

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

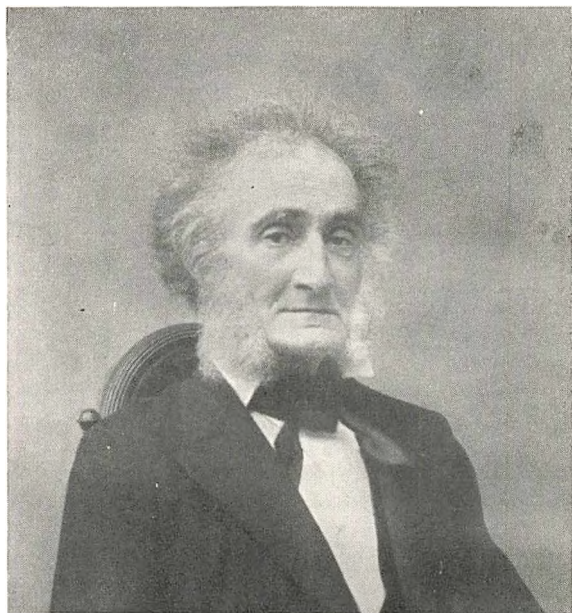
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OSKAR SIESBYE OG HANS BREVE

FRA MADVIGS
OG HANS EFTERFØLGERES
TID

AF
E. SPANG-HANSEN

KØBENHAVN
POVL BRANNERS FORLAG
MCMXLVIII

Osierye.

STUDIER FRA
SPROG- OG OLDTIDSFORSKNING

UDGIVNE AF
DET FILOLOGISK-HISTORISKE SAMFUND

Nr. 206.

OSKAR SIESBYE OG HANS BREVE

FRA MADVIGS
OG HANS EFTERFØLGERES
TID

AF

E. SPANG-HANSEN

Undervisningsministeriets
Bibliotek

POVL BRANNERS FORLAG
MCMXLVIII

F O R T A L E

For ca. 30 Aar siden stødte jeg for første Gang paa et større Antal Breve fra Oskar Siesbye blandt Museumsinspektør Dr. C. Jørgensens Papirer. Jeg blev dengang opfordret af Overbibliotekar H. O. Lange til at skrive om Siesbye, men følte mig foreløbig ikke i Stand til at gøre det. Heldigvis, for de fleste af hans Breve er først senere naaet frem til de offentlige Samlinger.

En ydre Anledning til at tage Tanken op var Udgivelsen af Siesbyes Breve til Georg Brandes i 1ste Bind af Det danske Sprog- og Litteraturselskabs Udgave af Brødrene Brandes' Breve. Lektor Morten Borups Karakteristik af ham I, 1939, S. XIX, var en Paamindelse til en af Siesbyes Disciple om at fortælle Eftertiden, hvem og hvad han har været. Af nærliggende Grunde maatte Arbejdet opsættes, til Krigen var forbi. Uanset Forskellen i Vurderingen af Oskar Siesbye skylder jeg Lektor Borup Tak for hans rige Oplysninger, som har sparet mig adskillige Undersøgelser.

Et foreløbigt Resultat af mit Arbejde forelagde jeg for Det filologisk-historiske Samfund 26. Marts 1947, hvor det mødte saa megen Interesse, at jeg har følt det naturligt at udarbejde dette lille Skrift.

Til Udarbejdelsen har jeg mødt Støtte fra mange Sider. Først og fremmest har Fru Signe Siesbye givet mig Adgang til at benytte Siesbyes Fødselsdagsbog og Hr. Sivert Gunst til at benytte et uudgivet Manuskript »Familien Siesbye«, hvorfra jeg har faaet vigtige Meddelelser.

Undervisningsministeriet og Københavns Universitet har givet mig Adgang til at benytte Arkivsager.

Det kongelige Bibliotek og Rigsarkivet har gjort det muligt for mig at gennemføre dette Arbejde ved at give mig Adgang til Brevsamlinger, som endnu ikke er frigivet til almindelig Benyttelse; særlig takker jeg de to Institutioners Chefer, Rigsbibliotekar Svend Dahl og Rigsarkivar Axel Linvald, samt Overarkivar Dr. Kornerup, og ganske specielt Bibliotekar Kåre Olsen, der har ofret dette Arbejde stor Interesse. For Tilladelse til at benytte utilgængelige private Brevsamlinger i det kongelige Bibliotek skylder jeg Bibliotekar A. G. Drachmann, Læge Hilmar Fridericia, Frøken Louise Heiberg, Grosserer Jón Jónsson, Fru Edith Philipp, Overlæge Dr. med. Knud Salomonsen og Frøken Marie-Louise Troels-Lund en hjertelig Tak. Ogsaa Overbibliotekar R. Paulli og Dr. phil. Torben Krogh skylder jeg Tak for gode Henvisninger, samt Ordbogsredaktør H. Juul-Jensen for den i Note 107 gengivne Udtalelse. Frøken Rig-mor Adler og Professor Aage Friis har venligt givet mig Adgang til at benytte Breve i Privateje; Professor Friis skylder jeg desuden Tak for Tilladelse til at aftrykke det S. 53—56 gengivne Brev.

Henrik Pontoppidan indfører i »Lykke-Per. Hans Kærlighed« (1899) S. 69 en ejendommelig Skikkelse, som han kalder Aron Israel:

Tilstede var ogsaa en anden Herre, som Per før havde truffet her; det var en halvgammel, ugift Timelærer, Kandidat Israel, der var beslægtet med Huset paa den Salomonske Side. Han var en lille, kejtet, tarvelig klædt Mand med sky og nervøse Bevægelser. Altid stod han med Hænderne indenfor Frakkeærmerne og drejede sit halvskaldede Hoved, snart til den ene, snart til den anden Side, som om han bestandig frygtede for at være i Vejen for nogen. Ingen, der ikke netop hørte ham tale (og han var i Almindelighed helst selv Tilhører) skulde let ane, at han var den Aron Israel, som ikke helt med Urette havde vundet en Navnkundighed, der kunde kappes med selve Dr. Nathans. Han var en stille Lærd med en uhyre Viden paa de forskelligste Omraader; og dog var det ikke netop hans Lærdom, man tænkte paa, naar man nævnede hans Navn. Hvad der havde skabt hans sjældne Anseelse, var den ædle Uegennyttighed, der prægede hans hele Levevis, en Uselviskhed af den særegent ophøjede Art, som udelukkende træffes i jødiske Slægter. Med Sandhed sagdes det om ham, at hans Sjæl var lige saa ren, som hans Frakke gerne var plettet. Skønt han var ret formuende, levede han yderst tarveligt og meget tilbagetrukkent, men bortgav i det skjulte store Summer, særlig til fattige Studerende. Sammen med to ældre, ligeledes ugifte Søstre beboede han en gammeldags Lejlighed i Sværtegade, og hans lille Stue — hvis Vægge fra Loft til Gulv var dækkede af fyldte Reoler — var et Samlingssted for hans forhenværende Elever og andre unge Studerende, der søgte hans Vejledning og i alle Maader hensynsløst misbrugte hans Tjenstvillighed. Nogen større Ori-

ginalitet som Videnskabsmand eller Pædagog besad han nu dog ikke. Kun Folk, der fortrinsvis bedømte Menneskene efter deres Karakter, kunde sætte ham ved Siden af en revolutionerende Aand som Dr. Nathan. Selv nærede han en entusiastisk Beundring for denne omstridte Mand og optraadte ofte med ikke ringe Lidenskab mod den Smaalighed, hvormed man ikke mindst i jødiske Kredse — tildels af Frygtagtighed, tildels af Jalousi — misbilligede Dr. Nathans udæskende Optræden og i Bedømmelsen af hans Person bestandig heftede sig ved den Slags, ganske vist komiske Smaaskrøbeligheder, der saa hyppigt følger Aandens kronede Storheder og ligesom smaa, bjældeklingende Narre-Pager bærer Slæbet paa det kongelige Purpur.

Der har ikke været og kan ikke være Tvivl om, at Modellen til Aron Israel var Oskar Siesbye, ligesaa vist som Modellen til Dr. Nathan var Georg Brandes.

Selvfølgelig er Modellen benyttet med en Kunstners Frihed. Siesbye havde smukke Øjne, hans Hovede paa et Fotografi fra 1897 har Professor J. L. Heiberg engang karakteriseret som en Høvdings. Han var netop ikke formuende, men havde kun sin beskedne Løn; han boede med sin Moder (havde ingen Søstre) paa den Tid, Pontoppidan beskriver, der sikkert skal være 70'erne, ¹⁾ i Peter Hvidtfeldtstræde 14.

Og hvis der overhovedet kunde være nogen Tvivl, falder den bort, naar man ser, at Pontoppidan senere (4. Udg. 1918, I, S. 221—22) ganske vist har ladet det paa Siesbye vel passende Punktum: »Med Sandhed sagdes der om ham, at hans Sjæl var ligesaa ren som hans Frakke gerne var plettet«, ²⁾ udgaa, men erstattet det med følgende:

Forgæves havde man tilbudt ham ærefulde Universitetsstillinger, end ikke noget Adjunktembede havde han villet mod-

¹⁾ I et Brev til Brandes $\frac{1}{2}$ 1904 siger Siesbye, at det er over 20 Aar siden, de sidst saas.

²⁾ Han var ikke egentlig pertentlig, hvad D. Simonsen med Rette bemærker i Berl. Tid. $\frac{16}{1}$ 1914, Aften.

tage for ikke at tage Pladsen op for Nogen, der maaske trængte til den.

Dette sigter til de Begivenheder i 1875—76, som omtales S. 48—50.³⁾

Denne mærkelige Mands Liv og Færden er blevet omtalt i en Række Memoirer,⁴⁾ af hvilke Troels-Lunds giver en udførlig og meget sympatisk Karakteristik, og i talrige Bladartikler ved hans Højtidsdage og hans Død. Men den Tilbøjelighed, der adskillige Gange i den trykte Litteratur har vist sig til at fortælle gode Anekdoter om Siesbye (og deres Tal er *legio*), — og hvem af os, der har kendt ham, kan lade være med det, naar vi mindes ham? — har efterhaanden ført til, at »Myten« om Oskar Siesbye er ved at

³⁾ At Siesbye har været Modellen for Aron Israel, er overleveret Forf. som Tradition blandt hans Disciple. Efter at denne Bog var skrevet, er Forf. blevet opmærksom paa, at Adjunkt Aagot Lading i Dansk biografisk Leksikon, 2. Udg. XXIV, S. 274, gaar ud fra, at Cand. phil. Ludvig Trier (1837—1911), Lærer ved det forenede Velgørenhedsselskabs Skole, en højt anset Filantrop, har været Modellen.

Det er naturligvis i og for sig ikke af større Betydning at faa afgjort, hvem af de to jødiske akademiske Idealister Pontoppidan har haft for Øje. Aron Israel betegnes imidlertid som Lærd og Videnskabsmand og vurderes i Forhold til Dr. Nathan — og der er kun det tilfælles for dem, at de begge er Videnskabsmænd —, og som Videnskabsmand kommer kun Siesbye i Betragtning; Tilføjelsen om Universitetsstillingerne passer kun paa ham. Det nære Forhold mellem Georg Brandes og Siesbye peger i samme Retning. Derimod var Trier velhavende Ungkarl, og dette Træk passer altsaa paa ham.

Pontoppidans Ytring om den Uselvished, som udelukkende træffes i jødiske Slægter, giver Anledning til at antage, at han har tænkt paa flere, saa at han kan have forenet Træk fra dem begge.

⁴⁾ Opregningen S. 110 f. tør næppe gøre Fordring paa at være udtømmende.

blive til et Ukrudt, der for Efterslægten er ved at kvæle Mindet om hans Livsgerning og om den enestaaende Anerkendelse, han mødte i Livet.

Til Belysning af Siesbyes Liv og Personlighed forefindes et usædvanlig righoldigt Materiale i hans Breve. Selv har han kun opbevaret J. N. Madvigs Breve, der sammen med hans egne til Madvig findes i det kgl. Bibliotek, og ved Tilfældigheder er en halv Snes Breve fra andre Personer til ham havnet der. Men i Bibliotekets Brevsamlinger, fortrinsvis i Samlinger, der endnu ikke er tilgængelige for Offentligheden, findes i Hundredvis af Breve fra Siesbye til Venner og Studiefæller, ældre og yngre. Nogle faa Breve findes i Rigsarkivet, et enkelt i Statsbiblioteket i Aarhus. Ogsaa nogle Breve i Privateje har været stillet til min Raadighed.

Som Kilder til hans Liv kan man endelig nævne Arkivernes (delvis i Universitetets Aarbog refererede) Akter om forskellige officielle Begivenheder i hans Liv. Ogsaa disse har vist sig at være ejendommeligere, end man skulde vente, atter et Vidnesbyrd om hans usædvanlige Personlighed.

I.

Fra Siseby paa Halvøen Svansø mellem Slien og Eckernførde Fjord udvandrede sidst i det 18. Aarhundrede til København en Kattuntrykkersvend ved Navn Isaschar (Jesochor) Meyer; han ernærede sig senere som Slagter, og tilsidst var han Inspektør ved Stiftelsen »Meyers Minde«; han døde 1826. Han blev gift med Liebe Eichel († 1852) og fik med hende tre Sønner Levin (f. 1798, d. 1846), Wulff (f. $\frac{14}{4}$ 1800, d. $\frac{18}{10}$ 1840) og Gottlieb (f. 1803, d. 1884). Da de tre Drengene kom i den af M. L. Nathanson

i 1805 oprettede jødiske Friskole, antog Familien Navn efter sit Hjemsted i Formen Siesbye.⁵⁾

Den ældste, Levin, blev Porcelæns-, senere Cigarhandler; hans Ægteskab med Birgitte Hertz var barnløst.

Den yngste, Gottlieb, der selv som ogsaa hans Efterkommere skrev sig Siesby (uden e), var i sin Tid en kendt Mand som Litterat og Redaktør af »Flyveposten«; i sit Ægteskab med Eva Bendixen fik han en Søn, den senere Rigsdagsstenograf Oscar Gottlieb Siesby (1828—1909), gift med Eva Jacobsen. Fra deres Søn, Overretssagfører Arnold Siesby (1856—1935) stammer de nulevende Medlemmer af den Gren af Slægten, der skriver sig Siesby.

Den mellemste, Wulff, blev paa Nathansons Foranledning og Bekostning i 1809 paa Grund af sin særlige Begavelse taget ud af den jødiske Friskole og forberedt til Studentereksamen af den senere Rektor for Frederiksborg lærde Skole Dr. phil. H. M. Flemmer (1797—1864). I 1819 blev han Student med Udmærkelse, tog senere den medicinske Embedseksamen og blev praktiserende Læge i Ebeltoft.

^{17/5} 1832 giftede han sig med Esther Wallich (^{18/7} 1805 — ^{8/12} 1888) og fik med hende fire Sønner, Filologen Oskar (eller Oscar, han skriver begge Former) (^{19/7} 1833 — ^{16/12} 1913), to Sønner, der døde som smaa, og Anton Frederik (1838—1922), Varemægler i København; fra dennes Ægteskab med Wilhelmine Oettinger nedstammer den Gren af Slægten, der skriver sig Siesbye.

Lægen Wulff Siesbye døde uventet i 1840 under et Ophold i København. Enken flyttede 1841 til København med de to Drengene og tjente til Livets Ophold som Kniplingshandlerske (saaledes kaldes hun i Vejviseren), d. v. s. hun

Billede af Forholdet mellem Oskar Siesbye og Moderen, og Brevene viser, at hans Venner ogsaa blev Moderens Venner.

I et Brev til A. B. Drachmann ^{26/12} 1911 skriver Siesbye:

Baade Jyder og Jøder har jo ord for at have stor sands for og interesse for mønt og i det hele penge, ikke blot begærlighed efter at eje dem, men ogsaa videlyst med hensyn til alt, hvad der angaar dem ...

Jeg er jo baade Jyde, tilmed født i Ebeltoft, og Jøde, efter traditionen af Levy stamme, og har dog intet af alt dette. Det kommer, som ogsaa slægtning Wilkens⁶⁾ ... mener, af at min Jydskhed og min Jødedom neutraliserer hinanden.

Siesbye har i sin Doktorbiografi 1876 ⁷⁾ givet en Skildring af sin Udvikling, præget af Taknemmelighed over hvad Livet har bragt ham. Hans Faders Ven, Skolebestyrer V. A. Borgen (senere Skoledirektør i København, Medlem af Ministeriet Rotwitt 1859—60) skaffede Drengen Friplads i det von Westenske Institut, hvad han beholdt, efter at Borgen i 1844 var blevet afløst af den senere Professor H. G. Bohr som Leder af Institutet.

Institutet,⁸⁾ der laa paa Nørregade Nr. 41, havde under H. G. Bohrs Ledelse en Glansperiode, hvorom de beskedne Skoleprogrammer kun giver faa Vidnesbyrd udover det dengang stærkt stigende Elevtal; i Bohrs Programmer findes dog lejlighedsvis Indlæg, hvori han udvikler sine Tanker om det højere Skolevæsens Udvikling; han fremhæves især som en fremragende Lærer i latinsk Poesi; han var Fader til den medicinske Professor Christian Bohr (1855—1911) og Farfader til de nulevende Professorer Niels og Harald

⁶⁾ Professor i Filosofi Claudius W. (1844—1929).

⁷⁾ Se S. 110.

⁸⁾ Aabnet ^{15/6} 1799, se Borgens Skildring i Skolens Program 1840. Skolens første Hjem var paa Købmagergade overfor Silkegade. 1834 flyttede den til Nørregade 41, hvor den 1853 fik nye Lokaler i en Bagbygning.

Bohr. I 1873 trak han sig tilbage og overlod Skolen til en Søn, der 1878 traadte tilbage og blev Skoleinspektør i København; i Skolens seneste Periode var Lederen Cand. philol. J. U. Laursen, der efter dens Nedlæggelse i 1893 tog Ophold i Amerika.

Der er i de senere Aar kommet en rig Litteratur af Jubilæumsværker fra forskellige gamle Skoler, med meget Materiale om deres Historie. von Westens Institut, der blev nedlagt af økonomiske Grunde, har ikke sat sig andet Minde end de mange dygtige Mænd, der er udgaaet derfra, og forskellig Omtale i Memoirer, hvoraf flere senere skal nævnes.⁹⁾ Siesbye nævner i Selvbiografien selv flere af Lærerne, specielt de tre Brødre Berg, af hvilke den yngste var klassisk Filolog og senere blev Rektor for Frederiksborg lærde Skole (f. 1812, d. 1895); han gentager sin Anerkendelse af dem i sin Nekrolog over C. Berg.¹⁰⁾

Siesbye blev dimitteret fra Skolen 1849 og bestod ²⁰/₁₀ samme Aar ved Universitetet Examen artium med Karakteren »Laudabilis et publico encomio ornatus«; han havde laudabilis præ ceteris i alle Fag, ogsaa i Religion; kun i latinsk Stil maatte han mærkeligt nok nøjes med laudabilis. Aaret efter bestod han »anden Examen« med godt Resultat; han fremhæver selv Rasmus Nielsens¹¹⁾ store Betydning for hans Dannelse; endnu mere skylder han Sibbern,

hvem jeg må nævne som den universitetslærer, jeg ved siden af Madvig og i senere år Brøchner skylder mest, skjønt jeg aldrig kom i nogen nærmere berøring med ham.

⁹⁾ Se ogsaa M. A. Goldschmidt: Livs Erindringer og Resultater. I. 1877. S. 150—188.

¹⁰⁾ S. S. 110.

¹¹⁾ Med ham kan Siesbye være kommet i personlig Forbindelse, da han bistod hans Broder Erik Frisenberg Nielsen med hans Disputats »Den antike Skepticisme« i 1862, »bedrøvelig ihukommelse«, som Siesbye skriver til J. L. Heiberg ²⁷/₄ 1911 (jfr. Borups Note, Brandes' Breve. I. S. 399).

Han valgte at studere til den filologisk-historiske Skoleembedseksamen, der dengang omfattede Fagene latinsk, græsk og nordisk Filologi samt Historie. Den nordiske Filologi har aabenbart ikke interesseret ham dengang, og det er det eneste Fag, hvori han ved sin Embedseksamen Januar 1856 fik et mindre godt Resultat; i de øvrige Fag og i det hele fik han laudabilis. Mærkeligt nok er han aldrig blevet eksamineret af Madvig ved nogen af de tre Eksaminer, han har taget ved Universitetet, hvad han fortæller J. L. Ussing i et Brev ^{22/7} 1903. Ved Siden af Madvig var dengang F. C. Petersen Professor (1786—1859) og J. L. Ussing (1820—1905).

Han fortæller, at han under Studiet fik baade Kommunitets- og Regensstipendiet. I 1853 fik han Timer i von Westens Institut (Græsk i en Begynderklasse) og virkede der i 40 Aar til dets Nedlæggelse, og betalte derved, som han selv udtrykker det, noget af den Gæld, han stod i til den Skole, han skyldte sin Dannelse.

Der blev han Kollega med sin gamle Lærer C. Berg, der dengang tillige var Overlærer ved Metropolitanskolen. Det fik Betydning for ham paa flere Maader. Da Berg Oktober 1854 sammen med Cand. theol. J. L. Jensen ¹²⁾ (Samler af Søren Kierkegaards Bladartikler ¹³⁾) og daværende Cand. philol. K. J. Lyngby ¹⁴⁾ stiftede Det filologisk-historiske Samfund, tog Siesbye efter hans egen mundtlige Meddelelse Del i det forberedende Arbejde; Samfundet skulde bestaa af lutter aktive yngre Medlemmer (kun Berg var noget ældre) og 15 af de 21 Stiftere var Studenter; det

¹²⁾ Dengang Assistent, senere Bibliotekar ved Univ.bibl.

¹³⁾ Disse er udgivet 1857 af Rasmus Nielsen. At J. har samlet dem, er mundtlig meddelt af Siesbye, der i 50'erne var J.s Kollega ved von Westens Institut.

¹⁴⁾ (1829—71) Docent ved Univ. 1862 (fik 1869 Professor-titlen).

var da naturligt at tage den dygtigste af Studenterne med for at foretage Udvalget, og Valget er foretaget saa godt, at alle 15 senere fik Embedseksamen (med den store Afgang, der i hvert Fald i ældre Tid var i Studiet, er dette noget enestaaende). Siesbye har deltaget i dette Samfunds Liv til sine Dages Ende, og i de unge Aar aabenbart med stor Energi, hvad Beretningerne viser. Fra April 1857 til Oktober 1859 var han Sekretær; han protokollerer meget kortfattet og giver intet Indtryk af noget Foreningsliv udover Foredragene og eventuelle Diskussioner.

I denne Kreds fandt han en nær Ven i C. P. Christensen-Schmidt (1832—1895), senere Kollaborator i Flensborg og derefter Lærer ved Schneekloths Skole; hans poetiske Evner, som senere kom til Udtryk i hans Oversættelse af Euripides og Apollonios, gav sig allerede dengang Udtryk i Samfundet, idet der tilfældigt er bevaret en Sang, sikkert af ham, fra Aarsmødet ¹⁴/₁₀ 1858; han foredrog ogsaa i senere Tid sine Sange ved sin Luth efter Aarsmøderne, naar Punchen kom frem.¹⁵⁾

Ogsaa Victorinus Pingel (1834—1919), Student fra Westens Institut 1850, der en Tidlang hørte til denne Kreds, blev en nær Ven af Siesbye; Pingel har dog først bevaret Breve fra Siesbye fra 1870'erne. Den senere Overlærer i Aarhus Lessor Kleisdorff (1832—1913), som Julius Langes Breve viser os som en kunstinteresseret Mand, der har virket for Aarhus Museums Oprettelse, har staaet i Brevveksling med Siesbye gennem Aarene, hvad

¹⁵⁾ Han har aabenbart været en følsom Natur; saaledes skrev han under Mærket »Unus de Multis« i 1856 en Pièce: Hvorledes er det fat med Studenterlivet og hvad kan der gøres derved? Den vakte en vis Opsigt og fremkaldte Udtalelser i »Nord og Syd« 1856 af M. A. Goldschmidt og F. C. Petersen og et Svar af Vilhelm Rode under Mærket: »Alius de Multis«. Se H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie. II. S. 413—24.

Siesbye fortæller H. O. Lange, Kleisdorffs Discipel fra Aarhus Katedralskole, i et Brev 9/11 1913 for at bede om Bidrag til en Nekrolog, han ikke naaede at skrive.

Bergs Virkelyst paa Filologiens Omraade var betydelig, og 31/10 1858 stiftede han paa et Møde af 15 filologiske Kandidater »Tidsskrift for Philologi og Pædagogik« (senere »Nordisk Tidsskrift for Filologi«) og blev dets første Redaktør. Siesbye har ført Protokollen ved Mødet og — hvad der nok er karakteristisk for hans Forsigtighed — sammen med Kleisdorff stemt imod Tidsskriftets Oprettelse. I dette har Siesbye ydet adskillige Bidrag i Aarenes Løb. Et kuriøst Brev af 22/6 1860 fra Siesbye til Berg viser en næsten kaad Tone overfor den ældre Kollega. Berg havde bedt ham om en *objektiv* Anmeldelse af Madvigs »Emendationes Livianae«; Siesbye fandt Bergs rigelige Anvendelse af Ordet »objectiv« pudsigt og citerer den ofte i sine Breve. Siesbye har ikke Tid til det grundige Studium, som Opgaven vilde kræve,

en subjectiv, som det overhovedet mere ligger for mig, tilmed i denne Tid, at levere, kunde jeg maaske nok præstere, og dog maatte ogsaa denne, naar den ikke skulde blive saa subjectiv, at den omhandlede Bog spillede en aldeles underordnet Rolle, base-res paa et Studium, der vilde medtage nogen Tid. Da jeg er polemisk stemt, vilde den ikke blive fri for endel Angreb paa bestemte, endnu levende, Personer, af hvilke jeg allerede nu kan nævne: D'Hrr. Udgivere af Illustreret Tidende, Archivar Barfod, Litteratus P. L. Møller, Overlærer Dr. Wiehe, maaske ogsaa Dem. Men en saadan Kritik vil have altfor lidt Interesse for Tidsskriftets Læsere til, at jeg tør vove at fremkomme med den¹⁶⁾.

Paa endnu et Omraade kom Berg til at betyde noget i Siesbyes Liv. Siesbye havde i længere Tid hjulpet Berg med Korrekturarbejde, og det var efter Raadførelse med Berg, at

¹⁶⁾ Bogen blev anmeldt af Dr. phil. J. G. Forchhammer (1827—1909), senere Rektor paa Herlufsholm, i Tidsskriftet Bd. 2. 1861. S. 262—63.

Madvig i et Brev af 2/9 1856¹⁷⁾ henvendte sig til Siesbye om at hjælpe ham med Korrekturen paa en ny Udgave af hans græske Syntax; Siesbye siger herom:

på denne måde lagdes grunden til personlig omgang og tankeudvexling mellem ham og mig, der ikke senere er bleven afbrudt og har været af særdeles stor betydning for mig ikke blot i videnskabelig henseende.

I December Termin 1858 fik Siesbye J. L. Smiths Stipendium for Viderekomne (300 Rigsdaler aarlig i 4 Aar) og holdt ifølge SelvbioGRAFIEEN to Gange i disse Aar Øvelser for filologiske Studerende. J. L. Ussing beretter herom til Madvig i et Brev 24/9 1860: »Siesbye holder Stileøvelse 2 Gange om Ugen for et Antal af 14 Studenter.«

Fra disse Aar foreligger der et Par Vidnesbyrd om, at Siesbye i hvert Fald lejlighedsvis har deltaget i Studentertilivet: 12/8 1859 opfordrer han Troels-Lund til at hverve Medlemmer til Selskabet »Philadelphia«,

thi Selskabets Omstændigheder ere kun smaae, og deres Antal, som kunne trænge til Understøttelse, er ikke saa ganske ringe. Ifjor bad Dr. Forchhammer¹⁸⁾ en Aften i Studenterforeningen Folk om at spare maanedlig 1 Mark fra Arrakspunch og give den til den nye Bygning; jeg vilde hellere bede dem give den til Philadelphia; men Sligt tør Man ikke sige høit naar Man ikke vil kaldes Philister, Øllebrødshoved osv.

25/10 1859 afholdtes et almindeligt Studentermøde, hvor den Kritik, som Professor Rasmus Nielsens Undervisning til anden Eksamen og navnlig hans Eksamination (han havde i 1859 rejiceret ca. 1/3 af Eksaminanderne) havde rejst blandt de Studerende, kom offentlig til Orde. Paa Mødet, der endte uden Resultat, optraadte Siesbye mod en foreslaet Dagsorden:

¹⁷⁾ Facsimile i Katalog over Universitetsbibliotekets Haandskrifter. 1. Del. 1929. S. 115.

¹⁸⁾ Se Note 16.

Professor Nielsen havde længe været Genstand for usømmelige Angreb. Studenterne havde ikke Ret til at klage over en Professor. Konsistorium vilde være forpligtet til at indkalde dem og straffe dem¹⁹).

Siesbye har sikkert følt sig kaldet til at træde op paa Grund af sin Sympati for Rasmus Nielsen, som ofte kommer til Orde. Da han under Madvigs Rejse i Foraaret og Sommeren 1869 i et Brev har udtalt sig i samme Retning, giver Madvig ham nok Medhold, men med adskilligt Forbehold i et Brev af 15/8 1869²⁰):

De har Ret i, at Angrebene paa Prof. R. Nielsen stundom ere usømmelige, men den ved Siden af Mandens store Begavelse (Talefærdighed, dialektisk Kløgt og omfattende Kundskab) fremtrædende Tilbøielighed til at optræde som en philosophisk Reformator, der løste de største Problemer originalt (— medens philosophisk Originalitet og den dybe Sandhedsdrift med dens strænge Tvivl just er, hvad der fattes ham —), hans Lyst til at tilvinde sig Bifald fra Sider, hvor den ægte Philosoph ikke tør regne derpaa, især indflydelsesrigt Bifald (før Enkedronningen, nu dansk Grundtvigianisme) og endelig den Forfængelighed, selv hvor han stærkt benytter Andre, at ville synes dem overlegen og selvstændig (cfr. hans Udskriften af mit Program i »Grundideernes Logik« med forfærdelig Ophævelse over det af ham eensidigt misforstaaede Udtryk: »Sproget er ikke (direct) til for (den rene) Tankes Skyld, men for Meddelelsens«, og dernæst hans ubesin-

¹⁹) H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie. II. S. 461. At Frederik Nutzhorn ved Studenterforeningens Rugsilde i samme Maaned havde drukket de 60 rejseredes Skaal, viser Stemmningen, som senere støttedes af et Angreb paa Nielsen af Matematikeren Prof. Adolf Steen. Men Siesbye kunde ikke se Sagen saaledes.

²⁰) Smlg. Madvigs Brev til Sophus Bugge 28/2 1867, aftrykt i Historiske Skrifter, tilegnede ... Ludvig Daae. Chria. 1904. S. 21—24. En levende Karakteristik af Rasmus Nielsen som Taler, af en Mand, der maa have staaet hans Aandsform endnu fjernere end Siesbye, er givet af K. Kroman i III. Tid. XXVI. 1884—85. Nr. 3. S. 33—34.

dige, slaviske Beundrere (— og han kan kun taale slaviske Disciple, cfr. Heegaard —) med deres Taabeligheder, hvoraf R. Schmidt²¹⁾ nu nylig har begaaet en af de største, maatte næsten nødvendigen medføre denne Reaction. Hans Forelæsningsvirksomhed til anden Examen har havt de forskjelligste Former, men alle stærkt bestemt ved egne øieblikkelige Studier eller Stræben efter Popularitet, der have trængt Hensynet til, hvad de unge Studenter behøvede og virkelig kunde tilegne sig, tilbage. Men alligevel, De har Ret, at det er Skade, ikke Ret, at en saadan Mand bliver Gjenstand for saadan Behandling; kun har han selv sin Deel af Skylden.

I Anledning af Hundredaarsdagen for Knud Lyne Rahbeks Fødsel ^{18/12} 1860 har Siesbye deltaget i en Sammenkomst i Studenterforeningen, hvorom han fortæller Harald Høffding i et Brev ^{13/4} 1901:

Clemens Petersen²²⁾ holdt, hvis jeg ikke husker fejl, hovedtalen. Det var paa den tid, vel tildels under paavirkning af N. M. Petersens udtalelser i »Bidrag til den danske Litteraturs Historie«, temmelig almindeligt at anse Rahbek for en ubetydelighed. Det havde dog Clemens Petersen ikke gjort. Ogsaa jeg optraadte dengang (nu vilde jeg sikkert ikke gjøre det) som taler, idet jeg søgte at vise, at en mand der havde forstaaet at vinde saa mange forskjellige individualiteter, dog næppe fortjente at opfattes som en complet middelmaadighed.

Om Siesbye som Lærer i von Westens Institut har vi Meddelelser i Troels-Lunds (Student 1858), Georg Brandes' (Student 1859) og Overlæge Nicolai Holms (Student 1861) Erindringer.

Dr. R. Besthorn (1847—1921) (Student fra von Westens Institut 1867) vidner ved Siesbyes 70 Aars Fødselsdag i »Nationaltidende«:

²¹⁾ Forfatteren Rudolf Schmidt (1836—99).

²²⁾ Litterat (1834—1918), Anmelder i »Fædrelandet« indtil 1869, da han udvandrede til USA.

Siesbyes Undervisning var mønsterværdig i enhver Henseende, altid klar, grundigt belærende og vækkende for dem, dem delte hans Interesse for de klassiske Sprog, særligt for Latin, og sjældent har vel en Lærer med større Taalmodighed, Overbærenhed og Ihærdighed stræbt at hjælpe mindre begavede eller mindre interesserede Elever ud over Vanskelighederne.

Ti Aar senere skriver han:

det Foredrag han i sin Tid som Lærer i øverste Klasse i det v. Westenske Institut holdt om det homeriske Spørgsmaal, gav en lige saa klar som i Hovedsagen udtømmende Redegørelse for, hvad man vidste eller rettere egentlig ikke vidste om den Sag.

Siesbye har ifølge Programmerne haft Undervisning i Græsk og Latin i de øverste Klasser, derudover har han i 1856—57 haft Timer i Hebraisk; da han 1881 var blevet Docent ved Universitetet, indskrænkede han Timerne til 6 Timer Græsk om Ugen, naar ikke særlige Grunde (Vikariater) tvang ham til at træde til.

Vald. Koppel meddeler i »Politiken« ved 70 Aars Fødselsdagen, at han i de sidste Aar ikke tog Betaling for Timerne, »da denne ældgamle Skole truedes af Ruin og Ødelæggelse«. ²³⁾ Det maa dreje sig om de allersidste Aar før Institutets Nedlæggelse i 1893, for ^{18/9} 1888 skriver han til

²³⁾ ^{25/1} 1891 skriver Siesbye til Vilh. Thomsen: »En lille gaade: Hvorledes kan man være timelærer i en skole uden at det dog kan siges at man har timer i den. NB. Der er et individ, med hvem dette for øieblikket kan siges at være tilfældet ved det von Westenske institut.« (Der var ikke Studenterhold i hvert af de sidste Aar).

Skolens Ophør hænger sammen med de vanskelige Forhold for de københavnske private højere Skoler i Slutningen af 19. Aarh. Borgmester Dr. Ernst Kaper har givet en livliv Skildring af disse Tilstande »Fra Privatskolens sidste Tid«, Vestre Borgerdydskole 1787—1937, S. 106—11. Men Kaper gaar ikke ind paa de pædagogiske Værdier, Privatskolen havde bragt.

M. Cl. Gertz, at han i de sidste Aar adskillige Gange har tænkt paa at trække sig tilbage for at give Plads for en yngre:

men dels er det ikke let at rive sig løs fra den skole, hvortil man har været knyttet som discipel og dernæst i over tredive aar som lærer, dels er jeg bange for at bedrøve vor fælles ven og medsamsvorne Laursen for meget derved.

Distriktslæge Marcus Olsen, Nørre Saltum (Student 1869), skrev i 1903 til Komitéen for Indsamlingen til Siesbyes Legat:

I min Skoletid gav han mig gratis alle de latinske og græske Skolebøger, som jeg brugte. Med kjærlig Haand ledede han mig, talte snart formanende, snart opmuntrende, men altid præget af det enestaaende gode Hjerte.

Og ti Aar efter til den daværende Komité:

Et af de sidste Aar af min Skolegang i det v. Westenske Institut var jeg, dels ved manglende Evne, dels ved overvældende Interesse for Botanik, kommen endel tilbage i Matematik, og Dr. Siesbye lod mig saa en Gang om Ugen komme op til sig for at regne matematiske Opgaver sammen med ham. Gud skal vide, at jeg ikke i behørig Grad dengang paaskønnede hans opofrende Godhed for mig, ja, at jeg — sit *venia verbo* — næsten betragtede disse Øvelser som repræsenterende et Tidsspild overfor min Hovedpassion. — Nu som ældre Mand...

Et Vidnesbyrd om Siesbyes uselviske Indstilling overfor Penge foreligger i et Brev af ³⁰/₁₁ 1862 til Professor H. G. Bohr; det er bevaret sammen med Siesbyes Breve til Pingel, som aabenbart har faaet det af Bohr. Pingel havde dengang Timer i Græsk ved Institutet:

Da De allerede ved Slutningen af October vilde betale mig for de Timer, jeg da havde læst for Pingel, og nu idag spurgte mig, hvormange Timer jeg i denne Maaned havde læst, tillader

jeg mig herved, i al Ærbødighed, men tillige ganske bestemt, at meddele Dem, at jeg ikke kan indlade mig paa at modtage Betaling for disse Timer, dels fordi jeg overhovedet ikke godt kan benytte mig af en Medlærers, mindst en personlig Vens Ulykke — thi en saadan medførte hans Bortreise, hvorvel det siden har vendt sig til det Bedre — til at skaffe mig en pecuniær Fordel, dels fordi jeg ingeni lunde har fortjent nogen Løn for disse Timer. Thi vel har jeg forberedt mig til dem og læst i Klassen med Lyst (i IX B med større Tilfredsstillelse end i mine egne Timer); men den Tid, jeg har benyttet til dem, dels paa Skolen, dels hjemme, har jeg maattet tage fra mine andre Arbejder, og disse have lidt derunder. Jeg har maattet tage Stile urettede med paa Skolen og der give dem et flygtigt Gjennemsyn, Noget, jeg ellers næsten aldrig gjør og ikke kan lide. Jeg beder mig derfor fritaget for alt Honorar for de omtalte Timer.

Det smukkeste Udtryk for Siesbyes Forhold til sine Disciple er hans Forbindelse med dem efter Skoletiden.

Der foreligger en Række Breve til Troels-Lund, der ligesom de trykte Breve til Georg Brandes viser os Siesbye fortsættende Læsningen af antike Forfattere med disse og andre interesserede gamle Disciple. Det er især Poesi (Sofokles, Horats), det drejer sig om. Disse Breve er fra 1859 til Foraaret 1861.

I Sommeren 1861 begynder en Korrespondance med den senere Industrihistoriker, Professor Camillus Nyrop (1843—1918), Student samme Aar. Den begynder $\frac{4}{8}$, da Siesbye sidder i Byen i Sommerferien, træt, Arbejdet med Korrekturene gaar trægt, og hans Planer om at drive Studier bliver til intet.

Siesbye, som i 1859 har haft Planer om at læse Islandsk med Troels-Lund, men opsat dette, har lovet Nyrop at læse dette Fag med ham, men vil ifølge et Brev af $\frac{15}{8}$ 1862 ikke faa Tid til det; ogsaa en paabegyndt Læsning af den græske Anthologi nødes han til at afbryde. Næste Sommer, $\frac{30}{7}$ 1863, er Perspektivet værre endnu: Siesbye skal have 3

Latinklasser istedetfor 2, og vil ugentlig faa c. 200 latinske Stile at rette: »De seer selv, at der ikke vil levnes mig megen Tid til Selvstudium.« Brevene til Nyrop giver et vemodigt Indtryk af Siesbye, der hæmmes af »Informatjoner«, som han kalder dem, og Korrekturlæsning i at komme videre i sine Studier.

Overfor disse Mænd vedbliver Siesbye altid at føle sig som Læreren, og han meddeler sin Bedømmelse af deres Bøger. $29/3$ 1871 meddeler han Brandes sin Dom om Troels-Lunds Disputats, $1/8$ 1877 meddeler han Troels-Lund sin Dom om »Mogens Heinesen«. Paa samme Maade meddeler han sin gamle Discipel Professor J. A. Fridericia (Student 1866) i Breve $25/10$ 1905 og $20/12$ 1910 sin Bedømmelse, særlig af Sproget, i hans historiske Lærebøger.

Af alle Disciplene har Georg Brandes staaet Siesbyes Hjerte nærmest; det vil særlig fremgaa af Kapitlet om Georg Brandes og Universitetet 1871—75, som har maattet gøres til en særlig Fremstilling. Den lille Fødselsdagsartikel til Brandes' 70 Aars Fødselsdag ²⁴⁾ er enestaaende i Siesbyes Produktion. De trykte Breve viser, at Siesbye ikke var uden Kritik, se saaledes Brevet $24/4$ 1872, hvor han tillige demonstrerer sin Uvilje mod »Litteraturselskabet«, som ogsaa kommer til Orde i et Brev til Vilh. Thomsen $8/6$ 1872. Halvfjerdsernes Bevægelse har han staaet fjernt; man ser det klart af Brevet til Brandes $31/3$ 1871, hvor han paalægger ham at faa sine Tilhængere til at vise Agtelse for Bibelen; ogsaa hans Holdning overfor »Politiken« (ndf. S. 102) har vel hørt sammen dermed. I et Brev til Brandes' Fætter Professor medicinæ Carl Julius Salomonsen (1847—1924) $8/12$ 1912 siger han:

Jeg anerkjender fuldtud hans (o: Brandes') betydning, jeg har selv lært meget af hvad han har skrevet. Men jeg vilde ønske, at hans fortalere undertiden dæmpede tonen noget; jeg

²⁴⁾ Se S. 111.

kan huske, at jeg i BUHs²⁵⁾ laanestue har truffet en piece hvor han var proclameret som »Gud!«²⁶⁾. »Paa det jævne, paa det jævne!« det er saa godt et valgsprog.

Siesbyes Discipel og gode Ven, Vekselerer A. F. Lamm (1856—1928) har i sine »Erindringer og Tanker« 1928, S. 56, fremsat den Tanke, at Adressen til Brandes 1877 (se S. 42) er Udgangspunktet for den Myte,

at alle Tanker fra europæisk Aandsliv, der var bleven bekendt i Danmark, skyldtes Georg Brandes, og at de danske Videnskabsmænd uden hans Hjælp vilde være holdt tilbage i middelalderlige Forestillinger.

Det har altid forekommet mig, at disse udmærkede Mænd skød langt over Maalet, gjorde en dygtig Kritiker til Foregangsmand ...

Mon ikke Siesbyes Tanker er gaaet i en lignende Retning?

Til von Westens Institut knytter sig efter alt at dømme Udviklingen af de mest fremtrædende Særheder hos Siesbye. ²⁷⁾

²⁵⁾ BUH = Universitetsbiblioteket.

²⁶⁾ Utvivlsomt L. Mylius Erichsen i »Studentenbladet« Nr. 124—25. ^{3/11} 1896 (25 Aarsdagen for Brandes' første Forelæsning). S. 86.

De er *min*, De er *Tidens Messias*, er *Gud!*

At det ikke gjorde Lykke, ses af hans Digt »Danske Mænd«, i »Isblink«, 1904. S. 80—84:

— Brandes! Jeg skrev en Gang, han er Gud,
Da skammede mine Venner mig ud.

.....

Han vakte min Sjæl, han skrev dens Bud,
— jeg var ung den Gang og kaldte ham *Gud*.

²⁷⁾ Denne Antagelse er allerede udtalt i »Hovedstaden« ^{18/7} 1913 af »Fætter« (nærværende Forf.) og maa skyldes de talrige Samtaler, Forf. dengang har ført i Anledning af Indsamlingen til Siesbyes Legat, se S. 105.

I sin Bog »Industrihistorikeren Camillus Nyrop« 1922, S. 17 viser Dr. Eiler Nystrøm sig paavirket af en traditionel Opinion, naar han finder Siesbyes Breve til denne »pudsige« og kalder ham: »den Gang... den samme snurrige Fætter som siden«. Den, der har kendt Siesbye eller kender hans Korrespondance fra en senere Tid, vil i Brevene til Troels-Lund, Brandes og Nyrop savne nogle af Siesbyes karakteristiske Særheder: Udregning af Slægtskab med Adressaten eller med fælles Bekendte og Betegnelse af Personer ved Fødselsdagsbrøk (Underskriveren $19/7 = S.$ selv).

Sammenhængen hermed er tydelig. Siesbye var efter Nicolai Holms Vidnesbyrd²⁸⁾ for god til Lærer for kaade Dreng, som ikke undsaa sig for at latterliggøre hans Person, der frembød saarbare Punkter, og har, da det var uimodstaaelig Naturdrift hos ham at staa i et levende Forhold til sine Disciple, udviklet visse Ejendommeligheder hos sig selv, der kunde bringe ham Disciplene nærmere. J. L. Heiberg siger, at disse Særheder *vistnok* oprindelig var viliede; om den første Begyndelse har været det, kan ingen vide, men den Konsekvens, hvormed de blev gennemført, er unægtelig et Vidnesbyrd om hans stærke Vilje.

Han havde af Naturen en sjælden Tilbøjelighed til Spøg og Leg, kunde et Utal af Historier og fandt pudsige Øgenavne til alle Disciple, saasom »Baron von Löwenmähne« til den senere Dr. phil. Martin Julius Goldschmidt (1854—1924), fordi Oehlenschläger i »Øen i Sydhavet« har en Martin Julius Baron von Löwenmähne. Tilbøjeligheden til Leg viser sig i Breve, naar han skriver Þór Lange, Pomsen, Øomsen, Øeologi, Xronologi o. l. En ikke helt ufarlig Leg var hans Breve til Eksaminander til Skoleembedseksamen om deres skriftlige Opgaver. Her er Siesbyes Brev til Forfatteren:

²⁸⁾ Glade Aar, 2. Udg. 1916. S. 55. Jfr. Troels-Lund S. 265.

Jeg glemte i lørdags at give Dem nogle oplysninger med hensyn til Deres opgaver. I de til oversættelse dels til latin dels til græsk bestemte stykker findes alle det danske alfabets bogstaver undtagen q, x, z. Opgaven i ulæst græsk begynder med O, ender med ν , der findes alle det græske alfabets bogstaver, hvorimod i opgaven i læst græsk, der begynder med σ og ender med η , ψ fattes. Opgaven til oversættelse fra Latin begynder med T, ender med e; der findes vel alle enkeltlyde, men ikke alle bogstaver, da f. ex. æ er skrevet ae.

Et nuværende Medlem af Fakultetet har kunnet identificere sin Opgave i læst Pensum efter Siesbyes Brev og forberede sig paa den.

Dertil har han haft en fænomenal Hukommelse (den skærpedes ved Datidens Mangel paa Haandbøger; man maatte huske meget, som nu kan slaas efter) og er da kommet ind paa at huske Disciplenes Fødselsdage og deres Slægtskab med ham selv; han udvidede dette til hele sin Bekendtskabskreds, som kun med Beklagelse har set ham udvikle disse Særheder. Troels-Lund giver Udtryk derfor, og Pingel, der tvang Siesbye til at fritage ham for Fødselsdagslykønskninger, skrev til Indsamlingskomitéen i 1913:

Hans Fødselsdagsgalskab har i de 70 Aar været mig snart en oprigtig Sorg, snart en Kval, der undertiden næsten har bragt mig til Fortvivelse og Raseri.

At han lykønsker Camillus Nyrop til hans Fødselsdag, er ingen Særhed. Derimod leger Siesbye, naar han underskriver sin Lykønskning til Vilh. Thomsen ^{25/1} 1864: »Deres Fætter«; ^{1/5} 1865 underskriver han sig til Brandes »Din (Fætter)«.

^{29/11} 1865 skriver han til Troels-Lund, at han til

Femmers [Skolens Regnelærer, senere Seminarieforstander] Fødselsdag... har tænkt at overrække ham en Meddelelse om, hvorledes han og jeg ere i Familie.

Mellem 1865 og 1872 er der et Tomrum i Korrespondancen. For det første Hold af Universitetsstudenter (C. Jørgensen ²⁹⁾ og J. L. Heiberg ³⁰⁾) var Særhederne noget, der var uadskilleligt forbundet med Siesbyes Person. Ogsaa A. F. Lamm, hvis Bekendtskab med Siesbye ifølge et Brev til Vilh. Thomsen $\frac{7}{8}$ 1878 kan henføres til dette Aar, har aabenbart haft samme Indtryk.

Det er ingen personalhistorisk eller genealogisk Interesse, der er Motivet. Fødselsdagene og Slægtskaberne er Stof for hans enorme Hukommelse, der ifølge C. Jørgensen ogsaa omfattede matematiske Udregninger, men hans Formaal er at skabe et Baand mellem sig og sine Disciple og Venner. Ogsaa hans Ihukommelse af Fødselsdage ved smaa Lykønskingskort maa ses paa samme Maade. Han havde noteret Fødselsdagene Dag for Dag i en Dagbog; han mistede den, men han har i sine sidste Aar rekonstrueret den efter Hukommelsen, og denne anden Bog er bevaret i Familien. Den indeholder flere Tusinde Navne, ikke alle samtidige; nogle allerede døde, andre tilføjet senere, og hans gratulatoriske Virksomheds Omfang belyses af et Brev ^{28/7} 1889 til Zoologen, senere Etatsraad Jonas Collin (1840—1905, Student 1859 fra von Westens Institut), hos hvem Siesbye har spist Frokost paa sin Fødselsdag; han har faaet over 100 Breve m. m. til Fødselsdagen. Selv om ikke alle har gengældt hans Lykønskninger — ^{19/7} faldt jo i Sommerferien, saa det var let at glemme den — kan Antallet af hans Lykønskninger ikke have været saa mange Gange større.

Fødselsdagsbogen var baade Udsendelsesliste for Lykønskninger og Hjælpemiddel til at identificere Svarenes Afsendere, de skulde nemlig underskrives med Fødselsdag

²⁹⁾ Student 1869, senere Museumsinspektør, Dr. phil. (1851—1916).

³⁰⁾ Student 1871.

og -aar, ikke med Navn. Den har nu været Chiffernøgle for Forf. til at identificere Personer, der i Brevene er betegnet ved Fødselsdag.

Siesbyes Skæbne blev den, at disse Kuriositeter blev Alvor for ham. Lamm fortæller S. 52, at Siesbye engang blev vred paa ham, da han havde omtalt en Mand som »vor Fætter« og ikke kunde gøre Rede for det. Det er Siesbye om at gøre at være i Familie med sine Venner; først i 1886 udfandt han Slægtskabet med C. Jørgensen, hvorom han straks underrettede Vilh. Thomsen, og først i 1900 kunde han udregne Slægtskabet med M. Cl. Gertz (d. v. s. med dennes Hustru). Prøver paa Siesbyes Udregninger af Slægtskab findes i Julius Clausens og Frederik Poulsens Erindringer.

Siesbyes enorme Personalviden er ikke kommet til Nytte i Litteraturen, saaledes ikke i 1. Udgave af Dansk biografisk Leksikon (maaske dog lejlighedsvis for enkelte Medarbejdere). Der findes adskilligt Materiale i Brevene. Medens Genealoger med et moderne Udtryk arbejder »diachronisk« (med Stamtavler) arbejder Siesbye »synchronisk« for at godtgøre samtidige Personers indbyrdes Slægtskab. Materialet faar derved kun en begrænset Interesse.

Samme Formaal som Fødselsdagene og Slægtskaberne har ogsaa den i 1878 stiftede »piastiske Sammensværgelse«. Den er som det andet indstiftet for Skoledisciple paa von Westens Institut og er et nyt Udslag af Siesbyes ejendommelige Lune.

I Stilistikken ³¹⁾ bruges Udtrykket Chiasme (efter Bogstavet χ) om Krydsstilling af Talens Led, f. Eks. i Oehlen-schlägers Hakon Jarl:

Dig lider Thorer Klake, Hakon mig.

Siesbye finder nu i Universitetsbiblioteket i en Bog af Rektor og Professor ved det protestantiske Gymnasium i

³¹⁾ Se Nägelsbach: Lateinische Stilistik für Deutsche. 8. Aufl. Nürnberg 1888. S. 635 ff.

Augsburg Christian Cron (f. 1813): »Beiträge zur Erklärung des platonischen Gorgias im Ganzen und Einzelnen«, Lpz. 1870, S. 164, Note 1, at L. von Jan for den almindelige Opregning af Leddene har foreslaaet Betegnelsen Parallelismus,

der wohl auf günstige Aufnahme rechnen darf, da der mehr im Scherz als im Ernst von mir vorgeschlagene, seinem Bruder, dem *Chiasmus*, freilich noch besser entsprechende *Piasmus* doch wohl keine Aussicht auf diese Ehre hat.

Humor er en sjælden Vare i tyske Kommentarer, og Siesbye griber nu Idéen til at lave en Sammensværgelse med det Formaal at gennemføre Betegnelsen *Piasme*.

^{22/3} 1878 (der staar 1874, men bl. a. Omtale af J. L. Heibergs Disputats viser det rigtige Aarstal) skriver Siesbye til Gertz, der er i Udlandet:

Allerglædeligst staar det med den piastiske sammensværgelse. Antallet af de sammensvorne er steget saa stærkt, at vi have anskaffet en medlemsbog, hvor alle maa skrive deres navne; desuden er det vedtaget, at hvert medlem ved optagelsen erlægger ti øre. Hvad disse skulde bruges til, var i begyndelsen ikke bestemt, men da der fra Hauchs skole, hvis 6te og 5te klasse ere gaaede ind paa opfordring af J. Th. Jensen³²), kom forespørgsel, om man ikke kunde faa medlemskort, blev det besluttet at lade saadanne forfærdige, og det er et exemplar, der her følger med; men bered Dem paa at betale 10 øre, ti ogsaa for de tidligere medlemmer er dette nu indført. (ΣII kan De selv tyde; CWJC ρ: Christian Wilhelm Joseph Cron, navnet paa pias-

³²) Cand. philol., Biblioteksassistent (1849—1884), Discipel og nær Ven af Siesbye. Siesbye underviste selv Lamm, der ikke var Student, i Latin og henviste ham til Jensen som Lærer i Græsk. Se Lamms Erindringer S. 53—54. Jensen har paabegyndt den S. 72 omtalte latinsk-danske Ordbog. Hans Oversættelse af Plautus »Menæchmi« blev udgivet ^{19/7} 1903 med Dedikation til Siesbye (Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning. Nr. 60).

mens finder). Ogsaa H. Cohn³³⁾ er rigtig ivrig for at skaffe deltagere; han har saaledes faaet øverste klasse i borgerdydskolen ind ... Medlemstallet er nu, om jeg ikke fejler, 52.

⁷/₆ s. A. beder han Vilh. Thomsen, der havde Timer i Østre Borgerdydskole, om at melde sig ind og henviser ham til Hartvig Cohn og J. L. Heiberg. At Thomsen efterkom Opfordringen, viser Konvolutten til Siesbyes Lykønskning til Thomsens 70 Aars Fødselsdag:

Hr. Professor, Dr. phil. Vilh. Thomsen, ΣII, Stk., Dbmd.

De fleste Filologer er indtraadt i S sammensværgelsen, naar Siesbye opfordrede dem dertil; kun C. Jørgensen og Karl Hude³⁴⁾ vilde ikke være Medlemmer; Høffding søger han endnu ¹⁶/₇ 1889 at hverve, dog uden Resultat. Medlemsbogen er ikke bevaret; i Fødselsdagsbogen er der Vedtegnelsen ΣII ved 235 Navne, Skole- og Universitetsdisciple i broderlig Forening, enkelte Bekendte fra anden Side. *Non cuivis homini contingit adire Corinthum*; det var ikke alle indenfor de to Kategorier, der blev opfordret til at indtræde.

¹²/₁₂ 1894 skriver han til Gertz, at han tidligere holdt paa, saavidt muligt, ikke at eksaminere nogen af sine Slægtninge og Medsammensvorne til Skoleembedseksamen, men da A. B. Drachmann og han har begge Dele fælles, har han nu opgivet dette Hensyn.

Der er sikkert mange Lærere, hvis Væsen er blevet præget af Skolen, navnlig af Samværet med mindre Børn. Næppe nogen har dog givet sig selv i den Grad hen for sin Skole, som Siesbye har gjort det. Det er da godt, at han selv i et Brev til C. Jørgensen af ⁷/₉ 1876 siger, at Skolen for ham er vigtigere end Universitetet, og at han i Brevet til

³³⁾ Cand. philol. (1848—1922), senere Overlærer ved den mosaiske Drengeskole i København.

³⁴⁾ 1860—1936, senere Dr. phil., Rektor ved Metropolitan-skolen.

Professor Edv. Holm af $\frac{2}{3}$ 1880 (ndf. S. 53) kan sige, at Lærergerningen i Skolen tilfredsstiller ham i højeste Grad.

Det var, som sagt, en Side af Siesbyes Væsen, der fandt Udløsning i disse Former for Leg, og de morede ham. Det er ørkesløst at spørge, om han vilde have fundet andre Former, hvis hans Gerning havde været en anden.

II.

Af de tre Breve, som Siesbye har ønsket offentliggjort efter sin Død i Tilskueren ³⁵⁾, er det ubetinget mærkeligste det første, som Siesbye har skrevet 7. Januar 1876 til J. N. Madvig, efter at Sagen om Georg Brandes' Ansættelse var endt med et negativt Resultat.

Akterne om denne Sag er offentliggjort i Universitetets Aarbog 1880—81, S. 1108—11, i et Bind, hvor ingen hidtil er faldet paa at søge dem. ³⁶⁾ Der foreligger nu noget mere Materiale til Belysning af Sagen, men til Forstaaelse af denne er det nødvendigt at gaa tilbage til November 1871, da Brandes begyndte sine Forelæsninger paa Universitetet om Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur og d. 21. November indsendte en Ansøgning til Kultusministeriet om en ekstraordinær Docentplads ved Universitetet i Æsthetik (eller, hvis dette ikke ønskedes, da i almindelig Litteraturhistorie). Det hedder heri:

Hjemkommen fra en længere Udenlandsreise, paa hvilken jeg har studeret Litteratur og Kunst, befinder jeg mig for Øieblikket fuldstændigt blottet for Erhverv eller Indtægt. Jeg havde før min Reise ernæret mig som Journalist, men da det fra Universitetets Side ugjerne saaes, at en tilkommende Universitets-

³⁵⁾ Se S. 110.

³⁶⁾ J. L. Ussing har dog citeret dem i sin S. 32 omtalte Udtalelse.

lærer — og til en Stilling som saadan var jeg tidligt udseet — ernærede sig paa denne Maade, har jeg tiltrods for mange Tilbud aldeles opgivet al journalistisk Virksomhed. Følgen er, at jeg befinder mig i en betydelig og stedse voxende Gjæld. Min Stilling er for Tiden saa utaalelig, at jeg er nødsaget til mod min Tilbøielighed og mit Ønske paany at indlade mig med Journalistiken, medmindre det høie Ministerium gjør mig et strengere videnskabeligt Studium muligt ved at ansætte mig i en Post som den jeg søger.

Ansøgningen slutter med Henviſning til hans Uddannelse og til hans paabegyndte Forelæsninger, som det var hans Agt at fortsætte i flere Semestre; yderligere anfører han, at der under Carsten Hauchs Fraværelse i Udlandet ikke holdtes andre æsthetiske Forelæsninger ved Universitetet, og at hans Forelæsninger har været vel besøgt.

Sagen gaar den sædvanlige Vej fra Ministeriet til Konsistorium og fra dette til det filosofiske Fakultet, hvor Brøchner som Dekan foreslaar at anbefale hans Ansøgning.

Madvig voterer dernæst:

Der er ingen Tvivl om, at Dr. Brandes er en meget begavet, talentfuld og flersidig uddannet ung Mand, og det har derfor glædet mig, at han har faaet det større Smithske Stipendium, rigtignok kun paa eet Aar. Om det er rigtigt nu samtidigt at anbefale ham som extraordinær Docent og om han giver Udſigt til en ægte videnskabelig Behandling af Æstetikken og den skjønnede Litteraturs Historie, til dette Spørgsmaals Besvarelse ønsker jeg at kjende Beskaffenheden af det Forelæsningskursus, han nu holder, men til at skaffe mig dette Kjendskab har jeg destoværre ikke haft Lejlighed, og Adskilligt, hvad jeg derom har hørt, har vakt nogen Tvivl, saa at jeg kun med Betænkelighed kan slutte mig til en Anbefaling.

Der forekommer i Dr. Brandes' Ansøgning et Par Yttringer, som ikke behage mig. Den ene er, at »det fra Universitetets Side ugjerne sees, at en tilkommende Universitetslærer ernærede sig som Journalist«. En saadan Udtalelse fra »Universitetets« Side har aldrig funden Sted, men vel have enkelte Professorer (og derimellem jeg selv) i Anledning af Dr. Brandes' tidligere An-

søgninger om det Smithske Stipendium nævnt og mellem sig yttret, at en saa tidlig begyndende stadig Journalistvirksomhed neppe var heldig for en grundig og rolig videnskabelig Udvikling; paa »den tilkommende Universitetslærer« tænkte vist ingen derved, i det Ringeste ikke jeg. Naar det dernæst hedder, at Brandes »tidlig var *udseet* til Universitetslærer«, betyder dette i Virkeligheden kun, at han af enkelte Universitetslærere, med hvem han kom i Berørelse, opfordredes til at rette sin Uddannelse paa dette Formaal. Men dette er meget forskelligt fra at være (af en eller anden competent Myndighed) *udseet*, hvormed vilde følge et bestemt Krav.«

Dette tiltrædes af alle Fakultetets øvrige Medlemmer; dog tilføjer Professor C. W. Smith et udførligt Votum; han er den eneste i Fakultetet, der har fulgt Forelæsningerne, og kan efter sit Indtryk af disse ikke stemme for at ansætte Brandes.

udtalt, at det var C. W. Smiths Udtalelse, der gav Anledning til Fakultetets Beslutning; den har været omtalt; A. F. Krieger skriver 24. Januar 1872 i sine Dagbøger: »Brandes anbefales ikke for Tiden, da Smith aflægger Vidnesbyrd om hans Forelæsning«; Siesbye omtaler Smiths Udtalelse med Beklagelse i et Brev til Brandes 10. Januar 1872. Efter Cirkulationen i Fakultetet er det imidlertid Madvigs Votum, der har ligget til Grund. Brandes har i Optrykket af »Julius Lange« (Samlede Skrifter XIV, 547) meddelt, at Smiths Votum er offentliggjort 1903; maaske foreligger der en Forveksling med Ussings anførte Meddelelse.

26. Januar 1872 fortæller Brandes Brøchner, at han har været til Middag hos Kultusminister Hall, som »vilde see paa Dyret«.

9. Februar foreligger 1ste Bind af »Hovedstrømningerne«.

4. Marts dør Carsten Hauch i Rom, efter at han 17. Februar havde affattet den bekendte Erklæring til Fordel for Brandes' Ansættelse (se Borups Note, Brandes' Breve I, S. 415). Embedet som Professor i Æsthetik blev derved ledigt, men der foretages intet Skridt fra Universitetets Side til dets Besættelse.

Hvorfor erfarer man af et Brev fra Madvig til J. L. Ussing,³⁷⁾ der var i Udlandet, 17. Marts 1872:

Af hvad der ellers er foregaaet ved Universitetet, er vel det Vigtigste, idet det staaer i Forbindelse med store og udover Universitetet gaaende Interesser, den ved Brandes' Forelæsninger og hans Ansøgning om Ansættelse som extraordinær Docent vakte Overvejelse, i hvilken jeg jo under Facultetets og Consistorii Omraade maatte tage min Deel og bidrog til, at *denne* Ansøgning stille faldt fra; men gamle Hauchs Død har jo atter fremkaldt Spørgsmaalet og gjort det mere brændende. Jeg skal forsvare den *videnskabelige* Frihed og aldrig gjøre en

³⁷⁾ Add. 1013. 4°.

positiv christelig Erkjendelse til Betingelse for en Ansættelse ved Universitetet, men jeg skal ligesaa bestemt modsætte mig fræk og overfladisk Spot, bag ved hvilken jeg hverken seer alvorlig Forskning eller dybere ethisk Følelse, uden hvilken al Æsthetik er tom Leg. Ministeren er ganske bestemt paa ikke at ansætte Brandes paa de Forudsætninger, der nu foreligge; men Støi vil der vel blive, og destoværre en Kamp, hvori jeg i det Ringeste maa gjøre Front mod to Sider eller tre; thi ligeoverfor Kaadheden staaer baade theologisk Zelotismus og den nielsen-schmidtske³⁸⁾ selvbehagelige Taage-Tro.

Madvig har aabenbart handlet hurtigt, lige efter Hauchs Død. Hans skarpe Udtryksmaade i videnskabelig Diskussion er velkendt, se J. L. Heiberg: Fra Hellas og Italien. II. 1929, S. 376.

Man forstaar nu, hvordan Madvig ifølge Brandes' Brev til Brøchner 7. Marts 1872 kunde udtale til Vilh. Thomsen, at der vist vilde møde »meget store Vanskeligheder« for Brandes fra Ministeriets Side, at man enten vilde inddrage Pladsen eller foreløbig og indtil videre paa aldeles uvis Tid lade den henstaa ubesat, samt at der intetsomhelst var i Vejen for denne Fremgangsmaade.

Brøchner har efter et udateret Brev (8/3 eller 9/3) talt med Hall, der har antydnet Vanskeligheder, maaske endog »paa høie og høieste Steder«, men syntes tilbøielig til at gaa ind paa et Kompromis i Retning af en foreløbig Ansættelse paa et Par Aar.

Brandes har ikke helt Uret, naar han 9. Marts skriver til Brøchner: »Naar Hall henviser til Vanskeligheder paa »høie Steder«, da er dette ganske som naar Madvig henpeger paa Hall, som den fra hvem Vanskelighederne komme.«

³⁸⁾ Sigter til Rasmus Nielsens Forsøg paa en Forening af Tro og Viden og til hans Meningsfælle Forfatteren Rudolf Schmidt (jvf. ovf. S. 17).

Der skete intet videre. Den eneste, der iøvrigt meldte sig som Kandidat til det ledige Embede, var Adjunkt ved Metropolitanskolen Kristian Arentzen (1823—99), der var Cand. mag. (d. v. s. Magister) i Filosofi, Fofatteren til »Baggesen og Oehlenschläger«, som 15. Marts 1872 indgav en Ansøgning til Kultusministeriet, som intet foretog i den Anledning.

Brandes, der efter Sagens Stilling ikke havde faaet noget Svar fra Ministeriet, udtaler i et Brev 29. Oktober 1874 til Brøchner, at han for Tiden end ikke *ønsker* en Ansættelse ved Universitetet, da han er overbevist om, at han ved et penibelt Forhold til ældre Colleger og ved det Disciplinarforhold, hvori han da vilde komme overfor Foresatte, let vilde føle sig højst ulykkelig. Han har ikke senere søgt Embede ved Universitetet.

Brøchner beder ham i et Brev af 9. November 1874 om at betænke sig:

Vi have Støttepunkter nok, i Virkeligheden ere vi i Majoriteten. Navnlig i vort Facultet ere de dygtigste paa vor Side. Hvad vilde det betyde, om Stephens, Svend Grundtvig og et Par til saae skjævt til Dem? Saadanne Folk kan De dog see et godt Stykke over Hovedet.

Det skulde vise sig, at Brøchner bedømte Stillingen forkert.

Hall afgik som Kultusminister med Ministeriet Holstein 14. Juli 1874; hans Efterfølger blev Arkæologen J. J. A. Worsaae, der afgik med Ministeriet Fonnesbech 11. Juni 1875. Til Worsaae stillede Brøchner aabenbart ingen Forventninger; han karakteriseres særdeles skarpt i et Brev til Brandes 26. Januar 1875.

Derimod indtraadte en ny Situation med Udnævnelsen af Ministeriet Estrup 11. Juni 1875, hvori Adjunkt, Landstingsmand J. C. H. Fischer blev Kultusminister. Denne

Mand havde i Aarenes Løb bevæget sig fra Bondevenner-nes Parti til Godsejernes, men altid i Modsætning til de Nationalliberale, og ansaas for meget frisindet paa det religiøse Omraade.

Siesbye skriver 18. Juni 1875 til Høffding:

Hermansen³⁹⁾ skal have sagt om den nye Kultusminister: »Det er jo en Atheist«. Han udgav nemlig for over 20 Aar siden en meget varmt og ærligt (det tilstod selv Dansk Kirketidende) skreven Bog, hvori han erklærede, at han troede paa en personlig Gud, men efter en alvorlig Prøvelse maatte forkaste Læren om Bibelens Inspiration. Om han siden har udtalt sig i Spørgsmaal af denne Art, ved jeg ikke. Lessing og Kant bleve vel ogsaa kaldte Atheister. For Resten er jeg glad ved en saadan Udtalelse af Hermansen.

I sit sidste Brev til Brandes 4. August 1875 meddeler Brøchner, at han vil skaffe Oplysninger om Situationen gennem Nellemann.⁴⁰⁾

Det varede kun til 26. Oktober s. A., før Kultusministeriet rejste Spørgsmaalet om Besættelse af det æsthetiske Professorat i en Skrivelse til Konsistorium, rigtignok paa en ejendommelig Maade. Ministeriet nævner nemlig først tre af Universitetet fremsatte Ønsker om nye Stillinger og Lønforhøjelser; det har i den Anledning taget Pengespørgsmaalet under Overvejelse og har da tænkt paa Anvendelsen af Lønningen til det ledige Professorat i Æsthetik. Forinden Ministeriet tager afgørende Beslutning i de nævnte Lønningssager, ønsker det en Udtalelse, hvorvidt der blandt vore yngre Videnskabsmænd findes Kræfter, som kan antages at ville opfylde den ommeldte Professor-Plads, og i bekræftende Fald, om Betimeligheden af at lade aabne en Konkurrence om den. Ministeriet slutter med at bede om hurtigt

³⁹⁾ Theologisk Professor, Universitetets Rektor 1874—75.

⁴⁰⁾ (1831—1906) tidligere juridisk Professor, Justitsminister i Ministeriet Estrup.

Svar af Hensyn til Behandlingen af Finansloven for 1876
—77.

Ministeriets Skrivelse kan opfattes paa to Maader, om man vil lægge Vægten paa den ændrede Anvendelse af en normeret Lønning, eller vil se den som et Pres paa Universitetet for at fremkalde et bestemt Svar angaaende det æsthetiske Professorat, d. v. s. Brandes' Kandidatur til dette.

Allerede 16. Oktober skriver Krieger i sine Dagbøger:

Det hedder, at [Fischer] vil have Brandes udnævnt.

28. Oktober gaar Sagen til det filosofiske Fakultet, der behandler den i et — sikkert meget bevæget — Møde d. 3. November; Protokollen nævner kun Afstemningerne, og Konsistorium har ikke videresendt Fakultetets Erklæring til Ministeriet, hvad der ellers plejer at ske, men har i sin Skrivelse til Ministeriet af 15. November refereret Fakultetsmødet saaledes:

I Følge den Meddelelse, Konsistorium har modtaget om Udfaldet af de Afstemninger, der foretoges i dette Møde, i hvilket 14 Medlemmer af Fakultetet vare tilstede, har Fakultetet enstemmig erklæret sig imod den Nedlæggelse af det normerede Professorat i Æsthetik, som vilde følge af en saadan Anvendelse af den for samme fastsatte Lønning, som antydes i Ministeriets Skrivelse. Et overvejende Flertal af Fakultetets Medlemmer, nemlig 10, har derhos besvaret det Spørgsmaal bekræftende, om der blandt vore yngre Videnskabsmænd findes Kræfter, som kunne antages at ville udfylde Professorpladsen i Æsthetik, og finder det derfor betimeligt, at der nu skrides til Foranstaltninger til at faa denne Plads besat. Efter at dernæst et Forslag om, at Fakultetet skulde udtale: at det anser Dr. phil. G. Brandes for den eneste yngre Videnskabsmand, der for Tiden er egnet til at beklæde Professoratet i Æsthetik, og derfor anbefaler ham til at indstilles til denne Plads uden Konkurrence — var blevet forkastet med 6 Stemmer mod 5, medens 3 afholdt sig fra at stemme, vedtog endelig et Flertal af 10 Stemmer at indstille, at der maatte aabnes en Konkurrence om det nævnte Professorat.

I Konsistoriums Referat er udeladt, at et Forslag af J. L. Ussing om at forandre Betegnelsen »Æsthetik« til »Digtekunstens Historie« var forkastet med 4 Stemmer mod 6; Ussing var lige tiltraadt som Universitetets Rektor, da denne Skrivelse blev afsendt. Konsistorium er som Fakultetets Flertal overbevist om, at der findes egnede yngre Videnskabsmænd og finder det betimeligt og rigtigt, at der nu aabnes en Konkurrence om Embedet.

En væsentlig Del af Konsistoriums Skrivelse indeholder en Imødegaaelse af Ministeriets Tanke om at anvende en normeret Lønning til andre Formaal som stridende mod Lønningsloven af $25/3$ 1871 § 3.

Ministeriets Svar af 23. December indeholder paa den ene Side en Diskussion af den rette Forstaaelse af Lønningsloven, paa den anden Side udtaler det følgende om det æsthetiske Professorat:

Hvad Nødvendigheden eller Ønskeligheden af at opretholde et Professorat i Æsthetik angaaer, da ere som bekjendt Meningerne derom meget deelte og Spørgsmaalet lader sig formentlig ikke afgjøre i et foreliggende Tilfælde uden under Hensyn til for Haanden værende personlige Forhold. Ogsaa de i Consistorium derom førte Forhandlinger have imidlertid maattet fremkalde Tvivl hos Ministeriet om, hvorvidt det vilde være rigtigt i Øieblikket at foretage Skridt til Besættelsen af Professoratet i Æsthetik, og det skal derfor ikke opfordre Consistorium til at foretage videre i Sagen, som Ministeriet finder det rigtigst foreløbig at lade staae hen.

Krieger noterer 28. December, at Fischer har meddelt Brandes, at han for Tiden ikke kan vente nogen Concurrance.

Paa dette Stadium af Sagen er det, at Siesbye udtaler sig i sit Brev af 7. Januar 1876.

Dagen i Forvejen skriver han imidlertid til Vilh. Thomsen:

For dine venlige raad og bemærkninger takker jeg dig meget. Dit forslag om at lade dig og enkelte andre tiltræde min udtalelse kan jeg ikke gaa ind paa af følgende grund. G. Brandes havde bedt mig spørge Madvig, om det var sandt, hvad der var blevet fortalt ham: at Madvig var blevet uvillig stemt mod ham formedelst hans ytringer om Lassalle som fremstiller af romerretten⁴¹). Dette bekræftede Madvig og gav dernæst uopfordret en fremstilling af sine anskuelser om Brandes i det hele, der, som du maaske ved, ingenlunde ere venlige, hvorvel han har været upartisk nok til at stemme for konkurrence. Jeg tog til gjenmæle mod enkelte af hans ankepunkter, men blev noget betænkelig ved at sende ham brevet; ligesom for at sætte mod i mig, hidse mig (kan man sige »sukke«⁴²) mig?) sagde jeg tilsidst, at jeg havde udarbejdet et brev til ham om sagen, og vi blev enige om, at Chr. Giede⁴³) skal læse det op for ham.

Jeg har talt derom med Chr. G., og oplæsningen vil formentlig ske paa lørdag. Ligesom du og Gertz venter jeg ikke stort umiddelbart udbytte deraf, saa meget mindre, som dine og Julius Langes velvillige udtalelser om Brandes, hvilke Madvig nævnte for mig tilligemed lignende (eller vel snarere blot et velvilligt sindelag) af Frederik Nutzhorn⁴⁴) og Jens Paludan-Müller⁴⁵) snarere havde virket til at stemme ham endnu ugunstigere.

Siesbyes Brev til Madvig af 7. Januar var saalydende:

De vil uden Tvivl, selv uden at gjenkalde Dem Detaillen af mange Samtaler, hvormed De i en Række af Aar har bæret og

⁴¹) Se Det 19de Aarhundrede. Jan.—Febr. 1875. S. 359—73. Siesbye kender næppe dette Skrift, da Lassalle i anden Del af sit store Værk, som Brandes her refererer, udelukkende behandler Arveretten, specielt den romerske. Madvig har nok ærgret sig over S. 359, L. 3 f. n.: »Lassalles Opdagelse, *hvilken hans Værk unægtelig godtgør til den højeste Grad af Evidens* (udhævet af Forf.), er den, at Arvingen i snævrreste Mening oprindelig kun er Viljesarving, ikke Formuesarving af den Døde etc.«

⁴²) Jægerudtryk = pudse; kan ikke bruges reflexivt.

⁴³) Cand. philol., Overlærer ved Metropolitanskolen (1840—89).

⁴⁴) Dr. phil. (1834—66).

⁴⁵) Cand. theol., Historiker (1836—64), Ven af Brandes, Nutzhorn og Troels-Lund.

glædet mig, indrømme, at jeg aldrig før een Gang i de allersidste Dage har bragt noget paa Bane for Dem, der angik Georg Brandes. Naar jeg nu gjør det, er det, fordi Spørgsmaalet om hans Ansættelse er indtraadt i et Stadium, hvor det forekommer mig at der er Anledning til at skride ind fra Universitetets Side. Jeg vil forudskikke den Bemærkning, at jeg (bortset fra at Brandes og jeg høre, jeg tør ikke sige til samme Trossamfund, men dog til samme, om Man vil, ikke rent danske Nationalitet) føler mig nær knyttet til Brandes, der i flere Aar har været min Discipel og senere er bleven min personlige Ven. Det vilde derfor have glædet mig, om han havde faaet den Stilling som Universitetslærer, som selv hans ivrigste Fjender ikke frakjende ham Dygtighed til at indtage; paa den anden Side kan der vel være Tvivl, om den vilde være bleven synderlig behagelig for ham, da han i Fakultetet vilde have truffet nogle ivrige, maaske fanatiske Modstandere og kun faa egentlige Venner. Men alle saadanne individuelle Overvejelser falde jo nu bort, efter at Ministeriet for Undervisningsvæsenet har meddelt Brandes (og, hvis jeg er rigtigt underrettet, ogsaa Konsistorium), at den paa-tænkte Konkurrence om en Lærerpst. i Æsthetik ikke vil blive holdt. Det var Ministeren selv, der havde anmodet det filosofiske Fakultet og Konsistorium om at udtale sig i denne Sag; efter at begge have foreslaaet en Konkurrence, erklæres det, at en saadan ikke vil finde Sted. Eet af to: enten har Ministeren fra først af ikke villet have den normerede Plads besat, og det hele er fra hans Side et Komediespil; i saa Tilfælde har han paa en utilbørlig Maade leget med Universitetet, og det forekommer mig, at dette ikke kan lade et saadant Angreb paa dets Værdighed gaa upaataalt hen. Eller det har været Ministerens Alvor med Postens Besættelse, men hans Bestræbelser ere strandede paa en Modstand, han ikke kan besejre. Dette, som han selv har antydnet, er den alimndelige Mening og forekommer mig rimeligst. Men hvilken er denne Modstand? Man nævner Hans Majestæts personlige Villie, men bag denne atter en højtstaaende Embedsmand⁴⁶⁾, der har været Universitetslærer og endnu omfatter sin tidligere Virksomhed med øm Kjærlighed, en Mand, hvis Valgsprog er: »ikke at tjene Tiden«, men som i denne Sag mærkeligt nok har fundet en Støtte, hvor han mindst kunde

⁴⁶⁾ Siesbye sigter til Biskop Martensen, der havde været Professor ved Universitetet 1840—54.

vente eller søge den: i en fanatisk eller demoraliseret Dagspresses ondsksfulde og perfide Artikler. Mod Hans Majestæt kan der naturligvis Intet udrettes; men mod Indgreb fra Private, højtstaaende eller lavtstaaende, bør, synes jeg, Universitetet værne om sin Frihed. Den Universitetslærer, der med størst Varme tog sig af dette Anliggende⁴⁷⁾, er nu borte; han kan Intet mere gjøre i denne Retning. Men De veed, med hvilken Højagtelse Professor Brøchner saa op til Dem, med hvilken Kjærlighed han havde sluttet sig til Dem; det forekommer mig, at han har testamenteret Dem den Opgave her at tale — ikke Brandes's Sag, der nu maa ansees for tabt, men selve Universitetets og den videnskabelige Friheds Sag. Hvilke end Deres personlige Anskuelser om Brandes ere, her er det Deres Opgave at værne om den Højskole, til hvis Prydelser De i snart halvtredsindstyve Aar har hørt, hvis største Prydelse De endnu er, ikke blot ved Genialitet og Lærdom, men ved en sjelden Humanitet og Aandsadel. De er ikke for Øjeblikket dets Rektor; men den, som beklæder denne Stilling, er Deres Discipel og kan ikke andet end rette sig efter Deres Villie i denne Sag. Gjennem Holberg, Ørsted, Rask, Sibbern, Madvig, Brøchner har Universitetet ikke blot været en Lærdomsskole, men et Værn for Aandens Frihed; skal det nu synke ned til et villigt Redskab for en snæverhertet Kirkelighed, en Træl for en dels borneret dels hykkelsk Journalistik?

Med en Discipels Højagtelse og Frimodighed

Deres hengivne

O. Siesbye.

Indeholder dette Brev den rigtige Forklaring paa Ministeriets Afgørelse? En nøjere Prøvelse af Sagen fører til et andet Resultat.

Siesbyes Brev er skrevet med megen Varme og Inderlighed, men ikke uden Lidenskabelighed, som var et dybt Træk i hans Karakter. C. Jørgensen kaldte ham en »Ildsæl«. Det er et ikke helt sympatisk Udslag af denne Egenskab, at han — samtidig med at kæmpe for Aandsfrihed — vil bevæge Madvig til at bruge sin Autoritet overfor Universitetets Rektor J. L. Ussing som en Discipel, der ikke kan andet end rette sig efter hans Vilje.

⁴⁷⁾ Brøchner var død d. 17. December.

Da Brevet ender med et Angreb paa Pressen, er det naturligt at henvise til Hakon Stangerup: Kulturkampen I, 1946, S. 127—46 (Ploug og Fædrelandet), S. 155—68 (Topsøe og Dagbladet); det sidste har ikke modarbejdet Brandes' Ansættelse, jfr. den hos Vilh. Andersen: Vilh. Topsøe, 1922, S. 83—84, aftrykte Erklæring fra M. Galschiøt (Cand. mag., 1844—1940, senere Redaktør af »Tilskueren«) om Topsøes Holdning, hvori Galschiøt udtrykkelig siger, at Sagen strandede paa Modstand fra helt anden Kant. Det er ikke usandsynligt, at Siesbye med »borneret« sigter til Ploug, med »hykkelsk« til Topsøe. ²²/₂ 78 skriver nemlig Brandes til Bjørnstjerne Bjørnson.

Ja efter at for 2 Aar siden Concurrence offentlig med Universitetets Minde var udskreven, blev den pludselig draget tilbage, fordi Martensen, som havde Kongen i Lommen og har ham sammesteds, havde tvunget sig til dette Løfte af Minister Fischer. Denne var mig gunstigt sindet, men altfor afmægtig og frygtsom til at turde trodse den almægtige Bisp, som støttedes af Dagbladet og Fædrelandet.

Saaledes tog altsaa Sagen sig ud i Brandes' og hans Venners Øjne. Siesbye har ikke kendt Ministeriets Brev af ²³/₁₂ 1875 (og Brandes vel heller ikke).

Det er meget tydeligt, at Ministeriet lægger Vægt paa at begrunde sin Afgørelse med Stillingen i Konsistorium (vel en *lapsus* for Fakultetet).

Ministeriet havde spurgt, om det æsthetiske Professorat ønskedes bevaret. Naar man ønskede dette, maatte der svares bekræftende paa Muligheden af en Besættelse og Ønskeligheden af en Konkurrence. Men det afgørende er, at Afstemningen viser, at der ikke var et Flertal for en positiv Afgørelse (og der var ingen anden Mulighed end Brandes), og at Udskrivning af Konkurrence blot vilde føre til fortsatte Diskussioner og maatte ende med et negativt Resultat.

Siesbye siger selv i Brevet, at Brandes i Fakultetet vilde have truffet nogle ivrige, maaske fanatiske Modstandere og kun faa egentlige Venner. Til de 5 Stemmer for Brandes hørte med Sikkerhed: Brøchner, Heegaard, Julius Lange, Vilh. Thomsen; kun de tre sidste har tiltraadt Adressen til Brandes i September 1877, ⁴⁸⁾ da han tog til Berlin (Gertz, Høffding, Siesbye og Wimmer, der ogsaa har tiltraadt den, var ikke Medlemmer af Fakultetet i 1875). Af Modstandere har Brøchner nævnt Stephens og Svend Grundtvig; fra Siesbyes Breve kendes Edv. Holm ⁴⁹⁾ og Madvig; C. W. Smith og J. L. Ussing ⁵⁰⁾ har ogsaa været blandt disse. Naar Sagen stillede sig saaledes, kunde Fischer ikke føre Brandes igennem.

N. Neergaard ⁵¹⁾ har sikkert Ret i, at Brandes' Ansættelse strandede paa Modstand fra Universitetets og anden Side.

Universitetet, d. v. s. det regerende Flertal, fik i Virkeligheden, hvad det vilde: det bevarede Professoratet, men fik det ikke besat med Brandes.

Ud fra den af Siesbye og Brandes hævdede Opfattelse af Begivenhederne i Efteraaret 1875 bliver det ganske uforstaaeligt, at Kultusminister Fischer i Efteraaret 1879 *uden forudgaaende Forhandling med Universitetet* gjorde et Forsøg paa at skaffe Brandes et ekstraordinært Docentur.

Krieger fortæller i sine Dagbøger ^{2/12} 1879:

Jeg talte idag med Nellesmann om, hvorvidt Finantsudvalget virkelig vilde tage Initiativet til en Bevilling til G. Brandes. N. bekræftede, at *hele* Udvalget havde tænkt derpaa, og han havde i den Anledning foranlediget et Møde mellem Estrup, Fischer og ham selv. Estrup brød sig ikke om Folkekirken, men kunde jo ikke finde sig i, at man vilde paatvinge Regjeringen Embeds-

⁴⁸⁾ Aftrykt hos Alfred Ipsen. I. 1902. S. 196—99.

⁴⁹⁾ se S. 55.

⁵⁰⁾ Se hans Udtalelse i Dagbladet ^{8/10} 77.

⁵¹⁾ Dansk biografisk Leksikon. 2. Udg. VII. S. 63.

mænd. Fischer erklærede, at han bestemt havde sagt til Udvalget, at han ikke vilde modtage en særlig Bevilling til Brandes; derimod indbød han det til at stille 7000 Kr. til hans Raadighed til for nogle, f. Ex. 2 Aar ad Gangen at ansætte Docenter. Nellemann havde da yttret, at dette kunde være ret nyttigt, men der maatte Ingen ansættes uden foregaaende Forhandling med Universitetsmyndighederne. Fischer sagde, saavidt jeg kunde forstaae, hverken Ja eller Nei dertil, men kun: lad os nu først see, hvad det bliver til med Bevillingen af de 7000 Kr.

⁵/₁₂ erfarer Krieger, at Højre ikke er bundet til at tage Initiativ til Fordel for Brandes. Holstein ⁵²) har som Ordfører talt med Fischer om Sagen; dennes Svar, at hvis man vilde lirke Brandes igennem, skulde man stille Honorarbeløbet til hans Raadighed, har Holstein meddelt ganske offentligt.

¹⁰/₁₂ vil Højre i Folketinget efter Fischers Forslag om 3.900 Kr. til Docenthonorartillæg, at anvende i Samraad med Rigsdagen (deriblandt Brandes), optræde bestemt mod Fischer, ¹⁹/₁₂ har Fischer taget Forslaget tilbage; ²²/₁₂ faar vi at vide, at dette skyldtes Grundtvigianerne i Venstre (de Moderate). Fischer afskedigedes som Minister ²⁴/₈ 1880.

Det er selvfølgelig ikke udelukket, tværtimod højst sandsynligt, at ogsaa andre, som Neergaard siger, har søgt at paavirke Ministeriets Afgørelse i 1875; man maa da ogsaa tænke paa, at Ministeriet Estrup i dets Helhed ikke kan have følt det naturligt at gaa imod en stærk Opinion i Kredse, der støttede Ministeriet. Hvad specielt Biskop Martensen angaar, anfører Borup ⁵³) en Udtalelse af ham i et privat Brev fra Januar 1872 mod Brandes' Ansættelse ved Universitetet. Gustav Philipsen fortæller ⁵⁴), at Udgi-

⁵²) Grev J. L. Holstein-Ledreborg (1839—1912), ledende Venstrepolitiker.

⁵³) Brandes' Breve I, S. XX.

⁵⁴) Af min Urtegaard. 1923. S. 63.

velsen af »Det 19de Aarhundrede« standsedes i 1877 paa Grund af Martensens Indblanding i Tidsskriftets Udgivelsesforhold. Denne Indblanding bekræftes af Brandes i et Brev til Bjørnson ^{21/5} 1880, men Tidsskriftets Standsning skete dog af en anden Grund. ⁵⁵⁾

Ser vi tilbage paa Siesbyes Breve ^{6/1} og ^{7/1}, var Situationen den: Siesbye var med Vilh. Thomsen og flere enig om Ønskeligheden af en Henvendelse til Madvig om at hævde Universitetets Værdighed overfor det antagne Indgreb fra udenforstaaendes Side. Paa Foranledning af Brandes har Siesbye forinden en Samtale med Madvig om Brandes og erfarer derved, at Madvigs afvisende Holdning overfor Brandes er ubøjelig. Den var maaske paa Forhaand ikke Siesbye ubekendt, jfr. Brevet af ^{6/1}; men dette Brev viser, at Madvigs Udtalelse har gjort Siesbye betænkelig ved at sende Brevet af ^{7/1}; den har været kraftigere end Siesbye har været forberedt paa. anbefalinger gør et modsat Indtryk paa Madvig; Madvig kan tænkes at ræsonnere, at jo større Brandes' Evner er, desto større bliver — i hans Øjne — Brandes' Fejl.

Siesbye var (ligesom Vilh. Thomsen og Gertz) forberedt paa, at der ikke vilde komme noget ud af Henvendelsen. Den bliver da en ren Demonstration. Brandes' Venner har betragtet Fakultetets af Konsistorium tiltraadte Flertalsbeslutning om Konkurrence som en Sejr i Realiteten: nu var der ingen Hindring mere, jfr. Brandes' Brev til Bjørnson ^{22/2} 1878. Skuffelsen over Afgørelsen har bragt dem til at overse, at Flertalsbeslutningen ikke indeholdt noget Løfte om, at Modstanden vilde ophøre. Siesbyes Brev til Thomsen viser tydeligt nok, at Madvig ikke agtede at opgive sin Modstand.

⁵⁵⁾ L. C. Nielsen: Frederik V. Hegel. I. 1909. S. 225—31.

Det er mærkeligt, at det har kunnet undgaa Samtidens og Eftertidens Opmærksomhed, at Madvig som Fakultetets stærkeste Personlighed har maattet have en afgørende Stemme i Spørgsmaalet om Brandes' Ansættelse ved Universitetet. Brøchner nævner ham ikke som Modstander i sine Breve til Brandes, og denne synes efter Siesbyes Brev til Thomsen at have troet, at Madvigs Uvilje var af ganske ny Datum. I Sagens første Omgang, 1871—72, er hans stærke Vilje her fremdraget som det afgørende i Sagen; saa lidt som Kilderne siger om Begivenhederne i 1875, ved vi ikke, hvilken Del i Begivenhederne han har taget, men at han har taget en særdeles aktiv Del, ligger udenfor al Tvivl.

Om Madvig har svaret Siesbye og i saa Fald hvad, nytter det ikke at opstille Formodninger. Sagen omtales ellers ikke i de bevarede Breve fra Madvig og Siesbye; Madvigs øvrige bevarede Brevveksling rummer ikke Breve fra eller til Kolleger fra denne Periode; heller ikke de mellem Brandes og Vilh. Thomsen vekslede Breve omtaler denne Sag.

III.

Ovenfor S. 15 er fortalt, at Siesbye i Aarene 1858—62 har givet Undervisning til filologiske Studenter; det maa have haft en ganske privat Karakter, men er selvfølgelig sket med Madvigs Billigelse. Der har deri ikke ligget nogen Tanke fra Siesbyes Side om at forberede sig til en Universitetsstilling; fra Troels-Lunds Karakteristik mindes man netop Siesbyes totale Mangel paa Ærgerrighed som noget usædvanligt, i Troels-Lunds Øjne unaturligt.

I Foraaret og Sommeren 1869 skulde Madvig rejse til Syden, og Madvig spørger da Siesbye, om han vil paatage

sig Undervisning af filologiske Studenter i den Tid. I et Brev af 4/1 1869 svarer Siesbye, at han ikke tør paatage sig noget akademisk Arbejde ved Universitetet for Betaling:

Jeg vilde have næret Betænkelighed derved allerede før, men efter Frederik Nutzhorns Død tør jeg aldeles ikke indlade mig derpaa. Thi der kan ikke være Tvivl om, at, havde han levet, vilde han nu være kommet til at holde de Forelæsninger eller Øvelser, der er Tale om, og jeg kan ikke see Andet end at jeg ved at udføre dette Arbejde for Penge benytter en Vens Død og den Sorg og det Tab, den har voldt hans Nærmeste, i et egenlyttigt Formaalets Tjeneste.

Han er villig til uden Betaling at holde latinske Stiløvelser og læse over latinsk Prosa; han vilde helst læse over Græsk, men har i de sidste Aar givet sig for lidt af med det, ligeledes med den latinske Poesi.

Det lykkedes dog Madvig at faa ham til at modtage 100 Rdl.; ved Behandlingen i Fakultetet anbefaler Edv. Holm som Dekan Madvigs Indstilling med Bemærkning, at Honoraret er saare beskedent, men at Siesbyes Beskedenhed forbyder ham at modtage mere. Paa Forslag af Svend Grundtvig indstiller Fakultetet dog 200 Rdl., og dette Beløb tiltrædes af Ministeriet.

25/4 1869 aflægger Siesbye Rapport om Undervisningen i et Brev til Madvig, der fra Rom 10/5 i et Brev til Siesbye siger, at han er vis paa,

at De stifter ikke ringe Nytte, ogsaa derved, at De staaer Deltagerne i Øvelserne nærmere og kan komme i friere og mere ugeneert Berørelse og Udvexling med dem, end det for mig *nu* i min Alder er muligt.

Til Ussing skriver Madvig 8/8 1869 (fra Immensee):

Det glæder mig, at jeg synes at mærke, at ogsaa De har været tilfreds med vor ikke lidet underlige, men dygtige og fra Karakterens Side yderst noble Siesbyes Bistand.

Siesbye modtog de 200 Rdl. ^{28/6} 1869 skriver han til Madvig (dengang i Rom):

Jeg tilstaaer, at jeg havde ventet at blive opfordret til at fungere som Censor eller Examinator ved den Adgangsexamen, der holdes ved Universitetet. Jeg skulde med Fornøjelse have gjort det helt gratis og endda meent, at de 200 Rdl. vare for rigelige en Løn.

Det gode Resultat fik Madvig og Ussing til atter at benytte Siesbye, da der i Foraaret 1871 ønskedes en Medhjælp under Hensyn til Madvigs Alder og offentlige Hverv (indtil 1874 Landstingsmand og Undervisningsinspektør) ⁵⁶⁾. Siesbye blev ved kgl. Resolution af 8. Juli 1871 ansat for 3 Aar fra Begyndelsen af Efteraarsemestret 1871 til at holde sproglige og exegetiske Øvelser og Forelæsninger i klassisk Filologi mod et aarligt Honorar af 600 Rdl. Ansættelsen blev fornyet i 1874 og 1875, hver Gang for et Aar. Madvig havde i en anden Sag i Fakultetet ^{14/6} 1871 udtrykkeligt nævnt, at Siesbye ikke tænkte paa varig Ansættelse ved Universitetet. Siesbye udtaler i et Brev til Madvig ^{22/5} 1871, at han ikke kunde modtage nogen Ansættelse, der krævede en Edsaflæggelse ved Gud og hans hellige Ord.

Ti »Guds hellige Ord«, hvorved vel menes Bibelen, kan jeg ikke tillægge den overnaturlige »hjælpende« Kraft, som disse Ord forudsætte. En Ed som »Saa sandt hjælpe mig Gud« er jeg vilig til at aflægge.

Derom var der ikke Tale.

Om Siesbyes Forhold til Studenterne i de 5 Aar har vi Vidnesbyrd i K. G. Brøndstedts ⁵⁷⁾ Erindringer og i J. L. Heibergs og C. Jørgensens Nekrologer ⁵⁸⁾; i Foraaret 1872 deltog han med stor Iver i de unges Bestræbelser for at or-

⁵⁶⁾ Jfr. nedenfor S. 79.

⁵⁷⁾ (1851—1945), Student 1869, Lektor ved Aarhus Katedral-skole, Forfatter.

⁵⁸⁾ Se S. 110.

ganisere Det filologisk-historiske Samfund. Den af J. L. Heiberg i »Kort Udsigt« III, S. 230—32 omtalte Kreds af 5 Studenter, hvortil han selv, C. Jørgensen, K. F. Kinch, Thor Lange og E. Gundorph hørte, »Quinqueviratet«, af-fattede i Anledning af Kinchs pludselige Bortrejse fra Kø-benhavn en Dialog paa Græsk »Dialogus de morte C. Cincii Celeris«, med latinsk Kommentar ⁵⁹⁾; Personerne var Her-mes, Sokrates og Siesbye; han var en integrerende Del af en filologisk Students Tilværelse.

Imidlertid fyldte Madvig 70 Aar $\frac{7}{8}$ 1875 og Spørgs-maalet om hans Afløser rykkede nærmere. Allerede $\frac{2}{10}$ 1873 havde Fakultetet anset det for naturligt at faa et Docentur i de klassiske Sprog som en normeret Lærerplads, og Kon-sistorium havde $\frac{22}{10}$ 1873 udtalt, at det Tidspunkt, da den midlertidige Foranstaltning afløstes af en saadan Ordning, ikke var meget fjernt. Herved havde Konsistorium for Øje, at de yngre Mænd, blandt hvilke man sandsynligvis maatte søge en fast Docent, snart vilde have naaet den videnskabe-lige Udvikling, som betingede Ansættelsen.

Da Madvig og Ussing definitivt rejste Sagen $\frac{4}{10}$ 1875, i en Skrivelse, hvori de omtaler, at Siesbye »dog kun midler-tidigt vilde overtage denne Virksomhed«, indstillede Fakul-tetet og Konsistorium, at en fast Docentplads blev oprettet og besat ved Konkurrence. Ministeriet ønskede $\frac{26}{10}$ 1875 Fortsættelse af den hidtidige Ordning. Madvig og Ussing indsendte $\frac{3}{11}$ en ny Indstilling, hvori det hedder:

Kandidat Siesbye, som i de sidste 4 Aar har ydet Fakultetet værdifuld Hjælp, ønsker hellere anden Sysselsættelse, saa at det egentlig er først nu, at der findes yngre Kræfter, som vi med fuld Overbevisning kunne anbefale til en Universitetsvirksomhed.

Principalt fastholder de Indstillingen om et fast Docen-tur, subsidiært indstiller de, at de 1200 Kr., som Siesbye

⁵⁹⁾ Originalen er forsvundet. En Afskrift er afgivet til det kgl. Bibliotek.

havde haft, maatte blive forhøjet saaledes, at den Mand, hvem Hvervet blev overdraget, udelukkende kunde ofre sig for det. Enden paa Sagen blev, at Dr. phil. M. Cl. Gertz $1/6$ 1876 blev udnævnt til Docent med et Honorar af 2.000 Kr., uden at Stillingen havde været opslaaet.

Gertz' Disputats er den eneste, Siesbye nogensinde har opponeret mod (som Vikar for Ussing, der havde bedømt den sammen med Madvig) $21/4$ 1874. Han har senere været med til at bedømme Karl Hudes og Hans Ræders Disputatser, men er ikke optraadt som Opponent.

Siesbye har selv forklaret sin Stilling saaledes i Selvbiografien:

Da der i foråret 1876 blev tale om oprettelsen af en extraordinær docentplads for den klassiske filologi i dens hele omfang, mente jeg ikke at burde søge denne plads, dels fordi jeg ikke anså mig for skikket til at docere de discipliner, der gå udenfor det sproglige og exegetiske, dels fordi en yngre videnskabsmand, hvem jeg tiltroede den fornødne dygtighed, kunde og vilde overtage stillingen; hertil kom endnu betænkeligheder af anden art.

Det er den anden af Siesbyes Grunde, der har været meget omtalt, saaledes af Henrik Pontoppidan⁶⁰⁾ og A. F. Lamm.⁶¹⁾ Ussing⁶²⁾ siger kort:

Det var tidlig klart, at man maatte ønske ham knyttet til Universitetet, men Professor vilde han ikke være. Han var Jøde og fandt det ikke stemmende med sin Samvittighed at aflægge den Ed, der krævedes af kongelige Embedsmænd; han vilde kun modtage en ministeriel Ansættelse som Docent.

Man maa forstaa dette saadan, at det lige fra først af har staaet klart — og det stemmer jo ogsaa med Madvigs Ord $14/6$ 1871 — at Siesbye absolut ikke ønskede at blive

⁶⁰⁾ S. 6—7 ovf.

⁶¹⁾ Erindringer og Tanker. S. 50.

⁶²⁾ Af mit Levned. S. 153.

Professor efter Madvig; allerede i 1871 havde Siesbye jo taget Afstand fra at aflægge Embedseden. Det er vel især denne Afstandtagen, Siesbye betegner som »Betænkeligheder af anden Art«. Det var givet, at den, der fik Docenturet i 1876, maatte blive Professor efter Madvig, saaledes som det netop blev Tilfældet med Gertz efter Madvigs Afgang i 1879.

Paa alle Maader blev der taget Hensyn til Siesbye, da hans Universitetsundervisning ophørte med Foraarsseminaret 1876.

Allerede 13. Januar 1876 ansatte Konsistorium Siesbye efter Indstilling fra Overbibliotekaren, Professor P. G. Thorsen (1811—83) til at udarbejde et nyt alfabetisk Katalog ved Universitetsbiblioteket og delvis Fornyelse af Seddelkataloget; der var bevilget 1200 Kr. aarlig i 5 Aar, og dette Beløb skulde tilfalde Siesbye med Fradrag af Dækningen af andre Udgifter ved Katalogarbejdet.⁶³⁾ Han havde saaledes faaet Dækning for Tabet af de 1200 Kr. aarlig.

Det var imidlertid Siesbyes Agt at vedblive med sin Undervisning uden Vederlag; hertil krævedes *jus docendi*, og han beretter selv, at han søgte Ministeriet derom. Imidlertid indgav Madvig og Ussing ²⁷/₆ 1876 til Fakultetet en af Madvig affattet Indstilling om at gøre Siesbye til Dr. phil. h. c. for at løse denne Vanskelighed:

— — —

Candidat Siesbye har udført hvad der var ham overdraget mod en ikke meget rigelig Godtgjørelse, meget fyldigt med stor Flid, Omhu og Dygtighed, og vundet de Studerendes Anerkjendelse og Velvillie i høi Grad, ogsaa ved den Beredvillighed, hvormed han enkeltvis stod dem bi med Raad og Veiledning, ofte med megen Opoftrelse af Tid.

— — —

⁶³⁾ Se Univ. Aarvog 1875—76, S. 55, 1877—78, S. 429—30, 1880—81, S. 1239—40.

Det forekommer os nu, at det er ubilligt og ikke ret passende, at den Mand, der i flere Aar særdeles tilfredsstillende har udført en Docents Gjerning i Fakultetet, ogsaa med Deeltagelse baade i den philologiske Embedsexamen og andre Examina, skal behøve at søge om en saadan Tilladelse ...

— — —

Det vilde visselig ikke være vanskeligt for Hr. Siesbye at levere en særdeles god Doctorafhandling, naar det blot kom an paa Indsigt og Lærdom, og de Bidrag, han iblandt andet har ydet medundertegnede Madvig ved dennes i de sidste tyve Aar udgivne Arbejder, vilde allerede kunne udfylde en god Deel af et saadant Prøveskrift, hørende til Philologiens grammatiske og verbalkritiske Omraade. Men foruden at Erhvervelse af Doctorgraden i den almindelige Form vilde kræve Opoffrelse af Tid og Penge, medens Hr. Siesbye lever i meget beskedne Kaar og ikke stræber efter høit pekuniairt Udbytte af sin Tid, ligger der derfor en Hindring i den Ulyst til Skribentvirksomhed, der hos Hr. Siesbye fremgaar af en stor Beskedenhed og Samvittighedsfuldhed og af særdeles strenge Fordringer til Selvstændighed og Originalitet i hvad der skal forelægges Publikum.

— — —

I Fakultetet tiltraadte Mehren, Edv. Holm, Vilh. Bjerling, Oppermann, N. L. Westergaard, Stephens og Vilh. Thomsen, mens Svend Grundtvig, C. W. Smith og Fr. Schiern gerne vilde give jus docendi, men ikke Doktorgraden. S. Heegaard gaar derimod stærkt ind for Forslaget:

Fra hvilken Side jeg derfor betragter Sagen, maa jeg stemme for det stillede Forslag, hvori jeg er saa langt fra at see »en Nedsettelse i Værdien af den høieste Udmærkelse, som vort Fakultet har at raade over«⁶⁴⁾, at jeg vilde anse det for Rigorisme, om Universitetet fremtidigt satte Hr. Cand. Siesbyes videnskabelige Dygtighed som »Lavmaal« for Arbejder, der skulde antages for Meddelelse af Doktorgraden.

K. Gislason og Rasmus Nielsen sluttede sig hertil. Æresdoktorgraden blev givet ifølge kgl. Resolution af 24/7 1876.

⁶⁴⁾ et af Svend Grundtvig anvendt Udtryk.

$\frac{3}{8}$ 1876 skriver Madvig til Siesbye:

Jeg vil ikke forbinde en Lykønskning med en saa bedrøvelig Efterretning⁶⁵⁾, men jeg vil dog sige Dem, at Intet har glædet mig mere ved Deres Doctorværdighed, end at den har gjort Deres Moder en Glæde. Jeg veed hvad det er at glæde en Moder, der hænger ved sine kjære Børn.

Mærkeligt nok har Siesbye $\frac{7}{9}$ 1876 meddelt C. Jørgensen, at Initiativet var Ussings, og gentaget dette $\frac{22}{7}$ 1903 i et Brev til Ussing selv. Indstillingens Sprog er Madvigs og Haandskriften hans Datter Ottilias.⁶⁶⁾ Man sammenligne Indstillingens Karakteristik af Siesbye med den velvillige, men noget tørre i Ussings »Af mit Levned« S. 153—54.

Endogsaa ved det 1ste nordiske Filologmøde i København 1876 (det eneste hvori Siesbye har deltaget) havde Komiteen udpeget ham til Sekretær for en af Sektionerne, men i et Brev til Ussing af $\frac{25}{6}$ 1876 tager han bestemt Afstand fra at modtage dette Valg. Gertz blev dansk Sekretær for den klassiske Sektion.

Naar Siesbye tog Lønarbejdet ved Biblioteket og ikke som før 1871 udelukkende vilde eksistere som Timelærer ved von Westens Institut, tør man antage, at Skolearbejdet har været saa slet betalt,⁶⁷⁾ at Siesbye, som efterhaanden maatte bestride sin Moders Underhold⁶⁸⁾, har maattet søge bedre betalt Arbejde. Han har skrevet 5545 Katalogsedler i 1880—81, men han lægger ikke Skjul paa, at det

⁶⁵⁾ Filologen Dr. phil. Richard Christensens pludselige Død $\frac{2}{8}$ 1876.

⁶⁶⁾ Madvigs svage Syn nødte ham til at bruge Sekretærer og Forelæsere.

⁶⁷⁾ Jfr. Ernst Kapers i Note 23 citerede Fremstilling. I 1880 var Overtimebetalingen ved Statsskolerne $87\frac{1}{2}$ Øre.

⁶⁸⁾ Brev til J. A. Fridericia $\frac{19}{3}$ 1888.

er ham en Lidelse⁶⁹). 22/3 1878 klager han sin Nød til Gertz, der er i Udlandet:

Læg nu sammen: skoleinformatjoner (22 timer ugentligt), universitetsøvelser (4 timer plus stilerrettelserne hjemme), biblioteksarbejde (2 à 3 timer dagligt), gennemlæsning (hidtil og vel endnu en ugestid) af prisafhandlinger, korrekturlæsning; De vil da indse, at der ikke bliver megen tid tilovers til studier.

Det blev i Aarene 1876—80 kun to af 8 Semestre, hvori han fik Tid til Universitetsarbejde. Og 1880 blev S. Birket-Smith (1838—1919) Overbibliotekar og forlangte 4 Timers Arbejde daglig (der var altsaa regnet med 1 Kr. Timen).

I sin Vaande henvender han sig til Carlsbergfondet, hvor Madvig var Formand i Direktionen. Han gør Rede for sin Situation i et Brev af 2/3 1880 til Professor Edv. Holm, der som Medlem af Direktionen vilde faa særlig Indflydelse paa Sagen (de tre andre Medlemmer var Naturvidenskabsmænd). Det er en Redegørelse for hans Stilling og Synspunkter i det hele taget, hvorfor det trods dets Længde bør læses i sin Helhed⁷⁰):

Den virksomhed, undertegnede nu snart i 4 aar har været i paa universitetsbibliotheket, har allerede i længere tid været trykkende for mig. Det er ikke saa meget arbejdet selv, der mishager mig, men jeg har bestandig den fornemmelse, at jeg i den tid, jeg arbejder der, kunde foretage mig noget, der vilde være til større gavn for mig og ogsaa for mine medmennesker. Da nu desuden honoraret ikke er saa stort, at jeg har kunnet opgive nogen af mine informatjoner, hvad jeg heller ikke havde lyst til, da lærergjerningen tilfredsstiller mig i højeste grad, har jeg saa godt som ingen tid tilovers til selvstudium, og vil fra 1ste april have endnu mindre, da ministeriet gennem den nye, energiske biblio-

⁶⁹) C. Jørgensen gratulerer han i et udateret Brev til at være sluppet for BRH (3: Kgl. Bibliotek): »Sligt ikke uvidenskabeligt, men rent ud antividenskabeligt arbejde er ikke noget for Dem«.

⁷⁰) Add. 1231. 4°.

tekar har stillet den i og for sig rimelige fordring, at jeg skal arbejde 24 timer ugentligt, mens jeg hidtil, formedelst den afgaaende bibliothekars ligegyldighed, fik lov til at lade det bero ved omtrent 18.

Som jeg ovenfor sagde, har jeg ikke kunnet opgive nogen informatjon, i dette skoleaar har jeg endog formedelst en uformodet betydelig udgift, jeg fik forrige foraar, maattet paatage mig endnu flere. Skal dette blive saaledes ved, er det mig aldeles umuligt at holde øvelser eller forelæsninger ved universitetet, hvortil jeg baade har lyst og er moralsk forpligtet, da jeg i sommeren 1876 søgte om jus docendi og fik den, endda under en særligt hædrende form. For nu at kunne opgive det omtalte overskud af informatjoner og ved den saaledes vundne tid at blive sat istand til at gjenoptage min virksomhed ved universitetet har jeg besluttet at henvende mig til bestyrelsen for Carlsbergerfondet med ansøgning om en understøttelse og meddelt denne plan til geheime-raad Madvig, som har lovet at støtte den. Men mens jeg foreløbigt blot agter at holde øvelser som privatdocent, nægter jeg ikke, at jeg gjerne vilde have en stilling som extraordinær docent og saaledes slippe helt bort fra universitetsbibliotheket. Professor ordinarius vil jeg ikke være, og det, som jeg har meddelt Madvig og nu ogsaa vil meddele Dem, af to grunde. For det første er der i det kompleks af fag, det paaligger en professor i »klassisk filologi« at docere, meget, jeg hverken har anlæg eller interesse for, men udenfor dette kompleks meget, der tiltaler mig, og i en alder af 47 aar har jeg ikke mere den fornødne bøjelighed til at sætte mig ind i, hvad der ikke ligger for mig. For det andet mener jeg, at der i vort lille land ved besættelsen af egentlige professorater saa vidt muligt bør vælges mænd, der ved selvstændig videnskabelig produktjon kunne bidrage til at hævde og udvide vort lands videnskabelige berømmelse; det kan jeg ikke. Hvis altsaa forslaget til et nyt normalreglement gaaer igjennem, saa at der oprettes et tredie ordinært professorat i klassisk filologi, vil jeg ikke søge dette, da vi i Heiberg have en ung mand, der alt har et godt navn i udlandet. Skeer det derimod ikke, vil jeg søge at blive extraordinær docent, hvorved jeg uden at behøve at tænke paa nogen eminent produktjon kan virke *som lærer* for de studerende i det omfang, der ligger for mig.

Det er altsaa hjælp til at overtage en lærervirksomhed, De som medlem af Carlsbergerfondets bestyrelse vil blive anmodet om at yde mig. Da jeg nu fra afdøde Professor Brøchner (om

umiddelbart eller middelbart, kan jeg nu ikke sige) ved, at De i sin tid af hensyn til dr. Brandes's religiøse anskuelser ivrigt har modsat Dem hans ansættelse, og jeg senere har underskrevet en anerkjendende adresse til ham, har jeg anset det for min pligt at gjøre Dem en meddelelse om mit standpunkt i religiøs henseende. Jeg kan korteligt betegne det som rationalistisk, eller mere bestemt som antidogmatisk og antikirkeligt, navnlig det sidste. I de forskjellige dogmer og bekjendelsesformler, jødiske saavel som christne, kan jeg ikke se andet end menneskeandens af bestemte historiske forudsætninger betingede forsøg paa erkjendelse af det guddommelige; jeg kan respektere dem som saadanne forsøg, men nogensomhelst bindende kraft for mig kan jeg ikke tillægge dem. Og hvad de forskjellige kirkesamfund angaaer, kan jeg heller ikke betragte dem som andet end rent menneskelige institutjoner, der kunne have virket med til at fremme kultur og sædelighed, men ogsaa til at hæmme dem, og som i ethvert tilfælde ved at fastslaa visse dogmer og fastholde visse ceremonier (tildels endog som absolut nødvendige betingelser for evig salighed) vanskeliggjøre et virkeligt personligt forhold til det guddommelige. Hvad særligt den christne kirke angaaer, kan jeg som født jøde ikke nære nogen stor ærbødighed for en institutjon, som gjennem mange tider har forfulgt jøderne paa det grusomste og fra hvis repræsentanter der endnu i vore dage udtales forkjætringsord over dem. Som atheist kan jeg ikke betegne mig, mens jeg paa den anden side ikke seer noget ondt i en theoretisk atheisme. Al tanke om en opløsning af ægteskabet eller familielivet eller staten ligger fjernt fra mig. Da jeg i den senere tid ikke sjældent har læst ordet »Christushad«⁷¹⁾, maa jeg endnu tilføje, at jeg hverken nærer noget saadant eller fatter meningen deraf. Jeg seer i Christus et menneske, ganske vist et overordentligt menneske, men ikke et paa en overnaturlig maade født eller efter sin død gjenopstaaet menneske; hvorledes skulde jeg eller nogen, der har denne opfattelse, kunne hade ham? Kunde man bevise virkeligheden af de overnaturlige tildragelser, den kirkelige traditjon har knyttet til hans tilværelse, vilde det ikke i mindste maade forøge min ærbødighed for ham, der er grundet paa hans vise lære og ædle liv, saa lidt som saadanne ord som »Du skal ikke stjæle, Du skal ikke sige falsk vidnesbyrd,

⁷¹⁾ Dette Ord er anvendt af den norske Biskop J. C. Heuch, se Brandes' Breve I, S. 425.

Du skal ikke begjære« efter min opfattelse blive helligere ved at være udtalte paa en overnaturlig maade eller mindre hellige ved ikke at være det.

Ved latinske stiløvelser vil der ganske vist aldrig blive tale om en docents religiøse anskuelser. Ved exegetiske foredrag ville de maaske under tiden komme frem, f. ex. ved Platons skrifter eller Ciceros bøger de natura deorum. Og kom jeg til at behandle de religiøse forestillingers udvikling i sammenhæng, kunde det jo slet ikke undgaaes, at jeg udtalte min egen opfattelse af de positive religioner. Dertil kommer, at jeg altid har søgt og fremdeles, hvis jeg bliver docent, vil søge at komme i berøring med de studerende, hvilket ogsaa hidtil er lykkedes mig. I de friere samtaler, der da finde sted mellem os, søger jeg ganske vist ikke at bringe religiøse spørgsmaal paa bane, men jeg skyer heller ikke at tale om dem og lægger intet dølgemaal paa mine anskuelser. Anseer De nu disse for fordærvelige, troer De, at jeg ved at blive docent vil virke skadeligt paa de unge sjæle (og det ord »Hvad gavner det et menneske, om han vandt al verden, men tog skade paa sin sjæl« er helligt for mig som for Dem), da maa jeg bede Dem om, naar De skal have en stemme med ved afgjørelsen af min fremtidsskjæbne, ikke at lade Dem lede af nogen personlig velvillie for mig, men tage højere hensyn.

Carlsbergfondet bevilgede Siesbye 1000 Kr. aarlig i 2 Aar til filologiske Studier. I Efteraaret 1880 genoptog han sine Universitetsøvelser; i Maj 1881 søger han Stilling som ekstraordinær Docent med den Opgave at holde sproglige og eksegetiske Forelæsninger og Øvelser indenfor den klassiske Filologis Omraade. Ansøgningen gik glat gennem Fakultetet og Konsistorium; i Fakultetet udtaler Gertz,

at dr. Siesbyes vistnok af alle anerkendte lærdom og lærerdygtighed, der nu dels må ligge hen som en død kapital, dels finde anvendelse på et altfor indskrænket område, kan gjøres frugtbringende på et felt, hvor den efter sin natur mere hører hjemme, og hvor der er god brug for den.

Siesbyes Ansættelse som Docent blev givet ved kgl. Resolution ^{24/9} 1881 ⁷²).

⁷²) Honoraret var 2000 Kr., hvad der dengang vel ikke var

Som ydre Tegn paa hans Anseelse kan det ses, at Kultusminister C. Goos ved Christian IX's Guldbryllup i 1892 tilbød ham Ridderkorset, hvad han afslog, fordi han som Jøde ikke mente at kunne modtage en Udmærkelse med kristeligt Præg. 6/12 1894 skriver han efter megen Betænkelighed til den daværende Kultusminister for at bede ham afværge en eventuel Indstilling af samme Art; dette Brev er efter hans Ønske trykt i »Tilskueren« efter hans Død.

Ved J. L. Ussings Afgang 1896 blev J. L. Heiberg hans Efterfølger; i Fakultetets Indstilling (Univ. Aarbog 1895—96, S. 22) motiveres, hvorfor Docenterne Siesbye og A. B. Drachmann ikke indstilles:

Hvad angik den ene af dem, Dr. phil. Oskar Siesbye, laa det allerede deri, at denne personlig vilde være ganske uvillig til at overtage et Professorat⁷³).

I 1903 blev Siesbye og Drachmann optaget som Medlemmer af Fakultetet, mens Docenterne i Almindelighed dengang ikke optoges.

Det gik Siesbye nær, at Docent Adolf Hansen (1850—1908), der havde været foreslaaet sammen med de to, som Følge af Ludv. Wimmers Modstand ikke var blevet optaget,

rundeligt, men dog efter Prisniveauet en sømmelig Lønning. Det forhøjedes flere Gange, senest i 1892 til 3000 Kr.; først i 1912, da Prisniveauet var steget meget, føjedes hertil 600 Kr. Ifølge Univ. Aarb. 1902—03, S. 364, havde kun Siesbye og A. B. Drachmann som Docenter dengang 3000 Kr.; 2000 Kr. var det almindelige, og der var ogsaa mindre Vederlag. Da Kr. Sandfeld skulde ansættes som Docent med 1500 Kr. i Honorar, fra 1/4 1905, skriver Siesbye 27/11 1904 til sin Ven og gamle Discipel Folketingsmand Herman Trier (1845—1925, Student 1862) og beder ham tale Sandfelds Sag for en og anden af Finansudvalgets Medlemmer. 2000 Kr. er det mindste, der efter hans Skøn kan bydes en Docent. Det hjalp ikke!

⁷³) Siesbye var dengang 63 Aar gammel.

og paa Siesbyes Spørgsmaal, hvorfor han da havde stemt for de to andres Optagelse,

svarede han, at Drachmann havde han formodet nok med tiden vilde blive professor, og jeg kunde være bleven det hvis jeg havde villet. I et temmelig udførligt brev udviklede jeg saa for ham, hvorfor jeg ikke kunde være bleven det. (Brev til J. L. Heiberg ^{13-14/4} 1906).

Brevet til Wimmer er ikke bevaret.

Siesbyes Løbebane ved Universitetet er saa egenartet — Æresdoktorgraden tildelt en Mand uden Produktion i eget Navn — at den i sig selv aflægger et talende Vidnesbyrd om Samtidens ubetingede Anerkendelse af ham (og man huske vel: det er Siesbye i hans fulde Udvikling, med alle Særhederne).

IV.

Naar man vil have et Udtryk for Omfanget af Siesbyes Læsning, skal man ikke gaa til det Pensum, han har gennemgaaet ved Universitetet fra 1871 til sin Død. Han har opfattet sin Stilling som en assisterende Lærers, der aflastede Professorerne ved at indøve Begyndelsesgrundene ved Øvelser over latinsk og græsk Stil og ved eksegetiske Øvelser over Forfattertekster, som han fandt bedst egnet til Undervisningsformaal — han har sikkert taget Hensyn til, hvad Professorerne selv ønskede at læse over.

Af græske Forfattere har han læst over Thukydid (kun i 70'erne), Platon (Gorgias; i senere Aar ogsaa Staten og Menon), Xenofon (Hellenika), Isokrates, Demosthenes, Polybios, Plutarch (Agesilaos, Pelopidas, Timoleon), Diodor.

Paa Foranledning af Edv. Lehmann ⁷⁴⁾ har han med en

⁷⁴⁾ (1862—1930), Docent i Religionshistorie ved Københavns Universitet 1900—1909, senere Professor i Berlin (1910—13) og i Lund (1913—27).

af dennes Elever engang læst Plutarch: De defectu oraculorum, men var ifølge et Brev til Heiberg ^{13/4} 1904 ikke langt fra at fortryde det, da han ikke tilfredsstillede sig selv; som Grund nævner han den daarligt overleverede og daarligt udgivne Tekst. Dette Skrift vilde ogsaa have interesseret Heiberg eller Drachmann mere.

Af romerske Forfattere har han læst over Cicero (Talerne, især de sjældnere læste; Brevene), Livius, Seneca (kun i 70'erne), Tacitus, Horats (Satirerne), Terents (Andria, i et af de sidste Aar).

Han har ret ofte holdt skriftlige Øvelser med ældre Studerende, der skulde op til Eksamen; hvad han har læst med dem, staar ikke i Universitetsaarbogen, men et Brev til Heiberg ^{27/11} 1900 viser, at det har drejet sig om Stiløvelser, skriftlige og mundtlige Opgaver i læste og ulæste Tekster og skriftlige Opgaver i Realia (d. e. Antikviteter, Litteraturhistorie o. s. fr.). Hans Formaal var at bibringe Studenterne grundig, sikker og nøjagtig Tilegnelse, og det er det, som Hold efter Hold har været ham taknemlig for og efter Evne bragt videre i deres egen Undervisning; endnu den Dag i Dag er flere af hans Tilhørere i Virksomhed.

Opgaven skiftede noget med Aarene. Da han begyndte i 1871, havde alle Tilhørerne haft latinsk Stil til Studentereksamen; det var de sidste Aargange af den madvigske Skoleordning fra 1850. Saa kan han fortælle Madvig om videnskabelige Disputer under Øvelserne med C. Jørgensen ⁷⁵⁾ om grammatiske Problemer (han efterfulgte Siesbye som Udgiver af Madvigs Skolebøger) og om Tekstrettelser, som foreslaas af Tilhørerne.

Den Hall'ske Skoleordning af 1871 betød en Nedgang i Studenternes Kundskaber; den lærde Skole blev fra 9 ned-

⁷⁵⁾ Brev til Madvig ^{10/11} 1872.

skaaret til 6 Klasser, hvoraf de to første var fælles (med Latin, herunder latinsk Stil, og Matematik). Derefter skiites den sproglig-historiske og den matematisk-naturvidenskabelige Linie; den første havde yderligere Latin med latinsk Stil 2 Aar, og derefter Latin i 2 Aar med latinsk Version; Græsk i 4 Aar. Sikkerheden i latinsk Stil maatte blive mindre, og dertil kom i 1883, at den filologisk-historiske Embedseksamen blev afløst af Skoleembedseksamen, hvor Latin indtil Nyordningen af 1901 var tvunget Bifag; de tvangsindlagte Tilhøreres Tal steg stærkt (til Tider c. 100), og Siesbyes Breve bringer adskillige Hjertesuk ⁷⁶⁾ over de Rædsler, han maa udstaa; først i 1892 aflastedes han ved A. B. Drachmanns Ansættelse som Docent. Efter 1901 sank Tilhørerantallet stærkt, da Latin (og Græsk) kun valgtes af dem, der havde Lyst dertil.

Paa sine ældste Dage, fra 1910, fik han Studenter efter Almenskoleloven af 1903, klassisk-sproglige og nysproglige, der aldrig havde haft latinsk Stil. Det har været haardt for en 77-aarig Mand at begynde med Studenter med et saa reduceret Grundlag.

I Breve til Universitetslærerne i de klassiske Fag forekommer hyppigt Omtale af de enkelte Elever, f. Eks. til Heiberg ^{5/4} 1892 (Stilen er særdeles karakteristisk):

Mennesket A. er som jeg tidligere har bemærket et flinkt, men destoværre svageligt menneske. B. kunde blive flink, hvis

⁷⁶⁾ ^{8/11} 1888 sender Siesbye C. Jørgensen en Samling udsøgte Bommerter og tilføjer:

Hvad skrev skæmtvis fætter V. Andersen: »Paa det latinen ej skal vorde bisag, vorde den bifag.« Men den bliver noget meget værre end bifag og bisag, den bliver, for at bruge et modernt udtryk, sjoflet. *Det* var dog ikke Grundtvigs Hensigt.« (Citatet er taget fra en Sang af Vilh. Andersen fra en Fest for Sophus Bugge ^{11/4} 1885, optrykt i Beretning om det 8. nordiske Filologmøde i København 1935, S. 116 ff.).

han kunde holde op med at jasje — hvilket maaske skal staves hjaske, men det er ham neppe muligt. C. arbejder langsomt og er meget usikker i elementære ting, men elskværdig.

I denne Forbindelse ligger det nær at nævne Siesbyes filantropiske Interesse for fattige Studerende; Gang paa Gang skriver han om Ansættelse for arbejdsløse unge Kandidater. 18/9 1888 fortæller han Gertz, at H. F. Zachariassen kom til ham og sagde, at hans Kommunitetsstipendium efter Ussings Meddelelse ikke kunde forlænges ud over April 1889; han skulde op til Eksamen Sommeren 1889 og havde ingen Indtægt de sidste Maaneder. Skønt Siesbye ellers overlod andre at forhandle med Forlaget, gik han straks til Gyldendal og paatog sig 7. Udgave af Madvigs latinske Sproglære og lovede Z. at blive Korrektør, hvad der vilde estatte ham det manglende. Ogsaa senere skaffer han Arbejde af samme Art til Zachariassen, der aldrig tog Eksamen, men ernærede sig beskedent som Korrektør; han skal nævnes her, fordi han ifølge Universitetets Aarbog 1938—39, S. 255—57, af Midler, der var samlet ind til ham af Venner, har stiftet et Legat, der engang skal komme klassisk-filologiske Studerende til gode.

En Oplevelse — og en stor Oplivelse — var det for Siesbye i 80'erne at faa kvindelige Tilhørere. 29/3 1887 skriver han til C. Jørgensen:

... hvad damerne angaaer, var det lettere at indlede en samtale med een eller højst to end det er nu, da der (alene af filologi-studerende) er sex, som for det meste tale med hinanden og afsondre sig fra de mandlige studerende, eller er fejlen disses?

2/11 1890 til Pingel:

I parentes sagt ere de kvindelige studerende i det hele flinke, nogle særdeles dygtige, og selv de mindre gode vise større ærekjærhed end adskillige af de mandlige, der uden at genere sig sige og repetere de største dumheder.

Som Madvig (ovf. S. 46) siger ogsaa Ussing, at de unge syntes ofte, at Siesbye stod dem nærmere end Professorerne, og kom lettere i et fortroligt Forhold til ham. Han benyttede ikke Universitetets Lærerværelse, men opholdt sig i Ventetiden paa Gangen hos Studenterne⁷⁷). De laante Bøger af ham, og hans Tjenstvillighed var saa stor, at man kunde gaa op til ham og bede om at maatte skrive græske og latinske Stile til ham, inden man skulde til Eksamen.

Det har været ham en Tilfredsstillelse, at de havde Brug for ham. Engang i hans ældre Aar blev der bedømt en Prisafhandling i græsk Filologi i Det filologisk-historiske Samfund; Siesbye spurgte bagefter Forfatteren, hvorfor man (o: han) ikke havde vidst, at han skrev den. Han har været vant til at blive brugt til »at slaa op i« for Enkeltoplysninger eller til at laane sine Bøger ud. Henrik Pontoppidans Skildring er paa dette Punkt helt rigtig.

V.

To Gange ($\frac{7}{12}$ 1903 til Marius Kristensen og $\frac{1}{2}$ 1904 til A. B. Drachmann) har Siesbye karakteriseret sig selv ved et Citat af Rückert »Die Weisheit der Brahmanen«:

Er hat die Eigenheit, nur Einzelnes zu sehen.

Det er slaaende rigtigt. Hans Evne til at iagttage leksikalske og syntaktiske Fænomener er noget ganske usædvanligt, og dertil har hans enestaaende Hukommelse muliggjort ham at erindre og genfinde de Fænomener, han har iagttaget. Dette gælder baade de gamle Litteraturer og den danske.

$\frac{6}{8}$ 1884 fortæller han Madvig, hvad hans latinske Sproglære og græske Ordføjningslære har betydet for ham:

⁷⁷) Brev til Gertz $\frac{23}{2}$ 1888.

At jeg gennem dem lærte at forstaa de to Sprog fra den grammatiske Side og derved fik et fast Grundlag for Studiet af den antike Litteratur, er allerede meget, men jeg fik tillige et stærkt og blivende Indtryk af en stræng Systematik, og mit Sind fik en bestemt Retning mod grammatiske Iagttagelser, hvorved det morede mig, naar jeg kunde finde en og anden Detailfejl, navnlig i den latinske Sproglære, der af min sidste Latinlærer H. G. Bohr blev betragtet som et Orakel.

I en Anmeldelse af den sidste tyske Udgave (1857) af Madvigs latinske Sproglære («Kort Udsigt» 1857—58, S. 24) gør Siesbye sig lystig over dem, der betragter Bogen som et »Aggregat af Orakeludsagn, hvis Sandhed de paa ingen Maade tør betvivle eller ved Iagttagelse under Forfatterlæsning controllere«, hvorfor de bliver aldeles fortvivlede, naar der er Forskelligheder mellem Udgaverne ⁷⁸).

Det har været denne Iagttagelsessevne hos Siesbye, forbundet med hans Punktlighed og Nøjagtighed, der førte ham i Forbindelse med Madvig som hans Medarbejder (se S. 15). Arbejdet har været honoreret, idet Madvig har delt de — sikkert beskedne — Honorarer med Siesbye. Om dennes Teknik som Korrekturlæser erfarer man af et Brev til J. A. Fridericia ^{20/12} 1910:

Jeg vil raade Dig til hvad jeg har tilraadet flere: hver gang en side er læst fra oven nedad, at læse den nedefra opad [Eks-
emplet viser, at Siesbye læser Ordene i omvendt Orden]; paa den maade opdager man let fejl der er undgaaet en ved nedadlæsningen, nemlig den ikke sjeldne, at et ord eller en stavelse er sat to gange, dels i slutningen, dels i begyndelsen af den næste [linie], f. e. Freden i|i Prag eller Medde-|delelse, og lignende.

⁷⁸) Et Udtryk for denne Dyrkelse tør man vist se i H. Orlriks Portrætmaleri af Rektor F. C. Birch (1812—89) i Metropolitan-skolen. Birch staar med »Bogen« i Haanden; den bærer ingen Titel, men hvilken Bog skulde en Discipel af Madvig ellers lade sig male med?

Ved Korrektur maa nemlig ikke forstaas en blot Rettelse af Sætterfejl; Siesbye har fra først af givet Forslag til Tilføjelser og Rettelser til Madvigs Bøger. Naar han, f. Eks. i Anledning af Nyudgaver, har en Række Bemærkninger at sende Madvig, sker dette paa knækket Papir, saa at Madvig kan svare i Marginen.

Man ser Samarbejdet udvikle sig til et Venskab; i August 1860 bliver Siesbye bedt ud til Madvig, der ligger paa Landet paa Nybrogaard; ²³/₄ 1861 beder Madvig Siesbye:

Hav nu den Godhed at supplere denne [Trykfejls-]Liste (men med ikke altfor stor Ængstlighed) af Deres Forraad og hvad De har i Trykkeriet.

²⁴/₅ 1867 formaner Madvig ham i Anledning af en ny Udgave af Cicero: De Finibus:

Sagen skal afgjøres *alene* efter Hensyn til Deres virkelige Ønske (for Guds Skyld ikke af Hensyn til mig) og til Deres Øine; uden Lehmanns⁷⁹⁾ udtrykkelige Tilladelse maa De ikke indlade Dem paa dette Arbejde.

Da Madvig i Januar 1866 slutter Fortalen til sidste Bind af hans og Ussings Udgave af Livius, takker han Siesbye for Bistand, ydet med Omhu og Kyndighed, og fordi han ofte har givet særdeles nyttige Vink, men fremfor alt for hans urokkelige oprigtige og usminkede Hengivenhed.

¹⁶/₃ 1869 tilbagesender Madvig Siesbyes Meddelelser til »De Finibus«: »De bør selv bevare Beviset for, hvad De har bidraget.« (Dette Materiale er ikke bevaret).

Siesbye vedblev at assistere Madvig til hans Død, til sidst uden at Madvig altid vidste det (Brev til Vilh. Thom-

⁷⁹⁾ Øjenlægen Heinrich Lehmann (1815—90), Broder til Orla Lehmann og Fader til Edv. Lehmann (se Note 74).

sen $21/8$ 1886), men Assistancen ved Madvigs Udgivervirksomhed, navnlig ved Nyudgaver, kunde ikke overkommes af Siesbye alene. $8/8$ 1875 skriver han til C. Jørgensen:

Madvigs tyske bog⁸⁰⁾ er udkommen, vanprydet af adskillige trykfejl; for tiden har han tre værker i pressen: de Finibus, Emendationes Livianæ, Livii lib. 6—10 med korrektørerne: Kr. Mikkelsen⁸¹⁾, Theod. Jensen⁸²⁾, S. Sørensen⁸³⁾. Men for resten staaer hans hu nu mest til andre studier.

Ussing fortæller⁸⁴⁾, at Siesbye kraftigt understøttede ham i hans Opfordring til Madvig om at udarbejde Værket »Den romerske Stats Forfatning og Forvaltning«.

I det foregaaende har vi flere Gange erfaret, hvor hæmmet Siesbye har været af Lønarbejde i at udvide sin Læsning og sine Studier. $26/8$ 1883 skriver han til Madvig, at han kunde ønske Fritagelse fra at holde Øvelser i et Halvaar for at faa Tid til en sammenhængende Gennemlæsning af den græske Litteratur i den klassiske Tid, men at han næppe nogensinde vil søge den og følgelig heller ikke faa den. Han søgte og fik den — i Foraaret 1910 og holdt alligevel en Række Øvelser. Han har selv fra sine unge Dage brugt Universitetets Undervisning, naar han havde Lejlighed dertil; $31/12$ 1865 skriver han til Madvig om latinske Forfattere, han haaber, Madvig vil læse over. $24/11$ 1903 skriver han til Heiberg, at han ikke har haft samme Udbytte af A. B. Drachmanns Øvelser over Pindar, som han i sin Tid havde af Heibergs Øvelser over Lucretius 3. Bog; det ligger vel for en Del deri, at han slet ikke kan faa Smag for Pindar.

⁸⁰⁾ Kleine philologische Schriften. 1875.

⁸¹⁾ (1845—1924), senere Overlærer ved Roskilde Katedralskole.

⁸²⁾ Se Note 32.

⁸³⁾ (1848—1902), senere Professor i indisk Filologi.

⁸⁴⁾ Af mit Levned. S. 145.

1854 har han hørt Hermansen læse over Ordsprogene i Gl. Testamente ⁸⁵⁾; han har i yngre Dage læst Polsk hos C. W. Smith ⁸⁶⁾ og fra 1869 Sanskrit hos N. L. Westergaard ⁸⁶⁾; i Foraaret 1869 hører han K. J. Lyngbys Forelæsninger om den jafetiske Sprogæts comparative Sproglære (Brev til Madvig ^{28/6} 1869); der er intet Vidnesbyrd om Omfanget af hans Studier hos Vilh. Thomsen, men ^{24/3} 1894, Dagen efter at denne havde faaet det danske Festskrift overrakt, skriver Siesbye til ham, at han regner sig for hans Discipel, og vilde have fundet det naturligt, om han havde været opfordret til at yde et Bidrag, men gaar ud fra, at man ikke har regnet ham med, fordi han er ældre end Thomsen; han er dog glad ved ikke at have faaet en Opfordring, da han vilde have haft vanskeligt ved at udarbejde noget, der tilfredsstillte ham selv. I intet af de mange Breve møder man Spor af, at han nogensinde har følt sig tilsidesat. Siesbyes Breve til Thomsen, der i de tidligere Aar indeholdt mange sproglige Bemærkninger, viser tydeligt, at Siesbye har studeret hos Thomsen. Overhovedet indeholder Siesbyes Breve et stort Materiale af sproglige Iagttagelser, saavel fra den klassiske som fra den danske Litteratur. Han har selv meddelt Prøver af sin Brevveksling med Christensen-Schmidt, Nordisk Tidsskrift for Filologi III. R. VIII. 1899—1900. S. 89—103. Disse Breve er ikke bevaret ⁸⁷⁾.

At Siesbye een Gang i Livet har haft Planer om et selvstændigt Arbejde, lærer man af Madvigs Brev til ham ^{10/4} 1873:

⁸⁵⁾ Brandes' Breve I, S. 252.

⁸⁶⁾ Selvbioграфien; om hans polske Studier: Brandes' Breve I, S. 255.

⁸⁷⁾ Siesbye arbejdede for at skaffe ham Æresdoktorgraden for hans grammatiske Afhandlinger (Brev til Gertz ^{3/7} 1889), hvad der ikke lykkedes; han fik Professortitelen. I et Brev til Pingel

Intet kan være mig kjærere og hvortil jeg bestemtere og stærkere raader, end at De tager fat paa et selvstændigt og større kritisk-exegetisk Arbejde, og Seneca tilbyder rigeligt Stof. Hvad cod. Naz. angaaer, seer De selv af medfølgende Brev, at Haupt ganske har stillet sin Collation til Disposition. Gertz's Plan indskrænker sig alene... til nogle af dialogi og han har endnu igaar udtrykkelig sagt mig, at han ikke brød sig om at faae Collationen af Naz. Vi skrive altsaa, naar jeg har talt med Dem en af Dagene, til Haupt.

Det er alt hvad der foreligger om Sagen.

Hvad der har beskæftiget ham meget, er hans Stilling til den klassiske Filologi i dens Betydning af Oldtidsvidenskab, omfattende alle Sider af den klassiske Oldtids Kultur. Dette Fag vilde han, som ovenfor S. 54 vist, ikke docere, og dets Berettigelse var ham tvivlsom. ²⁵/₁₂ 1897 skriver han til Pingel:

Vi har jo adskillige gange talt sammen om »klassisk philologi«; enhver af os bliver sagtens ved sin mening. Jeg kunde have lyst til at opstille følgende i scholastisk form opstillede sætning: »A posse ad debere non valet consequentia«, d. v. s. Fordi enkelte særligt begavede mænd have kunnet omfatte alt det uensartede stof der hører ind under »klassisk philologi«, derfor har man ikke ret til at stille den fordring til enhver for hvis begavelse og interesse endel deraf ligger, at han skal omfatte det alt. Jeg troer ogsaa, at jeg kunde finde medhold hos Gertz, men Heiberg og Drachmann vilde ikke gaa ind derpaa.

²⁵/₂ 1891 betegner Siesbye ham som den, der ved Siden af J. L. Heiberg her i Landet er bedst inde i Græskan.

Efter hans Død skriver Siesbye ¹⁴/₄ 1895 til C. Jørgensen om eventuel Udgivelse af hans litterære Efterladenskaber og fortæller, at han har tilskrevet Skolebestyrer Schneekloth om en samlet Udgivelse af hans Digte. Den sidste er ikke realiseret; Siesbye har selv optrykt to af dem, se S. 111. Christensen-Schmidts Afhandlinger er ikke blevet udgivet samlet, derimod udgav Det filologisk-historiske Samfund 1897 hans Oversættelse af Apollonios: Argonautertoget, hvorved Siesbye — selvfølgelig — medvirkede.

⁶/₄ 1901 skriver han til Pingel, at han aldeles ikke har Forstand paa (Oldtidens) Kunstværker, særlig ikke Bygningskunstens Frembringelser, og at han har grumme ringe Interesse for og Forstand paa metriske Undersøgelser.

Det er overhovedet ikke vanskeligt at finde Udtalelser, hvor han angiver sine Grænser. Saaledes skriver han ³⁰/₆ 1887 til A. B. Drachmann:

Mange tak for Deres bog om Catul. Saa vel den som den om Vergil ⁸⁸) haaber jeg at faa læst i ferien, den sidstnævnte vil interessere mig mest; i den første vil Kap. 1 formodentlig blive ulæst (af mig, og vel af ikke faa andre); om metrik siger jeg hvad M. Jourdain siger om fysiken: »Il y a trop de tintamarre ladedans, trop de brouillamini«⁸⁹).

Og ¹/₂ 1904 til Drachmann, der har sendt ham »Den romerske Statsforfatning«:

Mig vilde det have været umuligt at levere en bog som den De har skrevet, af flere grunde. For det første er jeg ikke skikket til at give en systematisk fremstilling af noget ... Derfor har jeg kunnet gjøre ikke faa sproglige iagttagelser, ogsaa enkelte vedrørende romerske statsforhold; men som sagt, at give systematiske fremstillinger ligger ikke for mig. Men hertil kommer en anden ting: visse æmner, som De har skjænket en særlig omhu og indgaaende behandling, interesserer mig ikke videre. Hertil regner jeg først og fremmest den statsretlige teori ...

¹⁵/₂ 1904 til Heiberg:

Jeg havde ikke troet at jeg skulde komme til at rette et spørgsmaal til Dem eller overhovedet til nogen med hensyn til det gamle Roms topographi, en ting, der interesserer mig uendelig lidt, hvorfor jeg ogsaa ved at læse Drachmanns bog om Roms statsforfatning sprang det afsnit over.

⁸⁸) Drachmanns Skrifter til en Professorkonkurrence i Christiania.

⁸⁹) Molière: Le bourgeois gentilhomme. Acte II, scène VI.

Et Punkt, som den nøgterne og overfor teoretiske Diskussioner altid skeptiske Siesbye flere Gange kommer tilbage til, er *Metodens* Betydning, især ved Tekstbehandling. ^{3/8} 1904 til J. L. Heiberg fremhæver han sin Mindeartikel om Madvig i »Tilskueren« 1904, S. 593—601, hvori der S. 595 udtales:

At metoden er af stor vigtighed, er naturligt; imidlertid kan den efter mit skøn kun være kontrollerende, hindre fremkomsten af vilde tekstændringer, og der er fremsat ikke faa saadanne, hvorved det er umuligt at se, hvorledes den overleverede tekst kan være opstaaet af det man har villet sætte i stedet, men den kan ikke være skabende, og at der kan udrettes en del uden den ved den sikre Takt, har Madvig som sagt selv anerkendt.

Han tillagde ikke sig selv noget Geni i konjektural-kritisk Retning. Overfor Pingel, for hvem endnu i det 20. Aarhundrede gode Konjektureer var »sande Hjertestyrknin-ger« (Citat af et Brev fra Pingel) skriver han ^{31/7} 1901:

der opstilles, og det ikke blot i Tydskland, bestandig en række conjecturer (i Holland er der opstaaet en rabies coniciendi; vor slægning van Herwerden lider stærkt af denne syge) og hypotheser baade om ting hvor der er mulighed for viden, og om saadanne hvor intet kan vides.

Jeg vil dernæst vende tilbage til et par homeriske steder ... Hvad [Od.] 8, 167—168 angaar, kan jeg ingenlunde billige Dit forslag om en opfordring til alle der interesserer sig for græsk litteratur, særlig for Homer, om at drive djævlen ud. Det vilde kun medføre en syndflod af formodninger, maaske endda forsynede med lærde afhandlinger om forskellige homeriske spørgsmaal, og — hvem ved — ogsaa et og andet om Theognis, Nonnos, Anna Comnena, Dante, Calderon, Racine, Lessing, Tolstoi og Strindberg.

I samme Brev udtaler han ogsaa sin Tvivl om Værdien af Etymologier, et Omraade, som havde Pingels varme Interesse og som fylder en stor Del af Siesbyes Breve til ham.

I Anledning af Pingels Skrift »De homeriske Digte«⁹⁰⁾ udtaler Siesbye i et Brev ^{3/12} 1889 sit Syn paa det homeriske Spørgsmaal:

Skjønt jeg ogsaa troer at hvert af digtene udgjør en helhed og maa misbillige de mange uvidenskabelige forsøg paa at udfinde oprindeligere iliader eller odysseer end vi have, finder jeg dog dommen over tvivlerne for haard. Der er jo virkelig anstødspunkter, og at de to digtere have optaget ældre bestanddele i deres digte (hvilket er noget helt andet end sammenstyknings teorien), finder jeg højst rimeligt, ligesom ogsaa at der er kommet enkelte senere stykker til. I et af sine sidste leveaar lod Madvig begge digte læse op for sig paany, og han sagde mig, at han var vis paa, at omtale af Sicilien i Odysseens sidste del tydede paa en digter der var senere end forfatteren af 9de—12te sang. Selve dit udtryk »tvivlesyge hjerner« er ikke heldigt; man vil kunne spørge Dig, naar Du ikke vil gaa ind paa de orthodoxe bibelske forestillinger, om ikke grunden til Din vantro ligger i en tvivlesyg hjerne.

Et Udtryk for Siesbyes naturlige *bonsens* i sproglige Spørgsmaal er et Brev til Vilh. Thomsen ^{7/5} 1891 i Anledning af Otto Jespersens Disputats:

Jeg haaber, at Du vil opponere paa tirsdag; et saa dygtigt menneske som Jespersen fortjener at faa en virkelig opponent, hvad jeg for ikke at tale om Stephens, ikke kan anse Møller⁹¹⁾ for at være, efter det indtryk jeg fik ved Nissens⁹²⁾ disputats; det var jo egentlig kun oplæsning af en artikel der kunde have været god som recension i et tidsskrift. Hvis jeg overhovedet gav mig af med at opponere, vilde jeg gjøre det ved denne lejlighed med hensyn til to punkter. Det ene er spørgsmaalet om den bundne ordstilling. At større formrigdom medfører friere ordstilling kan man sagtens blive enig [om], men det forekommer mig, at han tillægger formfattigdommen en altfor ude-

⁹⁰⁾ 1889 (Studentersamfundets Smaaskrifter Nr. 95—96).

⁹¹⁾ Hermann Møller, Professor i Tysk (1850—1923).

⁹²⁾ C. A. Nissen (1839—1905) disputerede ^{22/12} 1884 over »Forsøg til en middelnedertysk Syntax«.

lukkende vægt med hensyn til at binde ordstillingen. Naar man paa latin har visse bestemte ordstillinger som *patris causā (gratiā)*, *victoriæ ergo*, hvor dog netop frihed vilde være i consequens med den øvrige sprogbrug (jfr. ogsaa stillingen af *tenus*), naar ord som *autem*, der vel ikke kan have været enklitisk, eller *quisque* altid stilles bagefter et andet, saa tyder det paa vanens magt, der jo ogsaa gjør sig gjældende i de moderne sprog. Eller hvad andet kan være grunden til at, mens man baade kan sige »des vaters haus« og »das haus des vaters«, sige vi kun »faderens hus«, eller at man maa sige »un homme dont j'ai entendu le nom«, men »ein mann, dessen name ich gehört habe«, ikke »dessen ich gehört habe den namen«, der jo vilde være lige saa forstaaeligt? Her kan det jo ikke være den indskrænkede formmasse der gjør sig gjældende. — Det andet jeg vilde opponere mod er den, som jeg synes, nogle steder fremtrædende uvillie mod skriftsproget, en ensidighed der jo for resten ikke er ejendommelig for ham. Mig forekommer det at i moderne sprog, og især med saa betydelige litteraturer som de han navnlig sysler med, ere talesproget og skriftsproget lige berettigede magter, der gjensidigt virke paa hinanden. Naar Jespersen skriver »at ha, at gi« (jeg ved ikke om ogsaa »at la, at ta«), synes jeg det er noget affecteret, og endda tvivlsomt om virkelig talesproget altid fordrer den udtale. Han burde ogsaa have betænkt, at hvad han ved om tidligere sprogudvikling skylder han skriftsproget.

Selv om Siesbye ikke oplevede den moderne Brug af Kartoteket som Hjælpemiddel, har han dog et Par Gange taget bestemt Afstand fra en Registrering af alt forhaandenværende Materiale, uanset om det har nogen Værdi eller ej.

8/8 1894 til C. Jørgensen:

For tiden er jeg ifærd med at gjenneumlæse Ciceronis breve ad familiares (som jo nu ikke mere maa hedde saa) efter den af Dem anmeldte Mendelssohnske udgave. Udgiverens flid er beundringsværdig; hvorledes har han kunnet udholde at gjenneumlæse den masse disputatser og programmer, for ikke at tale om tidskrifter, forstaar jeg ikke, men jeg er rigtignok bange for at hans iudicium undertiden har lidt under denne megen læsning.

At Siesbye kunde *tale* ligesaa godt Latin som andre taler Dansk, betegner han som en Misforstaaelse i et Brev til Professor Carl Julius Salomonsen ^{2/7} 1902; dertil havde han haft for lidt Øvelse; det passede paa Madvig, tildels ogsaa paa Ussing.

Siesbyes »Korrekturlæsning«, der ikke er begrænset til de klassiske Filologers Arbejder ⁹³), kan ikke registreres i dens fulde Omfang; bevarede Breve til Zoologen Professor J. C. Schiødte af ^{21/7} og ^{1/11} 1871 viser, at Siesbye har bistaet denne ved Udgivelsen af Linnés Brevvexling ⁹⁴), hvorom der intet staar i Teksten; hvem vilde have søgt efter hans Medvirkning i »Naturhistorisk Tidsskrift«? Og hvem vilde kunne finde den uden Hjælp af Brevene?

Men foruden Madvig har han bistaet J. L. Ussing (især Plautusudgaven), M. Cl. Gertz (Seneca og Platonoversættelser; et smukt Vidnesbyrd om Samarbejde mellem Madvigs Disciple er et Brev fra Siesbye med Bemærkninger til en af Platonoversættelserne, hvori der ogsaa ligger Bemærkninger af Heiberg og Drachmann), Heiberg (Disputatsen); formodentlig har Siesbye gennemset alle latinske Skrifter fra sin Tid. Et Arbejde, som tog ham en Aarrække, var Gennemsynet af J. Th. Jensen og M. J. Goldschmidt: Latinsk-dansk Ordbog, 1881—86 ⁹⁵); denne Bog har nu i over 60 Aar gjort god Tjeneste for danske Studenter og Skoledisciple.

Ved Siesbyes 70 Aars Fødselsdag ^{19/7} 1903 sendte Professor F. Gustafsson, Helsingfors, ham ⁹⁶):

⁹³) C. Jørgensens Fortegnelse over Arbejder, hvortil Siesbye har ydet Bidrag, giver Oplysninger af Interesse, men er ganske ufuldstændig.

⁹⁴) Naturhistorisk Tidsskrift. 3. R. VII. 1870—71. S. 333—522.

⁹⁵) Se Goldschmidts Fortale S. II.

⁹⁶) Bevaret i Afskrift af C. Jørgensen.

Oscari Siesbye

LXX-ario

S.

Condidit laudes Tibi Madvig ille
 qui Tuis curis oculisque adauctus
 ingeni Te cote acuens beavit
 arte Minervae.

Inde Te semper iuvat adiuvaré
 litteras large, neque litteratos
 deseret virtus Tua, dum diu sis,
 care, superstes.

Vive sic laurus tacita sub umbra,
 clarior quam si celebrere rite!

Integrae mentis vigeas, amicis
 integer aevi.

Bedre kan man vist ikke sige, hvad Siesbye har betydet for Madvig og hans Disciple.

VI.

Da Siesbyes Ven Christensen-Schmidt var død i 1895 og var blevet hædret med en Nekrologi, som Siesbye kaldte det, i Nordisk Tidsskrift for Filologi af C. Jørgensen ⁹⁷⁾, skrev Siesbye til Tidsskriftets Redaktør, Dr. Karl Hude (udateret), at han havde mest Lyst til at frabede sig en saadan, men det gik vel ikke, og han vilde derfor bede om, at der ikke blev sagt noget fuldstændig usandt om ham:

at jeg havde »trofast Kærlighed til det græske Aandsliv og græsk Poesi« og »stærk og ren Begejstring for den filologiske Videnskab«, *ὡν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρόν περὶ ἔπατο* ⁹⁸⁾.

Min kærlighed til dansk poesi har langt overgaaet samme følelse for græsk poesi, og at tale om begejstring for den filologiske videnskab hos et menneske, der slet ikke anerkjender berettigelsen af denne betegnelsé, var dog altfor galt.

⁹⁷⁾ 3. Række. IV. 1895—96. S. 94—96.

⁹⁸⁾ Platons Apologi 19 C.

Det er værd at erindre dette, naar man følger hans Standpunkt i Diskussionen om den lærde Skole, der var levende i hele hans Tid. Han taler altid som *Læreren*, ikke som Filologen.

Naar man vil følge hele Diskussionen, vil man finde gode Bidrag i Madvigs og Ussings Erindringer; ogsaa hos Vilh. Andersen: Tider og Typer af dansk Aands Historie. Goethe II. 1916. S. 302—34.

Første Gang Siesbye taler om Skolen, er i et Brev til Camillus Nyrop ^{30/7} 1863, hvori han omtaler sine Planer om at skrive i et Dagblad mod »den philosophisk-matematisk-naturvidenskabelige Comités Forslag om Ophævelse af latinsk Stil som Examensgjenstand (∴ som Skolefag).« Der er næppe Grund til at tro, at han har udført sit Forsæt.

Den Hall'ske Skolereform af 1871 med Tvedelingen i en sproglig-historisk og en matematisk-naturvidenskabelig Linie ⁹⁹⁾ har aabenbart gjort et voldsomt Indtryk paa Siesbye. I Selvbiografien 1876 siger han:

den gang forekom det mig, at den gav dem [de lærde skoler] dødsstødet. For ikke helt at komme ud af virksomhed besluttede jeg da at søge om en større lod af det Smithske legat mod at overtage forpligtelsen til at holde forelæsninger og øvelser for filologiske studerende.

Det har været Afskaffelsen af latinsk Stil ved Studentereksamen (den bevarede ved 4. Klasses Hovedeksamen to Aar før Studentereksamen), der har rystet Siesbye, for hvem virkelig Tilegnelse af et Sprog var afhængig af Færdighed i at skrive det. Siesbye har ikke kunnet se paa Forandringen *sine ira et studio* og afslører sin naturlige Lidenskabelighed i et Brev til Madvig ^{10/5} 1871 om en anden Sag:

med den nuværende Minister, der efter min Mening forkvakler det lærde Skolevæsen, ønsker jeg ikke at tale.

⁹⁹⁾ ovf. S. 59 f.

Det falder en senere Tid for Brystet, at han tager Stilling til Halls Person paa dette Grundlag alene. Ifølge Ussing S. 131 var Hall væsentlig paavirket af den højt ansete Skolebestyrer Martin Hammerich¹⁰⁰); Sagen havde været behandlet i en Kommission, hvori Madvig som Undervisningsinspektør havde Sæde, og Loven gennemførtes i Landstinget ved Madvigs Stemme. Forbilledet for Ordningen var fransk; man maa altid huske paa, at de samme Problemer var paa Dagsordenen i de andre Kulturlande, ganske særligt i de skandinaviske Lande.

Den Hallske Skoleordning bragte ikke Ro over den lærde Skole. Pingel skrev 1878 en Pièce: Om Hovedmanglerne ved den lærde Skole, hvori han giver »Madvigianismen«, d. v. s. den ensidige grammatiske Undervisning, Hovedansvaret for Skolens Mangler. Siesbye, der ifølge et Brev til A. B. Drachmann 7/4 1901 efter Anmodning af Madvigs Familie læste Piècen op for ham, imødegik den i to Foredrag i Det filologisk-historiske Samfund 21/11 og 12/12 1878, men har ikke givet noget Referat af dem. Heller ikke Breve oplyser noget derom; det er Skade; selv om Pingels Pièce skyder ganske over Maalet (han vil have Latin afskaffet og Græsk gjort til det centrale Sprog i Skolen), har hans Tanker paavirket Diskussionen i 1880'erne og 1890'erne.

4/3 1882 skriver Siesbye til Vilh. Thomsen:

Det forekommer mig, at der burde nedlægges indsigelse mod det stormløb, der nu gjøres paa Græsken som skolefag, især da det nu kommer fra folk, der have eller paastaa at have saa umaadelig kjærlighed dertil. Bedst var det, om en helt udenfor staaende, en handelsmand eller officer, en læge eller astronom eller botaniker, som i sin tid havde lært græsk, men ikke haft brug derfor ved sin særlige virksomhed, optraadte som det forsvarer,

¹⁰⁰) (1811—81) Bestyrer for Borgerdydskolen paa Kristianshavn 1842—67.

men sligt er næppe at vente. At en klassisk filolog optræder, vil ikke nytte, snarere skade, man vil betragte hom som hildet i fagfordomme, maaske endog tillægge ham uædle motiver. Hvis derimod Du vilde gjøre det, vilde det betyde noget, da Du som ansat docent i comparativ sprogvidenskab ikke kan antages at interessere Dig mere for det ene sprog end for det andet.

I 1889 stillede Kultusministeriet et Forslag om at opheve den matematisk-naturvidenskabelige Linie, gennemføre Matematik i hele Skolen, lade Græsk og Oldnordisk udgaa og indføre Oldtidskundskab. Herom indhentedes Erklæringer fra samtlige Rektorer og private Skolebestyrere, samt fra Universitetet¹⁰¹). Det er overordentligt instruktivt at gennemlæse alle Erklæringerne; de har den Fordel at være fri for Polemik og Agitation, i Modsætning til Diskussionen i Blade, Tidsskrifter og paa Møder, hvor Kampen fra begge Sider lejlighedsvis blev ført med stor Iver.

Siesbye har afgivet en særlig Udtalelse, der er bilagt Erklæringen fra Skolebestyrer J. U. Laursen ved von Westens Institut¹⁰²), hvori han ønsker Græsk bevaret i Skolen.

Den græske Litteratur har, selv i det indskrænkede Omfang, hvori den kan tilegnes i Skolerne, efter min Anskuelse en ganske ejendommelig Betydning, som ikke let noget andet Fag indenfor den sproglig-historiske Kreds. Jeg siger ikke: en større Betydning, da Modersmaalet altid maa have den største, men: en ejendommelig, paa Grund af den græske Litteraturs primitive Karakter.

Siesbye slutter sig til den senere Rektor i Sorø B. Hoff's (1840—1912) Forslag¹⁰³), at udsætte den saakaldte lærde Skoleundervisning, indtil Disciplene har naaet en Alder af omtrent 15 Aar.

¹⁰¹) Meddelelser ang. de lærde Skoler 1889—90. Kbhvn 1891. S. 40—232. Univ. Aarbog 1889—90. S. 9—79.

¹⁰²) Meddelelser etc. S. 104—05.

¹⁰³) »Vor Ungdom«. 1882. S. 30 ff.

Nærmere udvikler han det i et Brev til J. L. Heiberg af 13/9 1889:

Allerede i længere tid har jeg med hensyn til spørgsmaalet om græsk i skolen tænkt paa adskillige steder i forskjellige litteraturer, nemlig paa Marius' ord hos Sallust

neque litteras Graecas didici: parum placebat eas discere, quippe quae ad virtutem doctoribus nihil profuerant, paa den i Louvain værende professor i »The vicar of Wakefield«, der aldrig har lært græsk, men uden græsk har faaet sin doctorhat og doctorkappe og har adskillige pund sterling i aarlig indtægt, og som derfor ikke ved hvad græsk er godt til, endelig ved tanken om dem i hvis haand afgjørelsen er lagt (cultusministeren, prof. Jul. Petersen,¹⁰⁴) flertallet af rigsdagsmændene) paa Heibergs ord

at Græsk du ikke kan
Er en Grund, som ingenlunde
Kan forslaae, min gode Mand!¹⁰⁵)

Men idag faldt mig ved at tænke paa den ros der bliver ydet græsk litteratur af folk der ville have sproget ud, Lessings lille epigram ind:

Wer wird nicht einen Klopstock loben?
Doch wird ihn jeder lesen? Nein,
Wir wollen weniger erhoben
Und fleissiger gelesen sein.

Hvad sagen selv angaaer, kan jeg baade slutte mig til Dem og til Hauch¹⁰⁶), hvilket ogsaa kan hedde: hverken slutte mig til Dem eller til Hauch. Med Dem er jeg enig i, at vi maa holde paa Græsken selv (ikke oversættelser, endnu mindre antikviteter osv., saa hellere intet), med ham er jeg enig i, at disciplene lide under fagtrængselen og at noget maa ud, hvilket da næppe kan være andet end græsk — og latin. Med andre ord: jeg ønsker (og har udtalt det i en skrivelse til ministeriet), at det ikke bestemmes i disciplenes 11—12 aars alder, om de skulle studere

¹⁰⁴) Jul. Petersen (1839—1910), Professor i Matematik, Medlem af Undervisningsinspektionen 1887—1900.

¹⁰⁵) »En Sjæl efter Døden«, 2den Akt.

¹⁰⁶) Skolebestyrer A. G. Ø. Hauch (1836—1914) ledede 1872—90 en Privatskole i København, senere Rektor for Roskilde Katedralskole.

eller ikke, men at alle faa en mere eller mindre fyldig undervisning som nu til 4de klasses realexamen, og at saa de der have faaet den fyldigere og hvis lyst og evne tillader det begynde at studere, men saa — hverken deling eller indskrænkning af fordringerne. Følgen vilde tænker jeg være at vi fik færre og dygtigere studenter, ganske vist gennemsnitligt et aar ældre end nu, men deri seer jeg ingen ulykke. Den nuværende ordning troer jeg ikke duer; hvorledes kan man med nogenlunde sikkerhed bestemme børn i en saa ung alder til at studere?

Undervisningsinspektionens Flertal, Gertz og Jul. Petersen, har aabenbart interesseret sig for Siesbyes Udtalelse og bedt ham skrive om Sagen, for $\frac{3}{12}$ 1889 skriver han til Gertz:

Jeg sagde Dem igaar at jeg vilde efterkomme Deres og 16/6's¹⁰⁴) opfordring til at udtale mig om skolevæsenet. Det er dog et spørgsmaal om jeg kommer til det, ogsaa af den grund at det vil falde mig vanskeligt at holde mine stemninger helt borte. Ti jeg kan ikke nægte, at jeg alene af den grund nødigt vil se Deres forslag gaa igjennem, at der i skolen som den saa bliver ikke er nogen plads for mig; men slige stemninger bør jo ikke have indflydelse hvor det gjælder et almenanliggende.

Betænelighederne var afgørende, Siesbye fik intet skrevet. Der blev ingen Reform dengang, først i 1903 blev Lov om de højere Almenskoler vedtaget. Der foreligger ikke efter 1903 skriftlige Udtalelser af ham om Skolespørgsmaalet; Heiberg beretter i sin Nekrolog, at Siesbye i sine ældre Aar saa mørkt paa den Udvikling, det højere Skolevæsen havde taget her i Landet.

Som Lærer ved von Westens Institut og som Universitetslærer er Siesbye i en lang Aarrække, i hvert Fald til 1907, blevet benyttet som Censor ved de lærde Skolers

Examiner, særligt ved 4de Klasses Hovedeksamen i Latin, da han var den fineste Specialist i latinsk Stil.

En Række Breve er rettet til Undervisningsinspektionen (indtil 1874 Madvig alene, derefter J. L. Ussing 1875—78, Edvard Holm 1875—88, Vilh. Thomsen 1878—87, M. Cl. Gertz 1887—1906). De handler mest om Eksamenscensurer, og der er adskillige Indberetninger om Censurerne, altid klare og nøgterne; Kritik af uheldig Eksamination og af pedantiske Bedømmelser; Siesbye tog bl. a. bestemt Afstand fra at anse noget for Fejl, som kunde siges paa Latin, uanset om Læreren havde indskærpet en anden Udtryksmaade.

Siesbye, der af Princip ikke foretog Rejser (han tilbragte 8 Dages Tid i Roskilde Sommeren 1859 og har, saavidt vides, først igen foretaget en Rejse, da han i Sommeren 1913 besøgte sin Fødeby Ebeltoft) censurerede kun i København og de Skoler, der ikke krævede Natteophold (Roskilde, Frederiksborg); han ses dog at have overnattet i Sorø.

VII.

Skønt Siesbye ved Embedseksamen ikke havde gjort meget ud af den nordiske Filologi, har han tidligt tænkt paa at bøde paa sine manglende Kundskaber i Islandsk (∴ Oldnordisk), som vi ser det af Brevene til Camillus Nyrop. Det blev ikke til noget dengang, men Tanken var der.

6/1 1876 til Vilh. Thomsen:

Mon ikke Wimmer vil skrive en islandsk stiløvelse-bog? Man lærer ikke et sprog uden at skrive det. Saa burde jeg jo levere græske stiløvelser, der kunde afløse Bergs undertiden til latterlighed uheldige; men se om jeg gjør det.

29/5 1890 foreslaar han Finnur Jónsson at udarbejde en oldnordisk Læsebog af anden Type end Wimmers: metodisk ordnede oldnordiske Stykker med tilhørende danske:

Saa fortrinlig en bog end Wimmers læsebog er, troer jeg ikke at den der har læst den vil kunne gaa videre med lethed og sikkerhed.

Først i Sommerferien 1889 (Brev til Vilh. Thomsen 22/8) faar han læst omtrent 20 Sider af Wimmers Læsebog. Naar Oldnordisk skal tilegnes grundigt, er det efter hans Mening for danske Læsere ikke et let, men et vanskeligt Sprog.

29/8 1890 til Pingel:

I forrige halvaar hørte jeg troligt hver uge to timer Wimmers examinerium over den del af hans læsebog, der indbefatter Gunnlaugs saga; nu har jeg repeteret den flere gange og haaber derved at have faaet noget fodfæste.

Hans Iagttagelser i dansk Sprogbrug fremtræder allerede i Begyndelsen af 70'erne, saaledes i et Brev til Madvig 26/8 1873:

Da jeg sidst besøgte Dem, omtalte jeg et Sted hos Öhlenschläger, hvor en Underforstaaelse af Negtelsen i det første af to parallelle Led fandt Sted, analog med den, der omtales Adv. Crit. II p. 122. Stedet staaer i Liebenbergs Udgave XII S. 174 og lyder saaledes:

Jeg Runer hugge vil om vor Opdagelse,
Som Sol forvittre, Bølgen ei bortvaske skal.

Hvad Tragedien angaaer, hvori det staaer («Landet fundet og forsvundet») holder jeg paa min Mening, at det er et skjønt Værk, og at Theaterdirektionen bar sig ad som — jeg veed ikke hvad*), da den for nogle Aar siden lod opføre 1ste Akt uden 2den.

*) Se om dette Udtryk Hertz' Johannes Johnsen 2. S. 186. Mærkeligt, at Hertz, der ikke kunde høre, lagde Mærke til Sligt. — Se en for en døv Mand endnu mærkeligere Iagttagelse 1. S. 76.

Sikkert fortjener alt det i Brevene spredte Materiale en Gennemgang, naar dansk Sprogbrug engang skal studeres.

⁹/₃ 1885 sender han for første Gang Ordbogssedler til Vilh. Thomsen til Videresendelse til Wimmer; de var Redaktører af Videnskabernes Selskabs Ordbog. ¹⁴/₁₀ 1890 fortæller han Pingel:

Jeg har i mange aar samlet til en [dansk ordbog]; i gamle dage gav jeg mine samlinger til I. Levin, nu lægger jeg dem op i det af ham efterladte seddelskab, men viser dem først til Thomsen og Wimmer. Jeg troer at der er endel brugbart derimellem; desto værre kan jeg kun gjøre disse optegnelser i ny og næ, og uden systematisk plan, alt eftersom jeg læser den eller den danske bog.

²/₁₁ 1890 til Pingel:

Mine sedler vilde maaske i det hele ikke vinde Dit bifald, ti der findes saa godt som ingen ord der betegner naturgjenstande, men derimod ord af mere abstract betydning, derfor ogsaa partiklerne, spille en hovedrolle; et ord, jeg saaledes behandler med en vis forkjærlighed, er *med*, et andet *og*.

²⁴/₈ 1894 til Samme:

Du veed at jeg i længere tid har gjort samlinger til en dansk ordbog. Et spørgsmaal der her paatrænger sig er dette: Hvor meget skal en sproglig ordbog optage af en realordbogs indhold? At man ikke under ordet *hjerte* skal give hjertets physiologi er vel indlysende, men nu f. ex. de forskjellige træsorter? Jeg har tænkt mig at man maa søge gennem gode citater at oplyse saadanne gjenstandes beskaffenhed... Jeg skal meddele Dig nogle af mine optegnelser, der kan tydeliggøre min mening:

Da hørte han den *Bogfink* slaae
 Bag Bøgens klare Blade (Chr. Winther).
Bukkar, den beskedne Urt,
 Staaer lavt i tætte Klynger (Samme).
Gedeblad fra slanke Qviste vinked (Samme).

.....

Han lege bad den vevre *Karpe* i de blanke Damme

.....

(Grundtvig).

En *Muldvarp* dør i Solens Straaler (Fasting).

Pingel har omgaaende tilbudt at stille sin Naturkundskab til Raadighed. Men Siesbye skriver allerede ^{20/8} 1894 til ham

det hverken er eller har nogensinde været min hensigt at skrive en dansk ordbog, derimod at samle saa meget materiale som jeg kan dertil, som saa lægges op paa det kongelige bibliotek, idet mine sedler anbringes i den efter alfabetet ordnede Levinske samling. En ordbog vilde jeg, selv om jeg havde begyndt at gjøre studier og samlinger i den retning i en meget yngre alder, aldrig kunne have leveret, men vel enkelte artikler, nemlig præpositioner og conjunctioner, af andre ordklasser endel ord.

^{31/7} 1901 til Pingel:

Som Du maaske ved... har vor slægtning Verner Dahlerup (^{31/10}) paataget sig at levere en dansk ordbog der skulde afløse Molbechs, men rigtignok kun omfatte ordforraadet fra Holbergs tid af, mens Molbech jo gaar tilbage til hvor dansk skriftsprog begynder, Kalkars og Dahlerups arbejder maa saa supplere hinanden... Til dette værk har jeg nu meldt mig som medarbejder, idet jeg særlig har paataget mig at gjennemgaa endel af det attende aarhundredes hovedforfattere... Ganske vist — naar jeg har paataget mig det, kan jeg ikke, som det hedder, »følge med« i alt hvad der fremkommer indenfor den saakaldte »klassiske filologi«, men naar Gertz uden at udsætte sig for dadel har udgivet Hexaameron og ellers giver sig af med middelalderlig litteratur, naar Heiberg ivrig studerer middelalderlig bygningskunst, hvorfor skulde jeg saa ikke have lov til at sysle med nyere litteratur, især naar jeg derigjennem kan bidrage til en dansk ordbogs fuldstændighed?

Naar man sammenstiller disse Breve, kommer man let ind paa den Tanke, at Siesbye kunde have haft en Plan om at paatage sig en ny Udgave af Molbechs danske Ordbog — Studiet af Oldnordisk kunde pege i samme Retning; de to Breve ^{24/8} og ^{26/8} 1894 staar i en vis Modsætning til hinanden. Men han var allerede dengang 61 Aar.

Et Brev ¹²/₂ 1900, et af de første af en lang Række Følgebreve til Verner Dahlerup med »Føring« af Sedler, kunde tyde i samme Retning:

Ved endel citater maa De huske paa, at jeg søger at faa med dels ord som Molbech slet ikke har, dels saadanne som han anfører uden citat.

Og ³¹/₁₀ 1901:

Min hensigt med mine samlinger var oprindeligt at danne et supplement til Molbechs ordbog, ved at optegne dels ord som han aldeles ikke har, dels citater for ord eller ordbetydninger som han har men uden citater, fremdeles, saa vidt muligt, at faa prægnante steder og at faa ældre citater hvor han kun har nyere.

Han vedblev med at skrive Sedler til det sidste. De er — sammen med Israel Levins Samling — indordnet i Seddelsamlingen til »Ordbog over det danske Sprog«, grundlagt af Verner Dahlerup. Han har — selvfølgelig — læst Korrektur paa Prøveheftet 1909 ¹⁰⁷).

¹⁰⁷) Ordbogsredaktør H. Juul-Jensen har paa Opfordring meddelt følgende om Siesbyes Arbejde for »Ordbog over det danske Sprog«:

Siesbyes bidrag til ordbogssamlingerne bestaar dels af citater, som han stak ned i Levins samling (skuffedariet paa Det kgl. Bibliotek), dels af citater, som han sendte Dahlerup til hans samlinger. Begge grupper er nu indgaaet i Den danske Ordbogs samlinger paa Det kgl. Bibliotek.

Det er vanskeligt at beregne disse citaters antal, men naar Aage Hansen anslaa Levins seddelsamling til ca. 150,000 (se »Fra Rask til Wimmer« 1937, S. 48; tallet er dog vistnok for stort), kan man maaske skønsmæssig anslaa Siesbyes sedler til ca. ¹/₃ heraf, altsaa 40—50.000.

Kilderne er det 18. og 19. aarhundredes hovedforfattere (fra Eilschov af, vist ikke Holberg, til gengæld er der mange citater fra Oehlenschläger), desuden en del ret periferiske forfattere fra det 19. aarhundredes slutning, som Markman, A. Gnudtzmann, Christensen Ordrup o. lgn., samt dagspressen fra

De mange Breve til Dahlerup indeholder Bemærkninger til Citaterne, dertil ogsaa om Forfatterne og giver os hans personlige Smag, der er ret ejendommelig; han har aabenbart en Følelse for, at ogsaa mindre berømte Forfatters virkelige Fortjenester ikke maa overses, som naar han i et Brev $\frac{2}{6}$ 1906 flere Steder i Prams »Stærkodder« finder en vis Naivitet, som tiltaler ham; paa samme Maade

beg. af det 20. aarh. (de Ferslewske blade og »Riget«). Siesbyes avis-citater er navnlig taget fra avertissementerne (om beskæftigelse, køb og salg, dødsannoncer o. lgn.), og fra hans sidste leveaar er der jævnlig fejl i disse citater (aarstal mangler, dato eller bladangivelse forkert), men ellers maa hans citater gennemgaaende siges at være meget nøjagtigt udskrevet og med en tydelig skrift.

Hvad der særlig har interesseret Siesbye ved udskrivningen, er de samme ting, som man ser i hans artikler i »Dania«, nemlig »sproglige kuriosa«, navnlig syntaktiske og fraseologiske ejendommeligheder, mærkelige sammensætninger (men ogsaa ofte ord fra det almindelige talesprog, som man ellers er tilbøjelig til at overse ved excerpering). Jeg kan eksempelvis nævne fra ordet *Tvivl*, som jeg for nylig har gennemgaaet, citater paa forbindelsen »*twivl imod noget*«, og en hel række citater paa *Tvivl* i betydningen: formodning, anelse (fra Pram, Samsøe, Oehlenschläger, Blicher, Ingemann, fru Gyllembourg, Kierkegaard), en betydning, der ellers var meget daarligt repræsenteret i samlingerne. Desuden har han i mange tilfælde stedfæstet citater, som Molbechs ordbog blot anfører fra en eller anden forfatter uden at angive stedet, hvor det forekommer.

Det er navnlig Siesbyes skarpe blik for syntaktiske og fraseologiske ejendommeligheder og hans interesse for saadanne ord (sammensætninger) fra avertissementer, reklamer o. lgn., som tilhører det praktiske liv og dagligdags talesprog, der har givet hans citater værdi for ordbogen.

Nævnes maa det ogsaa, at Siesbyes exemplar af Ordbog over Gadesproget, gennemtrukket med hvide blade, indeholder en mængde tilføjelser, som Ordbogen nu gør brug af. Siesbye har skrevet foran i bogen: »Jeg ønsker, at denne Bog efter min Død maa blive indlemmet i det kongelige Bibliothek. 19³/₁₀09«. Og den findes nu i Ny kongelig Samling, oktav, som nr. 591.

fremhæver han i et Brev til J. L. Heiberg ^{17/12} 1886 den ganske glemte Digter Frederik Høegh-Guldbergs Fortjenester.

Hans Aabenhjertighed er ubegrænset. ^{6/1} 1876 til Vilh. Thomsen:

Hvad betyder *indbase*? Se (men læs ikke, ti det er uudholdeligt) Paludan-Müller, Ivar Lykkes Historie 2, 341.

Indenfor det danske Sprogs Omraade har Siesbye medvirket ved flere Arbejder.

Han omtaler ofte B. T. Dahl¹⁰⁸⁾ og H. Hammer¹⁰⁹⁾: Dansk Ordbog for Folket. I—II, 1907—14, som et Værk, han bidrager til, men Brevene giver ingen nærmere Oplysninger om Omfanget og Karakteren af hans Medvirkning. At Siesbye ikke selv delte dette Værks puristiske Tendens, fremgaar af flere Udtalelser, bl. a. et Brev til Herman Trier af ^{21/2} 1901, hvor han anbefaler Herman Hammer til Støtte til en dansk etymologisk Ordbog; i et Brev til Dahlerup ^{5/9} 1906 omtaler hans Præsens Participium

paa malabarisk: nutids tillægsmaade — allerede Bojesen¹¹⁰⁾ har jo bemærket, at den ikke betegner Nutid, men Samtid.

Om et andet Ordbogsarbejde fortæller han ^{21/8} 1886 Vilh. Thomsen:

Fausbøll, som kjender noget til Kristiansen¹¹¹⁾ har sagt mig, at der muligvis kan komme en ny udgave af bogen om gadesproget, og jeg har nu besluttet i et med blade gennemtrukket exemplar af bogen at indføre hvad jeg har eller i fremtiden faaer af bidrag til en saadan ny udgave.

¹⁰⁸⁾ Cand. philol. (1836—1918).

¹⁰⁹⁾ Cand. mag. (1872—1929), Lektor ved Aarhus Katedral-skole.

¹¹⁰⁾ E. F. Bojesen (1803—64), Rektor i Sorø 1843—63.

¹¹¹⁾ Prof. V. Fausbøll (1821—1908), Forfatter til V. Kristiansen: Ordbog over Gadesproget. 1866. 2. Udg. 1908.

19/4 1889 til Samme:

Denne bog bringer mig undertiden til fortvivlelse. Hvad er »daglig Tale« og hvad ikke? Det burde altsammen staa i en eneste bog, en fuldstændig dansk ordbog, hvor saa nuancerne kunde bemærkes.

Om Kr. Mikkelsen: Dansk Sproglære, 1894, meddeler han ²⁹/₁₀ 1893 Vilh. Thomsen, at han er ved at læse Korrektur paa den syntaktiske Del af Bogen.

Der er mange gode ting deri, men anordningen er besynderlig, og de dansk-latinske benævnelser (f. ex. henførende henvisningsord = relative pronominer) behage mig ikke.

Siden Rasmus Rask's Dage har Retskrivning været et Yndlingsthema for danske Filologer. Siesbye fulgte Tidens almindelige Retskrivning; han meddeler C. Jørgensen ⁸/₈ 1875, at han har bortkastet de store forbogstaver, da det blev ham for besynderligt at skulle skrive f. e. den kristne og Hedningen, Helten og den fejge o. lign. Det morer ham i et Brev til Vilh. Thomsen ²¹⁻²²/₈ 1888 at ironisere over Ernst von der Reckes »Store og smaa Bogstaver«, 1888:

Det vilde ikke være vanskeligt mod Ernst von der Recke at anføre digter- (og prosa-) steder, hvor ogsaa efter den ældre stavemaade tvetydigheder opstaa, naar man som han river linier ud af sammenhængen. Hvad betyder »I kjølige Skygger«? Er I = vos, eller = in? Hvad betyder hos Richardt: »De Vinterstorme vilde«? Er vilde adjectiv eller verbum? (Stormene kan man jo godt tillægge en villie). Hvad betyder Møller i denne sætning: »I mine Drengaar kjendte jeg en Møller, som jeg nu i mange Tider ikke har seet; jeg ved kun, at han nu er Rode-mester«? Hed Manden Møller eller var han det? Her vil den af ham fastholdte skrivemaade være mindre tydelig end den, han forkaster.

I yngre Dage skrev Siesbye den da brugelige »gotiske« Skrift; efter 1870 er Brevene almindeligvis skrevet med latinsk Skrift, men Siesbye holdt mere af den gotiske, ²⁷/₄

1911 skriver han i et Brev til Heiberg efter et Citat med gotisk Skrift:

De aner næppe, hvor det gjør mig godt, naar jeg kan bruge denne skrifttype, som forleden dag i et brev til min gamle discipel og mangeaarige ven provst I. Chr. Koch¹¹²⁾ i Ballerup.

Den gotiske Skrift var forsvundet i almindelig Brug længe inden 1900, og Siesbye skiftede Skrift sammen med alle andre; der var enkelte Undtagelser, der endda holdt ud en Tid efter Siesbyes Død. Det ejendommelige her er, at Siesbye endnu efter ca. 40 Aars Brug af latinsk Skrift (hans Sedler i Universitetsbibliotekets Katalog er selvfølgelig med latinsk Skrift) føler det som en Lise at bruge den gotiske Skrift.

VIII.

I Brevet til Edv. Holm¹¹³⁾ har Siesbye ganske klart gjort Rede for sit religiøse Standpunkt.

Uanset sin Rationalisme føler han sig som et Medlem af det jødiske Folk; dette Folks Historie og dets Skæbne er en Del af ham selv. Der er aldrig nogen Konflikt for ham mellem dette Udgangspunkt og hans udprægede danske Nationalfølelse.

Sit Standpunkt til den jødiske Religion har Siesbye udtalt i det i Tilskueren 1914. I, S. 329—31 efter hans Ønske aftrykte Brev til Repræsentanterne for det mosaiske Trossamfund, hvori han afslog at deltage i Censuren af dem, der ønsker at komme i Betragtning ved Besættelse af jødiske Præsteembeder i Danmark. Han betegner sine Kundskaber som utilstrækkelige, og han vil som Rationalist ikke

¹¹²⁾ Isak Christian Koch (1840—1914), Student 1858.

¹¹³⁾ Se S. 53 ff.

være Censor for Orthodoxe, saaledes som Menigheden maa ønske sine Præster. I et Brev til Vilh. Thomsen ^{22/8} 1885 betegner han en orthodox Jøde som »orthopraktisk, ti andet er den jødiske orthodoxy ikke.«

Paa sine gamle Dage meddeler han ^{31/7} 1901 Pingel, at han

efter mange, altfor mange, aars forløb igjen [har] begyndt at læse Hebraisk. Den gammeltestamentlige litteratur er jo, lad den nu end strække sig over en lang affattelsestid, dog i forhold til den moderne europæiske som et slags urskov, og for mig som jøde har den endda særlig betydning. Men jeg vil her ingeniende indlade mig paa de mange subtile undersøgelser om de forskellige kilder ved hvis sammenarbejdelse pentateuchen er opstaaet; det forekommer mig rent absurdt, naar man tror, indenfor hvert lille afsnit at kunne paaavise en 4 eller flere originaler. At der har fundet sammenarbejdelse sted, tvivler jeg ikke om, og den er ikke altid heldig foretaget; er det f. ex. ikke underligt, at Jakob (1. Moseb. 37,10) siger til Josef: »Skulde jeg og Din Moder og Dine Brødre komme og bære os til Jorden for Dig?«, skjønt moderen var død (cap. 35,18).

I sin Mindetale over Madvig har Siesbye anført et Citat af et — ikke bevaret — Brev fra denne af Januar 1874 ¹¹⁴):

Der er en betragtning, der i den senere tid beskæftiger mig endel, over menneskeslægtens slægtsbevidstheds udvidelse og opklaring, hvori vi ere komne saa langt ud over Grækerne; men hvorledes kunne, for blot at berøre det ydre omfang, forestillinger, der ere fødte under en snæver horizont, undgaa at sprænges i kampen under den uhyre udvidelse? Hvorledes kan det, der samler sig om Sinai og Bethlehem, livskraftigt og fyldigt gjøre sig gjældende, naar hele jorden skal ompændes?

Siesbye svarede ^{15/2} 1874 i et langt Brev ¹¹⁵), hvori han refererer en Artikel i »Jüdische Zeitschrift für Wissen-

¹¹⁴) Nordisk Tidsskrift for Filologi. Ny R. VIII, S. 148.

¹¹⁵) I Madvigs Papirer i Rigsarkivet.

schaft und Leben«, hrsg. von Abr. Geiger, hvorefter Mod-sætningen mellem den moderne Kulturs Udvikling og de ned-arvede Religionsformer har ført til, at disse — baade Katholicismen og Protestantismen og tillige den jødiske Orthodoxy — er afgaaet ved Døden, mens Forfatteren ser Fremtiden i en hele Menneskeheden omfattende Jødedom, der gør Profetismen til sin Ledestjerne.

Siesbye spørger om ikke Madvigs Spørgsmaal kan besvares saaledes:

Vil det ikke kunne ske navnlig derved at Vægten lægges paa Indholdet af det, der samler sig om hine to Navne, istedetfor, som den orthodoxe Theologi gjør det, at klamre sig fast til Former og Formler.

Hvad der ovenfor er sagt om Siesbyes Følelse overfor det jødiske Folks Historie, fremgaar af ikke faa Breve, hvori han fordømmer dets Forfølgere.

29/3 1887 til C. Jørgensen, som har været i Rom:

At De har fundet glæde ved at være i Rom kan være godt for Dem, men jeg vilde ikke kunne trives der. For mig er det den by, hvorfra den religiøse uførelighed, om den ikke er udgaaet derfra (ti der var jo nok af den i Jerusalem i gamle dage) dog i den nyere tid er bleven hidset og har faaet sine ordrer til at udføre sin vederstyggelige gerning, men jeg vilde se bort derfra, hvis den ikke endnu bestandig trivedes og fik ny næring.

2/8 1878 udtaler han i et Brev til Høffding:

Katholicismen kan jeg ikke nægte at jeg særligt hader; vel er den mere konsekvent end protestantismen; men denne holder dog ikke massen i en saadan uvidenhed.

Hans Uvilje mod Katholicismen faar ham til at frygte dens Udbredelse, ud fra Betragtninger, der i og for sig kan være konsekvente, men ikke altid er nemme at følge.

I samme Brev takker han Høffding for hans Anmeldelse af Biskop Martensens Ethik, specielt for hans Kritik af Martensens Stilling til Jøderne:

Hans opfattelse af jøderne er et vidnesbyrd om, hvad »skrift-theologien« kan føre til. Er virkelig Christendommen den absolute sandhed, maatte man jo tro, at det gjaldt at faa alle mennesker over til den, men medens hedningeomvendelse absolut anbefales, indskærpes varsomhed med hensyn til omvendelsen af jøderne; disse skulle først i fuldendelsens dage blive christne, indtil da maa de finde sig i at optages som gjæster rundt om i de saakaldte christne stater og behandles med »humanitet«.

Naar »Fædrelandet« ^{28/1} 1880 angriber Brandes paa Grund af hans Race, bliver Siesbye naturligt indigneret. En Indsender i »Dagbladet« har angrebet Brandes for hans Omtale af dansk Litteratur i Meyers tyske Konversationsleksikon; »Morgenbladet« har indvendt, at »Nordisk Konversationsleksikon« heller ikke er frit for Fejl; skal Brandes ikke have Lov at sige: Kommst Du mir so, komme ich Dir so? »Fædrelandet« forklarer Morgenbladet, at det paa Dansk hedder »Sla'r Du min Jøde, saa sla'r jeg din«. Siesbye skriver ^{30/1} 1880 til Kontorchef Cordt Trap (1859—1937) ¹¹⁶):

G. Brandes har uden tvivl begaaet store dumheder og maa-ske uretfærdigheder i sine litteraturoversigter. Men hvad have de med hans jødiske fødsel at gjøre? Hvorledes berettigede de Ploug til hans smagfulde epilog i onsdags aftes? »Sla'er Du min jøde, saa sla'er jeg Din jøde«.

Derimod forstaar man vanskeligt, at Siesbye Gang paa Gang motiverer sin Uvilje mod at tiltræde Komitéer, hvis Formaal han sympatiserer med, med at hans Navn kan skade Sagen i kirkelige og konservative Kredse; i et Brev

¹¹⁶) Siesbye kan have kendt ham fra J. Th. Jensens Hjem, se Lamm S. 54. Brevet handler iøvrigt om Samarbejde mellem Trap og Siesbye i Godgørenhedens Tjeneste.

til Vilh. Thomsen 7/6 1878 er han inde paa den Tanke, at Professor Jean Pio¹¹⁷⁾ som Medlem af Redaktionen af »Nordisk Tidsskrift for Filologi« kunde have Betænkelighed mod at lade »en eingefleischt rationalist, der end ikke konfessionelt er christen«, komme til Udtalelse der. Der er intet Spor af, at Siesbye skulde have mødt Modstand fra disse Sider; tværtimod har Ussing, som tilhørte disse Kredse, ydet ham al mulig Støtte. Men om der ligger personlige Oplevelser bag ved hans Ytringer, kan naturligvis ingen vide.

Man maa overhovedet have i Erindring, at den religiøse Diskussion beherskede Sindene i Tiden efter Søren Kierkegaards Død til henimod Aarhundredets Slutning langt stærkere end nu. Siesbye er overordentlig vel orienteret i den danske Kirkes Lære; 1/1 1872 skriver han til Brandes om Brøchner:

Ved Christendom forstaar han egentlig Kierkegaard, men med hvad Ret? Selve Ordet Christendom viser hen til Christus; men hans Lære falder da i flere Stykker udenfor Kierkegaards.

Siesbye slutter sig, hvor lidt Pris han end i det Hele sætter paa Rasmus Nielsens Filosofi, helt til hans afvisende Dom over Theologien (Brev til C. Jørgensen 9/10 1876).

Interessantest er nogle Breve til Høffding (et enkelt er anført ovenfor), der bl. a. omhandler det af Gabriel Sibbern udgivne Værk af F. C. Sibbern om Moralfilosofien og S. Heegaards Bog om Intolerance. Karakteristisk er følgende Bemærkning i et Brev 6/3 1900:

Maa jeg... takke Dig for nogle ord Du lod falde ved doc-tordisputatsen den 24de februar¹¹⁸⁾: at der dog den dag i dag er mange mennesker hvem man kan bilde de urimeligste ting ind, naar det blot ikke er noget, der staar i Bibelen.

¹¹⁷⁾ (1833—1884), Bestyrer for Borgerdydskolen i København (nu Østre Borgerdydskole).

¹¹⁸⁾ Villads Christensen: Om Baareprøven.

Problemet om Lærerens Stilling i den religiøse Debat maatte i disse Aar melde sig, og af Høffdings Erindringer, 1925, S. 84, ser man, at det har været drøftet paa Mariboos Skole, hvor han var Lærer.

Et Menighedsmøde i Kolding gav Anledning til, at Skolebestyrer Johannes Helms ¹¹⁹⁾ i Programmet for Borgerdydskolen paa Kristianshavn 1880 ¹²⁰⁾ rejste Spørgsmaalet om Skolens Stilling til den Bevægelse, der direkte og bestemt arbejder paa at nedbryde det religiøse Liv. Skolen er en kristelig Skole, og hele Skolens Gerning hviler paa et kristeligt Grundlag. Han vil ikke forlange en Erklæring om kristelig Tro af Lærerne; der er ikke mange at vælge imellem, og det kunde give Anledning til Hykleri. Men han forlanger, at ingen maa glemme, at han er Lærer ved en kristelig Skole, i den Forstand, at han søger at bryde ned, hvad Skolen bygger op; hvis nogen af Skolens Lærere *paa en opsigtsvækkende Maade* deltog i den religiøse Diskussion og stillede sig bestemt blandt Kristendommens Modstandere, vilde han uden Betænkning afskedige ham.

Udtalelsen vakte megen Opsigt. Tre af Skolens Lærere (den senere Docent Adolf Hansen, Etnografen Kr. Bahnson ¹²¹⁾ og den senere Statsminister Niels Neergaard) traadte straks tilbage, skønt Helms opfordrede dem til at blive. Neergaard omtaler i sine Erindringer, 1935, S. 18—19, Helms meget anerkendende, men nævner ikke denne Episode.

I »Dagbladet« indledede »Theodorus« (Cand. theol. A. C. Larsen (1840—1914), senere Bibliotekar ved det kgl. Bibliotek) ^{2/3} 1880 Diskussionen om Spørgsmaalet ved en

¹¹⁹⁾ 1828—95.

¹²⁰⁾ Se Alfred Krarup i »Vestre Borgerdydskole 1787—1937«, S. 77.

¹²¹⁾ 1855—97.

Indsigelse mod Intolerance: »Religionsfriheden og Borgerdydskolen paa Kristianshavn«. Redaktionen udtaler i en Efterskrift, at Helms' Udtalelser kunde opfattes paa forskellig Maade; selv opfattede den dem paa en Maade, der gjorde dem berettigede, mens Theodorus havde en anden Opfattelse. Bladet aabnede derfor sine Spalter for videre Udtalelser. 5., 9., 11. Marts veksler Helms og Theodorus Indlæg i Sagen, og den 12. Marts indeholdt Bladet fra »En Familiefader paa manges Vegne« en Opfordring til andre Skoler om at udtale sig. Opfordringen blev fulgt, dog ikke hurtigere end at der i Marts Maaned kun kom Tilslutning fra 3 Skoler, deriblandt von Westens Institut, der dog tog Forbehold med Hensyn til, hvad der forstaas ved det kristelige Grundlag i Skoleundervisningen. Ogsaa i »Fædrelandet« 17. og 22. Marts findes Indlæg om Sagen. Julius Lange skriver i et udateret Brev¹²²⁾ til »Dagbladet«s Redaktør Vilh. Topsøe, at han har indsendt et Indlæg, som Topsøe har tilbagesendt, men anraaber Topsøe om ikke at bruge sit Talent og sin Indflydelse til Bedste for en Opinions-Kristendom, der er værre end en Politi-Kristendom¹²³⁾.

Med en Hurtighed i Handlingen, som er sjælden i Siesbyes Liv, paatager han sig at indlede en Diskussion i Pædagogisk Selskab d. 23. Marts om den højere Skoles Læreres Forhold til Folkekirkens Lære og den derpaa grundede Religionsundervisning¹²⁴⁾. Der foreligger ingen Breve der-

¹²²⁾ Breve fra Julius Lange, 1902, S. 159. Brevet er muligvis afsendt 7. April, da der den Dag er en redaktionel Udtalelse, som det kan sigte til.

¹²³⁾ Jfr. Vilh. Andersen: Vilhelm Topsøe, 1922, S. 78, der dog gaar ud fra, at det er Siesbyes Foredrag, der har rejst Debatten.

¹²⁴⁾ Indledningen er trykt som Pièce, Kbhvn. 1880, se S. 111. Det er i Grunden mærkeligt, at ingen af de S. 111 anførte Bibliografier kender Piècen; Siesbyes Optræden maa dog for hans Disciple og Venner have været noget usædvanligt.

om, undtagen et Brev fra Selskabet til Siesbye af $16/3$, bevaret mellem Herman Triers Papirer; det er blot en Forespørgsel om Titelen; Helms' Navn ønskedes ikke nævnt i denne.

Siesbye siger i Indledningen, at han religiøst staar paa samme Standpunkt som Theodorus, og der er ingen Tvivl om, at han i denne Sag har staaet i nær Berøring med A. C. Larsen ¹²⁵).

Hvis man vil have et Indtryk af Siesbyes Evner som Skribent, vil man være henvist til Selvbiografien, denne Indledning og Mindetalen over Madvig 1887; den sidstnævnte voldte ham meget Besvær (der gik 4 Uger mellem de to Aftener, paa hvilke den blev holdt); men denne Indledning er blevet hurtigt til og forelaa trykt inden 19. April. Kort sagt, Sagene har ligget ham i den Grad paa Hjerte, at alle hans Hæmninger er vejet bort; her gælder det at være paa Post mod Intolerance.

Siesbye motiverer sin Optræden med Helms' Program og Indlæg i »Dagbladet«; de er ham ingenlunde klare. Hvad der gør ham betænkelig, er Helms' Ord om et kristeligt Grundlag (jfr. Udtalelsen fra von Westens Institut), idet Helms har henvist til den augsburgske Konfession. Siesbye understreger dennes Fordømmelse af Kætterier; han vilde intet indvende mod de tre Trosartikler som Grundlag; han ønsker, det ikke maa være Forkætringsaan-

¹²⁵) Larsen stod i tidligere Aar i Forbindelse med Brandes, Nutzhorn og deres Kreds, og udfoldede i 70'erne og 80'erne et Forfatterskab i rationalistisk Retning. Siesbye beder $22/11$ 1873 Madvig give Larsen sin Stemme til Viceprovst paa Regensen; han omtaler A. C. Larsen i sine Breve lige til det sidste; men kun eet Brev til Larsen — Udregning af Slægtskab (Nyere Breve D i Kgl. Bibliotek, et Virtuosnummer indenfor Siesbyes Produktion) er bevaret. Lamm siger (S. 52—53), at han har mødt Larsen hos Siesbye.

den, men Tolerancens Aand, der hersker i Religionsundervisningen.

Han ønsker denne meddelt i Hjemmene, kontrolleret ved en aarlig Kundskabsprøve, bedømt af Censorer, der meget godt kan være Folk af anden religiøs Opfattelse. Med Hensyn til Helms' Kriterium for de Lærere, han ikke vil beholde, spørger Siesbye, om det er Formen eller Indholdet der skal være afgørende, ligesom han i det enkelte gennemgaar de Vanskeligheder, der kan møde Lærerne i de forskellige Fag, naar de skal afveje Hensynet til den religiøse Tro, ganske særligt Historielærerne, men ogsaa de Forfattertekster, Dansk lærerne arbejder med, frembyder mange Problemer i den Henseende¹²⁶⁾. Han foreslaar at lade Diskussionen dreje sig om Lærernes (ikke Religionslærernes) Forhold 1) udenfor Skolen 2) i Skolen.

Mødet er refereret i »Dagbladet« og »Fædrelandet« Dagen efter; det sidste udtaler, at Forhandlingen med Undtagelse af Siesbyes Foredrag ikke havde bragt noget synderligt af Værdi eller Interesse frem og gjorde et mat og tarveligt Indtryk. Helms var ikke til Stede; i Diskussionen deltog bl. a. A. C. Larsen, Adolf Hansen og J. U. Laursen.

I »Dagbladet« imødegik ³⁰/₃ Skoleinspektør G. Brøndsted¹²⁷⁾ Siesbye og opfordrede flere Skoler til at komme med Erklæringer. ¹/₄ kom en saadan fra Skolebestyrer A. G. Ø. Hauch, som fik Professor theol. Fredrik Nielsen¹²⁸⁾ til ³/₄ til at forlange flere Udtalelser. Der kom kun to til, begge indledet af Indsigelser mod det Pres, der udøvedes paa Skolerne, nemlig fra Haderslev Læreres Skole og

¹²⁶⁾ I et Brev til Madvig ³/₀ 1871 antyder Siesbye, at han af ethiske Grunde ikke kunde paatage sig at undervise i dansk Stil.

¹²⁷⁾ (1818—1903), Fader til Lektor K. G. Brøndsted.

¹²⁸⁾ (1846—1907), senere Biskop i Aalborg.

Nørrebro Latin- og Realskole. Den sidste ledsagede Redaktion 7/4 med en Tilføjelse:

Den tarvelige Opposition mod Dr. Siesbyes radikale Foredrag i Pædagogisk Forening og det matte Forsvar for Hr. Helms der, synes os ikke at kunne tydes paa anden Maade end som et Vidnesbyrd om, at der er nogen Uklarhed i Skolernes Stilling til det omtalte Spørgsmaal, men navnlig Ulyst til at bringe større Klarhed.

12-17/4 fortsættes Debatten i »Dagbladet« med Indlæg af den senere Rigsarkivar V. A. Secher (1851—1918) imod G. Brøndsted og Fredrik Nielsen og Replikker fra disse og Secher. 19-21/4 bringer »Dagbladet« i tre Artikler Fr. Nielsens Imødegaaelse af Siesbye, der udkom som Pièce »Den konfessionsløse Skole«; man ser heraf, at Siesbyes Foredrag har vakt Opmærksomhed; medens Helms' Udtalelse var motiveret af Hensyn til Disciplene, har Siesbye krævet Tolerance for Lærerne. Hele Diskussionen viser, at Siesbye — ligesom ellers overalt — her endda midt i Kampen møder en enestaaende Respekt fra Modstanderes Side; der er ingensomhelst Forsøg paa noget Angreb paa hans Person.

Siesbye blev saa ubehagelig berørt af forskellige Skolers Erklæringer, at han i et Brev til Vilh. Thomsen 29/4 1880 frasiger sig for Fremtiden at være Censor ved Eksaminerne; hvor han ikke kan være Lærer, vil han ikke være Censor; der er ganske vist nogle Skoler, der ikke har udstedt Erklæringer, men han har ikke Tid dertil. Som ovenfor meddelt, har han dog ikke fastholdt denne Beslutning i de følgende Aar.

Trist er det at se Siesbye, der nu maatte betragtes som sakrosankt, i et Brev til Herman Trier 7/11 1880 forklare, at han er holdt op at komme i Det filologisk-historiske Samfund og ikke vil gaa i Pædagogisk Selskab af Frygt for at træffe to Personer, som han grumme nødigt vil

møde; hvem det er, siger han ikke. Han meddelte ikke Grunden til Samfundets Formand C. Jørgensen, kun at han ikke kan møde; det varede flere Aar, før en Henvendelse fra de unge, der i Foraaret 1884 reorganiserede Samfundet, fik ham til at møde igen¹²⁹). Lejlighedsvis træffer man senere i hans Breve, at han ikke vil komme til et eller andet Møde, da han tror, at N. N. ønsker ikke at være sammen med ham. At N. N. vilde blive borte, hvis han virkelig nærrede dette Ønske, ligger udenfor Siesbyes Ræsonnement. Hans Skyhed har i saadanne Tilfælde udviklet sig til et sygeligt Selvplageri; det har været et lige stort Savn for ham selv og Samfundet, at han antagelig i 3—4 Aar har holdt sig borte fra dets Møder.

Der findes ogsaa senere Udtalelser om religiøse Emner i Brevene, men efterhaanden holder de op. Det ligger sikkert ikke i, at han har ændret sin Anskuelse; snarere har han uddebatteret Spørgsmaalene med sine Venner. I sine sidste Aar kan han dog (til Heiberg ^{27/4} 1911, til E. S. Rathsack¹³⁰) ^{5/11} 1910) udtale sin Tilfredshed med en præsteviet Katholik, der studerer hos ham, uden at der er noget at mærke af den gamle Uvilje mod Katholicismen.

Det ligger nok i de ældste Breves Karakter, at vi ikke af dem lærer noget om Siesbyes Stilling til Tidens Spørgsmaal; der er ikke et Ord om de Nationalliberale, og selv om Tabet af Sønderjylland 1864 gik ham lige saa nær til Hjerte som det gik Madvig, drøfter han aldrig Krigen eller Ansvarret. Ganske stille ved et Besøg i hans Stue viste han Forfatteren Slutningen af Madvigs Fortale til Livius IV, 1, 1864:

¹²⁹) Mundtlig Meddelelse fra en af de unge, der var med til Henvendelsen.

¹³⁰) (1868—1943), Lektor ved Roskilde Katedralskole.

Satis verborum de pusillis rebus tristissimo tempore.

Hvad der ovenfor S. 15 ff. er meddelt om Siesbyes Deltagelse i Studenterlivet, tyder ikke paa, at han som ung har været med i den dominerende Retning, snarere paa at han har staaet til højre for denne. Det vilde ogsaa ligge nær at antage af den Grund, at Farbroderen Gottlieb Siesby, Redaktøren af »Flyveposten«, var Helstatsmand, men alt hvad vi af Brevene erfarer om denne Onkel er, at Siesbye gennem ham er blevet bekendt med hans gode Ven Digteren Claudius Rosenhoff¹³¹⁾ (til Dahlerup^{1-5/7} 1906).

Lamm meddeler, hvad da ogsaa er Tradition i Familien og blandt Siesbyes Elever, at han siden 1864 berøvede sig den Glæde at gaa i Teatret. Selv fortalte han ikke til nogen, hvorfor han ikke gik der; men det stemmer med den ubøjeelige Konsekvens i hans Karakter at gennemføre en saadan Beslutning, der skulde minde ham om Nederlaget og Tabet.

At han har holdt af at gaa i Teatret, er der adskillige Tegn paa, ganske særligt hans Korrespondance med Zoologen Jonas Collin, der paa Siesbyes Foranledning — og naturligvis med hans Bistand — har udgivet A. L. Arnesens Vaudeville »Et Reise-Eventyr«, 1889 (og senere »Intriguen ved Morskabstheatret«, 1891); af Collins Fortælle til den første ses, at Siesbye har henledt hans Opmærksomhed paa det besynderlige og literært urigtige i, at et Arbejde, der har været Genstand for offentlig Kritik — tilmed af Datidens mest ansete Kritiker J. L. Heiberg — ikke var tilgængeligt i Litteraturen. I Anledning af en Anmeldelse i »Politiken« skriver Siesbye^{19/9} 1889 til Collin:

I Politiken stod der om mig, at jeg ikke vidstes at have givet mig af med dansk dramatisk litteratur. Det har jeg dog, om-

¹³¹⁾ Fra Rosenhoff er bevaret et Brev til Siesbye^{27/4} 1855 som Svar paa en Anmodning om en Sang til en Fætters Bryllup, det ældste af alle bevarede Breve til og fra Siesbye.

end ikke i den udstrækning jeg selv kunde ønske, men theaterkritiker o. dsl. har jeg rigtignok ikke skrevet.

Onkelen Gottlieb Siesby kan have haft Betydning for denne Interesse; han virkede som Oversætter og Bearbejder for Teatrene. En lille Oplysning i et Brev til J. L. Heiberg ^{5/11} 1901:

Gribskov er en person i det i sin tid meget yndede syngespil af Stephani den yngre med musik af Ditter v. Dittersdorf: Apothekeren og Doktoren.

viser ogsaa en Interesse for Teatret, hvor han saa har Oplysningen fra. Endnu i 80 Aars Alderen bestemte han Vaudeville-Citater i Aage Friis' og P. Munchs Udgave af Fru Johanne Luise Heibergs Breve til A. F. Krieger.

Skønt det ligger meget fjernt at beskyldte Siesbye for Udflugter, ligger det nær at tro, at den virkelige Grund til, at han ikke gaar hen til filologisk-historisk Samfunds Opførelse af Plautus' »Mostellaria« paa Hofteatret ^{23/2} 1878, er den samme, at han ikke vil gaa i Teatret. Han fortæller Gertz ^{22/3} 1878, at han pligtskyldigst havde tegnet sig for en Billet, men udeblev; hvad skulde han i Selskab med højfornemme Folk som Rektor Blichert ¹³²⁾, Provst Fog ¹³³⁾ og Professor Henrik Scharling? ¹³⁴⁾ Han havde dog al Grund til at gaa der: de optrædende var hans Disciple, som vilde være glade ved at spille for ham, og Ussing var aktivt medvirkende ved Forberedelsen; som Ussings Medarbejder ved Plautus-Udgvaven vilde Siesbye ogsaa vise Ussing Høflighed ved at gaa der. (Omvendt kendte Ussing naturligvis Siesbye godt nok til ikke at op-

¹³²⁾ P. K. Blichert (1828—94), fra 1875 Rektor ved Roskilde Katedralskole, fra 1882 Rektor i Sorø.

¹³³⁾ (1819—96), senere Sjællands Biskop.

¹³⁴⁾ (1836—1920), teologisk Professor; af hans skønlitterære Arbejder er »Ved Nytaarstid i Nøddebo Præstegaard« det mest kendte.

holde sig over hans Udeblivelse). De tre nævnte kunde han møde hos Madvig og Ussing eller paa Universitetet. Om Siesbye har været til Stede ved de tre andre Opførelser af latinske Komedier, er ikke overleveret.

Det er meget sparsomt, hvad Siesbye siger om offentlige Forhold i Danmark.

^{19/2} 1867 udtaler han i et Brev til Madvig sin Forfærdelse over Folketingets Forhandlinger om Det kgl. Teater.

Før har jeg tidt ønsket, at Hr. Conferentsraaden vilde nedlægge Deres Mandat [i Landstinget]; men nu haaber jeg, at De og andre dannede Mænd ville holde ud, indtil Raaheden er be-sejret.

^{10/5} 1871 klager han i et Brev til Madvig over »Dagbladet«s sædvanlige tirrende Sidehug til Bondevennerne.

Siesbye har i Firserne sendt Pingel, der var i Forgrunden i Kampen mod Ministeriet Estrup, flere Breve om politiske Spørgsmaal, der viser hans Tvivl om Muligheden af Danmarks fortsatte Eksistens og Bekymring for Følgerne af Provisoriet; han er absolut ikke Partimand, selv om hans Sympati nærmest er paa Venstres Side.

^{25/12} 1884 udtaler Siesbye sin Bekymring for, at Venstre vil beskære Finansloven saa stærkt, at Ministeriet ikke kan tage imod den, og at Ministeriet saa vil udstede en provisorisk Finanslov, der ikke, som den forrige, holdt sig til det, hvorom begge Tingene var enige, men var baseret paa Landstingets Afstemning. Han er desuden bekymret ved Folks Tale om en Revolution fra oven, selv om han ikke tiltror Ministeriet eller Kongen Tilbøjelighed dertil.

Troer Du, at den overvejende Del af Folket vilde rejse sig til Værn for Grundloven, hvis den blev krænkert? Jeg troer det ikke. Jeg har hørt altfor mange Ytringer, der vidne om, at Absolutismen ikke vilde være uvelkommen. Nu troer jeg vel, at Absolutismen har udrettet meget godt, og jeg anser ikke en kon-

stitutionel Forfatning for absolut lyksaliggjørende, men en Absolutisme grundet paa Grundlovsbrud vil være vor Ulykke. Det er den, vi maa stræbe at vogte Landet for.

20/5 1885 forekommer det Siesbye, at vi er kommet saa langt ned i Elendigheden, som vi overhovedet kan komme. Han beklager Tonen i Pressen fra begge Sider.

Du kommer selv til at sige ting, som Du ikke kan billige... hvis et referat i Nationaltidende er rigtigt, er Du kommet til det ligeoverfor Matzen¹³⁵) ved at bebrejde ham hans hjemstavn. Det forekommer mig er den bedste side ved denne som politiker ellers saa lidet tiltalende personlighed, at han er en ved Danmark hængende Slesviger.

29/8 1890 vil Siesbye ikke stemme ved Valgmandsvalget til Landstinget. Højres Sag vil han ikke støtte, og Venstres kan han ikke efter de Kandidaters Beskaffenhed, der opstilles til selve Landstinget. Han fortæller, at han ved et Folketingsvalg stemte paa Højres Kandidat, som gjorde et langt paalideligere Indtryk end Venstres Kandidat, skønt han stod Venstre nærmere. Et socialistisk Opraab har gjort det Indtryk paa ham, at han — uden alt Hensyn til Socialismens Berettigelse i og for sig — ikke kan gaa sammen med saadanne Førere.

Da Pingel forsvarer de angrebne, forklarer Siesbye sig nærmere 4/9 1890, at den af ham vragede Venstrekandidat havde gjort Indtryk af *Partimand*.

Jeg vil ogsaa med glæde antage at Du har ret i at rose de to socialister der opstilles, nemlig som mennesker, ligesom vel selv den ivrigste venstremand og socialist ikke vil nægte, at der mellem højremænd er hæderlige mænd, ja i høj grad noble person-

¹³⁵) Højrepolitikeren Professor Henning Matzen (1840—1910), født i Satrup Sogn i Angel.

ligheder som F. C. B. Dahl¹³⁶). Hvorfor kan dog ikke rigsdagsmænd være sig selv, ene og alene sig selv?

Da Niels Neergaard havde dannet sit første Ministerium, skrev Siesbye 24/2 1909 til Pingel:

Om han kan føre forsvarssagen igjennem paa en for Danmark lykkelig maade, forekommer mig tvivlsomt, og jeg seer i det hele ikke lyst paa vort fædrelands fremtid.

24/2 1913 til Samme:

Betragtninger med hensyn til vort ulykkelige fædrelands tilstand kan Du maaske faa fra min haand en anden gang.

12/6 1913 til Herman Trier:

Alt hvad man i vore dage kalder politik er mig vederstyggeligt, især hvad man her i mit, tillige Deres, fædreland kalder saa, og det er det fordi det splitter vort folk i partier, der udmarver det; de er mig alle lige meget imod: de intransigente lige saa meget som de moderate, hvad enten de hedder højre eller venstre eller socialister, men især de radikale. Jeg indrømmer at der i dem alle er folk jeg har respekt for, saaledes i højre Estrup og ham fremfor alle, i venstre Neergaard, mellem socialister A. C. Meyer, af radikale Dem. Men alt dette hindrer ikke, at jeg personlig holder af mange, saaledes af Dem. Vi sympathiserer jo ogsaa i interesse for skolevæsenet, for litteraturen, i ønsket om en besindig fremskridende omsorg for hvad Sibbern kaldte Lavmandsfolket.

Siesbyes Stilling til de radikale hænger formodentlig sammen med hans af Lamm S. 52 nævnede Afsky for »Politiken«, som han til Stadighed demonstrerede paa Lamms Kontor; Lamm ved ikke, om det var fordi han var stødt over Jargonon eller det skyldtes saaret Nationalitetsfø-

¹³⁶) (1822—1920) Lærer ved von Westens Institut 1848—54, Bestyrer af Slagelse Realskole 1867—96, Folketingsmand for Slagelse 1879—92.

lelse¹³⁷). Siesbye havde en stærk Antipati mod Pressen, særlig ogsaa mod det af Alberti udgivne »Dannebrog«, og en gammeldags Rædsel for at »komme i Avisen«.

Lamm (S. 52) tillægger Siesbye »demokratisk Frisind«; som man vil have set, vil det være svært at give ham en anden politisk Etikette end at han var en nationalt varmt følende dansk Mand med en udpræget Retssans og stærk Sympati for de Smaa i Samfundet.

Den nationale Interesse havde hos ham Fortrinet for den politiske, og det giver sig ikke mindst Udtryk i hans Følelser for den sønderjydske Sag, som stadig er i hans Tanker; i et Brev til Høffding ^{11/3} 1904 fortæller han, at han deltager i Møder i »4 S« (Studentersamfundets sønderjydske Samfund, hvor Høffding var Formand) og »To Løver« (Studenterforeningens sønderjydske Forening). Han er ivrig for, at der ikke sker noget, som kan give Tyskerne Anledning til at falde over danske Forhold. Af den Grund udgav han, skønt Vilh. Thomsen og andre fraraadede det, sine »Bemærkninger til Madvigs græske Ordføringslære § 132 og 133« særskilt, ikke i »Nordisk Tidsskrift for Filologi«; han frygtede for, at Referater i tyske Tidsskrifter skulde føre til, at hans Bidrag blev misbrugt som et Bevis paa, at en af Madvigs nærmeste Disciple forkastede en af Madvig opstillet Regel, og at det saa ikke kunde være ret bevendt med hans Storhed.

Selv om denne Bekymring maaske var overflødig, oplevede Siesbye, at K. J. Neumann i Gercke-Nordens »Einleitung in die klassische Altertumswissenschaft« III. (1. Udg.) 1912, S. 422, affyrede følgende »grausame Salbe«:

¹³⁷) V. Pingel: Et politisk Tilbageblik, 1891. S. 34—35, indeholder en kraftig Fordømmelse af Bladet, som det dengang var; trods Forskellighederne mellem de to Mænd er det ikke usandsynligt, at deres Anskuelse paa dette Punkt faldt sammen.

Der Eiderdäne N. Madvig hat sein Werk über die Verfassung und Verwaltung des römischen Staates, Lpz. 1880, 1881, trotz seiner Abneigung gegen das Deutschtum deutsch geschrieben, weil er gelesen werden wollte, aber die Ignorierung der deutschen Forschung hat seiner Arbeit die Möglichkeit des Erfolges genommen.

Siesbye tiltraadte — med megen Betænkelighed, fordi Madvig offentlig havde betegnet ham som sin Ven — en Protest, som blev offentliggjort i Berliner philologische Wochenschrift¹³⁸⁾, underskrevet af A. B. Drachmann, M. Cl. Gertz, J. L. Heiberg, O. Siesbye og Vilh. Thomsen, som paa alle Punkter afviste Neumanns Udtalelse¹³⁹⁾ og sluttede med, at Underskriverne gik ud fra, at der kun vilde være een Dom over en saadan Optræden. Siesbye var glad, da han 5/2 1912 kunde meddele Professor Carl Julius Salomonsen, at tre fremragende tyske Filologer (Hermann Diels, U. v. Wilamowitz-Moellendorff og Friedrich Leo) i Brev til Heiberg havde sluttet sig til Protesten, Leo med Tilføjelsen: »Ich täte es gern öffentlich.«

IX.

»Paa Siesbyes Skulder sidder Minervas Ugle og hvisker ham noget klogt i Øret.«

Det var C. Jørgensens Ord ved Det filologisk-historiske Samfunds 50 Aars Jubilæum 17/10 1904, til Forklaring af, hvorfor Siesbye ikke vilde deltage. Ingen har udtalt sig med større Varme om Siesbye end C. Jørgensen, og som dette Samfunds Formand siden 1875 kendte han saa godt som nogen de Principper, Siesbye gennem Aarene havde omgærdet sig med. Naar man leder Dagens Gerning i et

¹³⁸⁾ XXXII. 1912, Sp. 63—64, aftrykt Akademisk Ugeblad 1912, Nr. 1, S. 4.

¹³⁹⁾ Madvig stillede Forslag om Slesvigs Deling; han har

0.

v

205. *TORBEN KROGH:*

SKUESPILLEREN I DET 18. AARHUNDREDE, BELYST GENNEM DANSKE KILDER.

206. *E. SPANG-HANSEN:*

OSKAR SIESBYE OG HANS BREVE. FRA MADVIGS OG HANS EFTERFØLGERES TID.

Samfund, maa man tage Hensyn til det opnaaelige og mulige og kommer da let i Karambolage med en Mand, der ser alt ud fra det ideelle Krav. Der er Vidnesbyrd nok herom, men de hører hjemme i Samfundets Historie.

Det var ikke altid gaaet saa strængt til. 28/6 1869 beklager Siesbye saaledes i et Brev til Madvig, at en Skovtur i Samfundet er opgivet formedelst Regnvejr; han vilde gerne været i Skoven.

5/8 1875 skriver Madvig fra Jægerhuset i Vedbæk til ham:

Hvad er det, jeg hører? Det skammeligste Forræderi begaaes lige ved mig. En philologisk Sammenkomst holdes i Rungsted og jeg erfarer det først bagefter og i denne Sammensværgelse tager Siesbye Deel! Herom maa jeg æske og have Forklaring.

Siesbye var en stadig Gæst i Madvigs Hus og tillige i Ussings, men hos en yngre Generation er der ikke Tale om Indbydelser, derimod nok om Besøg. S sammenskudsgilder, som Siesbye haardnakket kaldte »Zweckessen«, vilde han ikke vide af, selv om han et Par Gange mente sig nødt til at gøre en Undtagelse.

Siesbye ønskede bestemt ikke at fejres paa denne eller anden Maade paa sin 70 Aars Fødselsdag. En Brevveksling mellem J. L. Heiberg og Siesbye gav Heiberg Indtrykket af, at den eneste Mulighed for en Æresbevisning, Siesbye kunde tænke sig at modtage, var en Indsamling af et Beløb, som skulde overrækkes ham til Anvendelse til

ikke ladet sine antityske Følelser faa Indflydelse paa sin videnskabelige Virksomhed, se Fortalen til »Kleine philologische Schriften« 1875; han har ikke blot kendt, men ogsaa taget Hensyn til — ogsaa bekæmpet — tysk Videnskab, se Fortalen til »Verfassung und Verwaltung«, I, S. IV; Værket er skrevet paa Dansk og oversat til Tysk.

godtgørende Formaal. En saadan Fødselsdagsgave modtog han med Glæde, ledsaget af en Fortegnelse over Givernes Navne, Fødselsdage og -aar; Giverne var især Disciple fra von Westens Institut og Universitetet, men ogsaa Kolleger og Venner. Siesbye stiftede et Legat af Beløbet¹⁴⁰). Paa 80 Aarsdagen mere end fordobledes Beløbet med en lignende Gave.

Siesbyes Helbred havde i de senere Aar været mindre godt, og han gik sjældnere ud om Aftenen; endnu i Maj 1913 besøgte han dog Det filologisk-historiske Samfund. Trods sin høje Alder kunde han fortsætte sin Gerning paa Universitetet lige til det sidste; han sov stille hen 16/12 1913.

Siesbyes Eftermæle bragte atter smukke Vidnesbyrd om Taknemmelighed og Anerkendelse. Digteren, Lektor Olaf Hansen (1870—1932), der var Siesbyes Discipel, har i »Danske Billeder og andre Digte«, 1917, fundet et smukt Udtryk for sine Minder om ham; her kun et Par Prøver:

Stedse milde stirred bag hans
Briller blaa de Øjne svage —
Luften om ham, det var Luften
fra hans store Madvigs Dage.

Fjærnt fra Jorsal, fjærnt fra Tibur
skal han sødt i Danmark blunde,
han der husked alle Blades
Sus i Modersmaalets Lunde.

Først af Brevene lærer man, at den græske Litteratur i dens Primitivitet stod hans — ligesom Madvigs — Hjerte nærmere end den romerske.

I nogle Mindeord i Nationaltidende 17/12 1913 (Aften) har Verner Dahlerup fremhævet Siesbyes enestaaende Iagttagelsesevne med Hensyn til sproglige Enkeltfænomener,

¹⁴⁰) Se S. 110.

og tilføjet, at med den stærke Fordyben sig i Detailler og Kuriositeter hænger det ganske naturligt sammen, at han ikke fik samlet sig til noget større Arbejde. Dahlerup, der ikke har været Siesbyes Discipel, har altsaa ikke været klar over, at Siesbye maaske mere end mange andre kendte Grænserne for sine Evner.

Naar man tænker paa disse Grænser og naar man tænker paa den Skyhed, som aldrig forlod ham, og, som det ovenfor S. 96 er vist, kunde give sig triste Udslag, ligger det nær at spørge, om de smaa Kaar under hans Opvækst og senere ikke har ligget bag ved. Det er sikkert nok, at meget Lønarbejde har begrænset hans Læsning og videre Studier — det har man set ovenfor, og der er endnu i 80'ernes Slutning Udbrud af Træthed og Ønsker om Lettelse, men hans ubegrænsede Vilje til at hjælpe andre — Disciple og Videnskabsmænd — et af de dybeste Træk i hans Karakter, har ogsaa bidraget dertil. C. Jørgensen siger rent ud i sin Nekrolog, at han ikke holdt af, at man undlod at søge hans Hjælp.

Det maa ogsaa staa hen, om ikke gunstigere økonomiske Vilkaar kunde have gjort ham friere i sin Optræden, udvidet hans Interessekreds ved Rejser o. s. v.

Derimod er det sikkert, at det gode Hjem, han har haft, har givet ham den absolute Beskedenhed overfor Livets ydre Goder og lært ham, at Livet har dybere Værdier end disse.

Naar man endelig lægger saa megen Vægt paa Siesbyes unægtelig mange Særheder, maa man huske paa, at adskillige af dem har han delt med andre. Han gik i Klæder efter sine unge Dages Mode; det gjorde f. Eks. J. L. Heiberg ogsaa og fik lige saa lidt som Siesbye nogensinde en Telefon — ingen vil kalde *ham* en Særling. J. L. Ussing skrev med Gaasefjerpenne til sin Død, og andre har bevarret andre gamle Vaner.

Der er ogsaa gjort meget Væsen af Siesbyes Bolig inde i den gamle Bys Gader. Dan han var ung, var Forstæderne ikke bygget, hans Moders Forretning krævede Bolig i den indre By, og det har været praktisk for ham at bo i Nærheden af Nørregade og Universitetet ¹⁴¹). Dengang boede endnu mange Familier i den gamle By, saa deri har ikke ligget noget paafaldende.

Og der er een Ting, som alle hans Disciple vil bekræfte, og som hans Breve vidner om: hans klare, nøgterne, naturlige Tankegang kommer aldrig paa Afveje paa Grund af Fødselsdage, Slægtskab og andre Særheder. De er et Kapitel for sig; han kan helt se bort fra dem i Breve til Brandes og andre Elever fra tidligere Aar, som han ikke har leget denne Leg med.

Hans Breve bærer Vidne om et betydeligt Lune, som ogsaa var hans Disciple vel bekendt; ikke sjældent er han satirisk i al Godmodighed; til C. Jørgensen, som var gammeltdags Humanist og fra Himmelbjerget har ønsket ¹⁹/₇ til Lykke, skriver han ⁸/₈ 1889:

Mange tak for Deres lykønskning til min fødselsdag. Navnet Himmelbjærg var mig naturligvis vel bekendt, bjærg selv ikke, og Deres meddelelse hvori det adskiller sig fra Kyllene og Erymanthos gjorde mig ikke klogere.

og i et udateret Brev (1898) til Professor K. Kroman ¹⁴²):

Troer De ikke at det s. 281 lin. 17—18 havde været heldigere, om De havde skrevet: »men som .. Universitetslærer vilde man

¹⁴¹) Efter Vejviseren og andre Oplysninger har han boet: 1851—56 Silkegade 41, 1857—59 Fortunstræde 150, 1860—61 Naboløs 2, St., 1862—65 Rosengaarden 5, 1866—Okt. 1882 Peterhvidtfeldtstræde 14, 1. Sal, Okt. 1882—84 Tordenskjoldsgade 30, ⁵/₁₂ 1884—²⁶/₃ 1886 Vestergade 26, St., ²⁶/₃ 1886—Marts 1909 Møntergade 19, 1. S., derefter i Naboløs 2.

¹⁴²) I Anledning af dennes Biografi af Rasmus Nielsen, Biografisk Leksikon 1. Udg. XII. S. 277—81.

for gjæves søge hans Lige«? Ti ham selv er det neppe faldet ind at søge derefter.

Trods al Tilbøjelighed til Skæmt og Leg var Oskar Siesbye en dybt alvorlig Mand og en dybt religiøs Mand i den Forstand, som han udtrykte det i Piëcen fra 1880 S. 4:

selve den religiøse Følelse, det vil sige Følelsen af, at vi Mennesker ikke ere vore egne, men at der over os som over Naturen, over alle menneskelige Indretninger baade i Kunst og Videnskab, baade i Stat og Kirke raader højere Magter, at der over os er et usynligt Rige, man kalde det nu Gudsriget eller Idériget.

Han har fundet sin Glæde i at meddele sig til andre, at være noget for andre, gøre vel mod andre, der trængte; for sig selv har han kun ønsket altid at kunne yde sit Bedste til Opfyldelse af sin Pligt i Arbejdet og mod sine Medmennesker. Han nærde et virkeligt Venskab for den store Kreds af Mennesker, Livet bragte ham i Berøring med, ikke mindst sine »Slægtninge« og »Medsammen-svorne«.

Som Siesbye paapegede det, ovf. S. 17, om Rahbek: en Mand, der har forstaaet at vinde saa mange forskellige Individualiteter, er ingen Ubetydelighed. Den Mand, der hædredes med Venskab af Mænd som J. N. Madvig, Vilh. Thomsen og J. L. Heiberg, var en højst ejendommelig, men en højt begavet og højt fortjent Personlighed.

LITTERATUR:

- Kort Udsigt over det filologisk-historiske Samfunds Virksomhed 1854—55 ff. (Citeres: Kort Udsigt). (III, S. 234—35: Brev fra Siesbye til C. Jørgensen).
- O. Siesbye: [Selvbiografi]. Universitetsprogram ved Reformationens fest den 1. November 1876. S. 49—52.
- Carl Berg. Nord. Tidsskr. f. Filologi. 3. Række III. 1894—95. S. 200—02.
- Dansk biografisk Leksikon. [1. Udg.] XV. 1901. S. 571—72 (M. Cl. Gertz).
- Fundats for O. Siesbyes Legat. Ministerialtidende A. 1904. S. 197.
- Georg Brandes: Levned. I. 1905. S. 110.
- J. L. Ussing: Af mit Levned. 1906. S. 145, 153—54.
- C. Jørgensen: [Nekrolog]. Nord. Tidsskrift f. Filologi. 4. Række. III. 1914—15. S. 92—93. S. 94—96: Arbejder af O. Siesbye. S. 96: Bidrag til Arbejder af Andre.
- J. L. Heiberg: [Nekrolog]. Universitetsprogram ved Aarsfesten 1914. S. 123—26. (Optrykt, uden Bibliografi, i J. L. Heiberg: Fra Hellas og Italien. II. 1929. S. 386—89).
- O. Siesbye: Tre Breve. Tilskueren. 1914. I. S. 327—32.
- Nicolai Holm: Glade Aar. 1915. S. 55.
- Vilh. Andersen: Tider og Typer af dansk Aands Historie. Goethe. II. 1916. S. 191.
- Olaf Hansen: Danske Billeder og andre Digte. 1917. S. 62—63.
- Eiler Nystrøm: Camillus Nyrop. 1922. S. 17.
- Poul Levin: Et Minde. (Smaa Kapitler af Dagens Historie). Berlingske Aftenavis $\frac{1}{2}$ 1922.
- Vilh. Andersen: Vilhelm Topsøe. 1922. S. 78.
- Troels-Lund: Et Liv. 1924. S. 261—66.
- A. F. Lamm: Erindringer og Tanker. 1928. S. 50—53.
- Alfr. Krarup: Katalog over Universitetsbibliotekets Haandskrifter. I—II. 1929—35. (Se Registret).
- J. Steen: Et Liv under Guds Naade. I. 1931. S. 25—26, 138.
- K. G. Brøndsted: Erindringer. II. 1932. S. 47—49.
- Otto Jespersen: En Sprogmands Levned. 1938. S. 46.

- Georg og Edvard Brandes' Brevveksling med nordiske Forfattere og Videnskabsmænd. I. 1939. S. XIX—XXI, 239—58, 422—26. (Heri 11 Breve fra Siesbye). (Citeres: Brandes' Breve).
- H. M. Kramer-Petersen: Skikkelser og Oplevelser paa min Vej. Danske Lægemoirer. III. 1940. S. 174—75.
- Julius Clausen: Mennesker paa min Vej. 1941. S. 116—20. (Heri et Brev fra Siesbye).
- Bibliografi over Marius Kristensens Aftandlinger og Artikler med udvalgte Breve fra hans skandinaviske Korrespondenter. 1941. (S. 78—80 et Brev fra Siesbye).
- Dansk biografisk Leksikon. 2. Udg. XXII. 1942. S. 4—5 (Hans Ræder).
- Frederik Poulsen: Liv og Rejser omkring Aarhundredskiftet. 1946. S. 32—33.
- E. Schmiegelow: Spredte Erindringer fra et langt Liv. 1947. S. 33. Bladartikler i Anledning af 19/7 1903, 19/7 1913 og Siesbyes Død 16/12 1913 er anførte i »Dansk biografisk Haandleksikon«. III. 1926. S. 404—05. Hertil Sorø Amtstidende 19/7 1913.

Bibliografi over Siesbyes Arbejder.

- Den fuldstændigste Bibliografi findes i C. Jørgensens Nekrolog; den til Heibergs Nekrolog knyttede Bibliografi er et Udtog deraf. Til disse kan føjes:
- [O. Siesbye]: Eenfoldige Bemærkninger om det romerske Retsvæsen (1870/71). 4 S.
- O. Siesbye: Om Lærernes Forhold til Religionsundervisningen i de højere Skoler. Indledning til en Diskussion i Pædagogisk Selskab. 1880. 30 S.
- [Skolesange]. Ved Skolehøitiden i det von Westenske Institut den 18. Juli 1867. [Sange af H. P. Holst og H. G. Bohr]. — Ved C. J. Hallesens Indvielse. Den 3. Juli 1858. Sange af C. P. Christensen-Schmidt. Vor Ungdom. 1907. S. 479—80.
- Erindringer om Georg Brandes. Akademisk Ugeblad. Aarg. 2. 1912. Nr. 1. S. 5—6.

De i nærværende Skrift anførte Breve fra og til Siesbye findes alle i det kgl. Bibliotek, naar intet andet er angivet. Brevene til Herman Trier findes dog i Rigsarkivet, og det S. 24 aftrykte Brev tilhører Forf.

INDHOLD

Fortale	3
Introduktion	5
I. Familien. Skolegang. Studier. von Westens Institut og Eleverne derfra	8
II. Georg Brandes og Universitetet 1871—75. Madvigs og Siesbyes Stilling	29
III. Ansættelse ved Universitetet. Æresdoktorgraden	45
IV. Universitetslæreren	58
V. Videnskabeligt Arbejde i de klassiske Sprog	62
VI. Den lærde Skole.....	73
VII. Det danske Sprog	79
VIII. Religiøse, nationale og politiske Synspunkter	87
IX. Alderdom. Eftermæle	104
X. Litteratur	110